

Uvodnik

Čeprav so poletne počitnice učiteljev večinoma manj zabavne, kot si to predstavlja splošna javnost in pogosto vključujejo načrtovanje pouka ali strokovno-razvojne dejavnosti, vseeno velja, da je lepo imeti prosto poletje, posebno če imate tudi svoje otroke.

Šolske počitnice so učiteljem ena izmed manj prijetnih tem za pogovarjanje, kadar se v pogovoru znajdejo ljudje mešanih poklicev. Pogosto morate opravičevati svoje delo in z njim povezane izzive, saj se zdi, da ste s tem, ko ste toliko tednov v letu prosti, v privilegiranem položaju, čeprav so v vaše delo vštete številne skrite ure delovnih priprav in roditeljskih sestankov, govorilnih ur, načrtovanja pouka, ocenjevanja nalog itd.

Je učiteljski poklic zašel v krizo identitete? Javnost ga podcenjuje, vlada pa se do nje ga obnaša mačehovsko – spoštovanje do učiteljev verjetno še nikoli ni bilo tako nizko, kot v današnjih časih. Zakaj? Preostanek javnega sektorja je redko na zatožnem stolu, zakaj bi se morali ravno učitelji ves čas zagovarjati?

Mogoče zato, ker smo šolo obiskovali vsi – prav vsi smo bili v nekem življenjskem obdobju del šolskega sistema. Spomnimo se časov, ko smo bili v učilnicah. Zapomnili smo si dobre učitelje, pa tudi tiste, ki jim je manjkalo entuziazma, in tiste, ki so bili do nas krivični. Zdi se, da prav vsi vemo, kakšen naj bi bil videti dober učitelj in kako so videti tisti, ki od ideje dobrega učitelja odstopajo.

Podobne situacije ne zasledimo nikjer, niti pri zdravnikih ali medicinskih sestrah niti pri gasilcih in vojaki. Kot profesionalci so šli skozi določeno izobraževanje, da lahko opravljajo svoje delo in ne čutimo se

spodobne, da bi jim solili pamet. Nihče jim ničesar ne očita, ne beneficiranega staža ne plačanih prostih ur v času dežurstva. Ne drznemo si niti pomisliti, da bi njihovo delo na njihovem mestu opravljali bolje, kot oni.

Skrajni čas je, da si priznamo, da tudi učiteljem ni treba opravičevati težavnosti svojega dela. Na tihem vemo, da učiteljevo delovno breme precej presega ure šolskega dne. Načrtovanje pouka, izredne ure in osebni razvoj so neločljiv del vaših služb in tega, kar opredeljuje dobrega učitelja. Med počitnicami vam torej ni treba vedno znova razlagati ljudem, koliko dela pravzaprav opravite v času šolskega leta. Bodite sproščeni, uživajte v prostem času, privoščite si oddih in si ne skušajte na vsak način še v poletnem času nakopati kopice odgovornosti. Če pa si jih že boste, naj bo to zaradi vašega lastnega veselja, po vaši izbiri, saj vam ni treba ničesar dokazovati.

Polona Meglič

2 - INTERVJU: VIKTORIJA POTOČNIK

7 - DEAR V BELTINCIH

11 - RAZVIJANJE UČNE AKTIVNOSTI PRI STROKOVNEM MODULU V PROGRAMU ELEKTROTEHNIK V SREDNJEM STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

15 - KAKO OTROCI SKRBIJO ZA PTICE POZIMI

19 - LIKOVNO DIDAKTIČNE RAZSEŽNOSTI SLIKANICE PRI POUKU LUM

25 - LUTKE PRI IZVAJANJU DODATNE STROKOVNE POMOČI

28 - MEDPREDMETNO POVEZOVANJE GUM IN DRUŽBOSLOVJA

33 - PORTFOLIO OTROKA

36 - PREHITRO V ŠOLO PO ZNANJE

37 - MOTIVACIJA UČENCEV ZA BRANJE

39 - 10. PRAZNOVANJE V OKVIRU PROJEKTA MEDNARODNI MESEČ ŠOLSКИH KNJIŽNIC

41 - PRAVLJIČNI KROŽEK KOT INTERESNA DEJAVNOST V OŠ

44 - RAZVOJ POJMA ŠTEVILO PRI PREDŠOLSLEM OTROKU

47 - VLOGA OČETA

53 - SODELOVALNO UČENJE V 4. RAZREDU

54 - SPOZNAVANJE SLOVENSKE KULTURNE DEDIŠČINE V PROJEKTI COMENIUS: IZDELAVA GORENJSКИH ZAVIJAČK

58 - VARNOST ZA NAŠE NAJMLAJŠE

62 - POVEŽIMO OTROKE Z NARAVO, POJDIMO V GOZD

70 - RAZREDNIŠTVO: VEŠ, MINISTRSTVO, SVOJ DOLG?

INTERVJU: VIKTORIJA POTOČNIK / Pripravila: Helena Peternel Pečauer

»Pri nas je dovoljeno risati čez črto – otroci in mladostniki morajo imeti odprte možnosti za razvoj vseh svojih ustvarjalnih potencialov.«

Ustvarjalna sezona v Pionirskem domu – Centru za kulturo mladih se počasi izteka. Otroci, mladostniki pa tudi starejši pripravljajo še zadnje predstavitve svojih del, da bo najširša javnost videla, kako so s pomočjo mentorjev uresničili svoje zamisli in česa so se na delavnicah naučili. Vodstvo pa že snuje prihodnjo sezono, ki bo znova pestra, zabavna in interdisciplinarna. Podrobnosti nam je povedala prva med Pionirci, direktorica Viktorija Potočnik, ki že desetletje vodi to pomembno ljubljansko ustanovo.

Te dni imate pri vaši hiši veliko dela. Končujejo se otroške delavnice, še zadnji festivali vas čakajo, nadzorujete obnovitvena dela v ART-centru na Komenskega 9, v nekdanji Pionirski knjižnici. Kako gre? Imate dobre novice?

Res razmišljamo in delujemo na številnih področjih, kar me veseli in osrečuje. Tudi v naših pisarnah je zelo živahno. Pravo ustvarjalno vzdušje. Slišijo se smeh, tuji jeziki, odločni pomenki, vzkliki veselja. Pri nas imamo pravi labirint in laboratorij kreativnosti. Ne le zaradi bližajočega se konca ustvarjalnega leta, tudi zaradi izzivov, ki nas čakajo v prihodnjem letu. Zelo smo ponosni na dejstvo, da se stavba Pionirskega doma na Komenskega 9 prenavlja z izjemnim občutkom restavradorjev in delom gradbincev. Mladi, pa tudi odrasli, bodo prav gotovo kmalu dobili najlepši biser kreativnosti, kar jih je v Sloveniji, poseben vulkan za spodbujanje izraznosti v središču prestolnice. Razvijali bomo dejavnosti, ustvarjalnosti in krepili njihov ustvarjalni in čustven svet. Tudi v tujini ni prav veliko ustanov, ki bi ponujale tako pestre vsebine, kot jih imamo v Pionirskem domu.

In prav iz tujine je pred kratkim prišla še ena vesela novica ...

Ja, zelo smo veseli. Prejeli smo res lepo novico. Med izjemnimi kandidati, ki so se pri Evropski komisiji potegovali s svojimi predlogi, je prav Pionirski dom dobil 21-mesečni projekt razvoja improvizacijskih gledališč za mlade. Smo nosilci projekta, sodelovali pa bomo z Romunijo, Poljsko, Srbijo in kot pridruženima članicama Makedonijo in Hrvaško ter tako preko projekta

povezovali mladino iz različnih kulturnih okolij. Naši Pionirci in gledališčniki so znani prav po tem, da so izjemni improvizatorji. Številne, ki so začeli pri nas, lahko danes vidimo na največjih gledaliških odrih v Sloveniji in tujini. Ta evropski projekt bo izjemna 'univerza' za vse moje sodelavke in sodelavce. Prijavljali smo se na številne razpise v Sloveniji, pa nikoli nismo bili 'dovolj dobri', v Evropi pa je bil Pionirski dom med stotinami prijavljenih opažen in vreden sredstev, ki jih bomo dobili. Zelo se bomo potrudili, da bomo upravičili zaupanje. Zavedamo se, da bo veliko joka, smeha, veliko potovanja in garanja, a tudi veliko užitek. Najbolj se veselim dela z otroki iz Srbije ali Romunije, kjer je improvizacijsko gledališče še v razvojnih povojih. Vsem otrokom moramo ponuditi možnost in priložnost, da razvijejo svoje potenciale. Že od malega. V vsakem je barvita mavrica ustvarjalnih potencialov, omogočiti jim moramo, da jih spoznajo raziskujejo in udejanjajo.

Pri vas te možnosti nedvomno imajo. Koliko otrok ste letos 'zaposlili' v svojih ustvarjalnih delavnicah?

Več kot 1200 jih je vsaj enkrat na teden obiskovalo kakšno od 50 kulturno-umetniških in jezikovno-kulturnih programov. Muzicirajo, slikajo, kiparajo ... Pripravili smo tudi sedem velikih festivalov, rekorder je bil znova gledališki. V desetih dneh smo v Festivalni dvorani gostili 52 predstav, obiskalo pa jih je 9600 otrok iz slovenskih šol in vrtcev. Filmski festival ZOOM je letos prvič zaplul v mednarodno smer. Ponosni smo, ker smo dobili 413 kratkih filmov iz vseh koncev sveta, seveda pa ni zanemarljivih tudi 88 domačih.

Ni dneva, da v Pionirskem domu ali Festivalni dvorani ne bi gostili kakšnega dogodka, pomembnega gosta.

Včasih imamo tudi po tri prireditve v enem dnevu. Posebej mi je v spominu ostal prvi LIKfest. Več kot 200 otrok je s posebno grafično tehniko vrezalo svoje avtoportrete. Počrnili smo jih in odtisnili na veliko platno. Pomagati smo si morali kar z vrtnim valjarjem, ki smo ga spravili v Festivalno dvorano. Otroci so odprtih ust, v popolni tišini, čakali, kaj bo nastalo. Naredili smo največjo grafiko, kar jih je kdaj bilo v Sloveniji. Avtoportreti so zažareli, vzklikom in aplavzom otrok ni bilo konca. Izjemen dogodek. Še posebej velik izziv za nas pa je bil obisk predsednika Evropske komisije Jeana-Clauda Junckerja, ki se je v spremstvu predsednika slovenske vlade Mira Cerarja v Festivalni dvorani srečal z mladimi. Protokolarno je bil to zelo zahteven projekt, nanj smo se pripravljali dalj časa. Več kot 600 mladih je Junckerja brez dlake na jeziku spraševalo o viziji razvoja Evrope, brezposelnosti mladih in kaj bodo politiki naredili za njihovo boljšo perspektivo. Niso bili zadovoljni s preprostimi odgovori. Začetna ležernost visokega gosta se je kmalu prelevila v močno držo in resnost v pogovoru. Pokazali smo, da je Pionirski dom tudi prostor, kjer mladi lahko na glas spregovorijo. To so lahko storili tudi ob filmskem festivalu, ob festivalu Bobri, kjer smo govorili o različnih drugačnostih, ob literarnem festivalu in drugih. Hudo mi je, ker nimam dovolj časa, da bi se še bolj poglobila v mlado ustvarjalnost in 'prebrala' izjemno sporočilnost, ki nam jo ponujajo skozi svoja dela: »Ne puščajte nas ob strani, ne odrivajte nas in ne delajte iz nas 'revežev' na dolgi



Filmski festival ZOOM je letos prvič zaplul v mednarodno smer. Ponosni smo, ker smo dobili 413 kratkih filmov iz vseh koncev sveta.

rok. Želimo enakopravno soustvarjati ta prostor!« To nam sporočajo.

Pedagogi znate brati med vrsticami. V vaše življenje je ta poklic močno vtkan. Oče je bil učitelj in tudi vas je gnalo v študij pedagogike in specialne pedagogike. Najbrž res znate prebrati vsako otroško risbico.

Ja, vsaka črta, ki jo nariše, pove nekaj o malem avtorju. Vsak ton, ki ga zaigra na inštrument, je samo njegov. Vsakdo ima lastno izgovorjavo nemškega ali angleškega jezika, denimo. Nočem biti pedagoginja z ravno črto, ki bi rekel, aha, risba vse pove o otroku, ampak vsaka nosi sporočilo, lahko izraža stisko ali pa veselje. Pomembno je, da znajo naši pedagogi to razbrati in otroku pomagati in mu ponuditi spodbudo na njegovi ustvarjalni poti. Ne takoj, čez čas poskušajo odpreti tiste otrokove labirinte in skrinjice, kjer imajo skrite slabe izkušnje, bolečino, ali razigranost, ki jo želijo deliti z drugimi. Na rednih pedagoških kolegijih poskušamo skupaj poiskati rešitve, se senzibilizirati in otroku utrjevati »hrbtenico«. Vedeti mora, da je ta samo njegova, a se mora znati zavrteti in

videti tudi druge okrog sebe, prepoznati njihove vrline in z njimi stkati lepo mrežo sodelovanja in soustvarjanja. Danes je pač skupnost tista, ki nas krepi ali pa nas vrže v brezno.

Bolj individualno pristopate do otrok, kajne?

Seveda. Pri nas se ne more nihče skriti. Ne otrok ne mentor. Neprestano sta v interakciji in odzivih. Če otrok kakšen dan pove, da je utrujen, da ne more slediti, mu nihče ne vsiljuje izpeljave urnika. Morda kdaj rabijo le pogovor. Ali pa samo igro. Veliko se učimo preko igranja vlog, improvizacije, medsebojnega dialoga, seveda pa uporabljamo tudi sodobno tehnično opremo, medije, ki so jim blizu. Tudi skozi te dobijo dodatna znanja in informacije. Vsak pedagog mora pripraviti individualen program za vsakega otroka posebej, kar od njega zahteva strokovnost, taktnost, senzibilnost in stalno izobraževanje. Delujemo po načelu slediti otroku, spremljati ga, vlagati vanj, vzpodbujati ...

V prostorih Pionirskega doma je drugače kot v šolskem okolju, kjer

je pogosto vse storilnostno naravno. Pri vas je praktično lahko vsak otrok uspešen.

Absolutno! Vsakemu sledimo. Radi se pohvalimo, da smo neke vrste 'kontrašola'. Seveda so pri nas pogoji drugačni. Imamo majhne skupine, pedagog se lahko posveti vsakomur posebej. Otroci konec koncev prihajajo k nam, ko so že v šoli oddelali kar lep delovnik, zato moramo paziti, da ubiramo drugačne pristope kot v šolskem sistemu, da se nam otroci ne obrnejo. Stavimo na sproščanje in različne druge tehnike, da jim pride mo čim bliže. Pri nas je tudi trenutni neuspeh ali otrokova napaka pozitivno sporočilo. Za pedagoga in za otroka. Že star pregovor pravi, da se tudi na napakah učimo. Ni naključje, da smo si za slogan izbrali: Pri nas je dovoljeno risati čez črto. Tudi ta nosi simboliko. V otroku želimo vzbuditi kreativnost, saj skozi njo spozna, da sta njegova črta ali njegov ton drugačna od tistega, kar je ustvaril drug otrok, in da ga okolje sprejme takšnega, kakršen je. Skozi to ga ne naučimo le, da zna to drugačnost v sebi gojiti, ampak da bo toleranten tudi do drugih. Solidarnost,



Obisk Jean-Clauda Junckerja v Festivalni dvorani – arhiv Evropske komisije

strpnost, empatija, dialog in skupno iskanje rešitev za težave so zame dobre vrednote, ki jih pri nas udejanjamo pri vsakodnevem delu z mladimi. Prav zato je Pionirski dom nekaj posebnega.

Pogosto se lotevate tudi vsebin, ki so v družbi tabuizirane. Verjamete, da je treba vrednote začeti spreminjati že pri otrocih?

Ne le verjamem, prepričana sem o tem. Lahko rečem, da sem srečen človek, ne glede na moje življenjske vzpone in padce. To, da lahko svoje znanje in bogate izkušnje predajamo mladim, je zame največje bogastvo. Pa tudi za mentorje. Kaj je lahko lepšega, kot otroku dati izkušnjo in znanje kot izjemno življenjsko popotnico, ki ga bo spremljala v življenju?

Ja, in skozi delavnice se je v več kot petdesetih letih, odkar Pionirski dom ponuja različne ustvarjalne prostočasne dejavnosti, zvrstila vrsta otrok in mladih. Številni so danes umetniki, glasbeniki, igralci, na pomembnih mestih, v prestižnih vlogah ...

Res je, zgodovina Pionirskega doma piše tako različne zgodbe, kot so različni ljudje, ki so ga obiskovali. Ne le izjemni pedagogi, ki so svoja znanja predajali mladim, Lojze Kovačič na primer. Lepo je prelistati spominsko knjigo, ki smo jo izdali ob petdesetletnici. Spisali so jo tisti, ki so v svoji mladosti pred davnimi leti obiskovali delavnice v tej ustanovi. Od Leva Krefta, Petra Musevskega do Japca Jakopina, denimo, ki je že v otroštvu slikal samo čolne. V arhivu smo našli njegova otroška dela in mu jih odnesli v njegovo pisarno. Bil je izjemno vesel. S solzami v očeh si je ogledoval, kaj je nekoč risal. Vsem tem ljudem je Pionirski dom pustil neizbrisni pečat. Alja Brglez, ki danes vodi kabinet predsednika države, je sebe vedno upodabljala kot kraljično, tudi Alenka Kraigher piše, da je naša ustanova v njej pustila močno neizbrisno sled. Nekdanje Pionirce najdemo med novinarji, pisatelji, jezikoslovci, umetniki ... Ampak danes, ko grem v kakšnega od slovenskih gledališč ali na fakulteto, pa na pomembnim mestih že srečam tudi

učence, ki so k nam hodili v novejšem času. Tudi med pedagogi po šolah je veliko takšnih, ki so svojo kariero poučevanja začeli ravno pri nas. Andrej Pekarovič, denimo, se je želel vpisati v glasbeno šolo, pa so mu rekli, da ni dovolj nadarjen. V Pionirskem domu so ga z veseljem sprejeli. Potem je iz glasbe diplomiral in magistriral v tujini. Danes je izvrsten pedagog. Pri nas vsakomur damo pomembno popotnico, da iskanja, v katerih odkrivajo sami sebe, lahko delijo tudi z drugimi. Pa naj bo to skozi tuje jezike, glasbo ali likovne dejavnosti.

Kako pa sodelujete s pedagogi, ki po osnovnih šolah vodijo dramske, glasbene, literarne, likovne in druge krožke?

V zadnjih letih se sodelovanje lepo nadgrajuje. A tudi naši pedagogi so potrebovali čas, da so se naučili svoje bogato znanje in izkušnje prenašati na kolege. Že predlani smo začeli sodelovati z gledališkimi mentorji, zdaj delamo tudi z jezikovnimi in likovnimi pedagogi. Ne učimo jih tistega, kar že



Na likovnem festivalu LIKfest smo s tehniko cianotipije naredili sliko velikanko.



V desetih dneh smo v Festivalni dvorani gostili 52 predstav, obiskalo pa jih je 9600 otrok iz slovenskih šol in vrtcev.



Zgradba Pionirskega doma

vedo, ampak jim dodajamo nove poglede. Moji pedagogi morajo imeti izvirna in predčasna znanja, saj je treba otrokom, ki nas obiskujejo dolga leta, vedno ponuditi nove, izvirne privlačne vsebine. Naši mentorji morajo poznati tehnike in metode, ki presegajo šolske učne programe, zato lahko pedagoge iz šol nadgradijo s preizkušenimi in uspešnimi izkušnjami in znanji. Odziv je izjemno lep. Na nedavnem LIKfestu so nam rekli, da so takšni dogodki v Pionirskem domu zanje praznik. Dolga leta smo iskali stik s šolskimi pedagogi, zdaj pa smo ga, brez kakršne koli pomoči pristojnih ministrstev, ki nas tako in tako ne slišijo, počasi našli ter s prepričljivostjo in iskrevostjo dosegli prijazno sinergijo.

Nekateri starši, pa tudi šolski pedagogi, niso ravno navdušeni nad široko dejavnostjo otrok po končanem pouku. Kaj mislite, kdaj je dovolj? Res je, mnogi so skeptični do tega. Jaz pa mislim, da je otroku treba ponuditi varno okolje, saj so starši v današnjem času zelo obremenjeni in velikokrat

tudi pod velikim pritiskom in dilemami, kako vzgajati otroka. Nič ni narobe, če bo preizkusil več različnih dejavnosti, a to nikakor ne sme biti izbira ali ambicija staršev. Navadno se otrok šele pri 10. ali 12. letu odloči, s čim bo nadaljeval. Nič ni narobe, če kakšno dejavnost prekine, a prepričana sem, da se bo v življenju spomnil vsega, česar se je naučil v zgodnjih letih. Pozitivnega in negativnega. Želim si, da bi imel na Pionirca same pozitivne izkušnje, zato se trudimo z vsakim otrokom posebej, želimo da bi začutil vse svoje »tipalke«.

Za zdaj ste vezani še na ljubljansko regijo, a vaše ambicije presegajo te meje.

No, vsi festivali, razen prej omenjenega LIKfesta, so že vseslovenski in segajo tudi v tujino. Čeprav še ni uradno, že sejemo znanja in izkušnje po vsej državi, tudi v manjših krajih. Želela sem si, da bi kaj več naredili skupaj z državno, kulturno ali izobraževalno ustanovo, da bi bolj vstopili v šole, pa ni šlo. Zdaj to počnemo sami in smo na dobri poti.

Kmalu se bodo začeli vpisi v ustvarjalne delavnice Pionirskega doma za sezono 2017/18. Pripravljate kakšne novosti?

Doslej smo uvedli številne nove programe. Toda v prihodnjem letu se bomo poglobljeno posvetili vsebinskemu dopolnjevanju programov in povezovanju različnih vsebin. Zelo interdisciplinarni bomo. V letošnjih počitniških šolah se bomo francoski jezik učili preko spoznavanja francoske mode, španščino s spoznavanjem njihovih umetnikov, angleščino pa z odkrivanjem raziskovalnih procesov. Na vrata Pionirskega doma pogosto trkajo mladi, ki bi želeli znanje prenašati na otroke, saj so naša vrata odprta za inovativne in kreativne mlade. Že 12. junija bomo na naši spletni strani objavili urnike vseh programov, zato vabimo vse vedoželjne otroke in nagajive starše, naj se vpišejo v ustvarjalne delavnice. Zdaj Pionirc ni več le v spominu starih staršev, zdaj je tudi za otroke EKSTRA.

DEAR V BELTINCIH / Andreja Žalik Kranjec, koordinatorica DEAR, Slovenija / OŠ Bogojina / OŠ Beltinci

Na Osnovni šoli Beltinci smo ponosni, da smo lahko del mednarodnega projekta Erasmus+ KA2 šolska partnerstva z naslovom »Developing English through ART oriented activities – DEAR«. V partnerstvu nas je devet šol iz osmih držav, in sicer iz Cipra, Turčije, Romunije, Hrvaške, Slovenije, Velike Britanije, Portugalske in Španije, šole pa so tako osnovne kot srednje, tako da je starostni razpon učencev zelo širok. Trenutno smo v zaključni fazi projekta.

Namen našega projekta je bilo razvijanje gradiv za pouk angleščine, ki vključujejo umetnost in sodobno komunikacijsko in informacijsko tehnologijo. Namen je torej medpredmetno povezovanje in priprava učnih ur, kjer učenci razvijajo komunikacijo, besedišče, izgovarjavo, slušno razumevanje in podobno s področja jezika, vadijo in utrjujejo s pomočjo IKT ter se obenem še kreativno izražajo ali spoznavajo umetnost. Vključevanje še katerih drugih vsebin, kot na primer eksperimentalno delo ali povezovanje s še drugimi šolskimi predmeti so le še pika na i.

Naša naloga je bila pripraviti 12 učnih ur, in sicer s področja čutila za nižjo stopnjo ter s področja čutila ter čustva za višjo stopnjo. Nastala gradiva so brezplačna ter bolj ali manj priročna in pripravljena za uporabo v razredu, nekatera edino potrebujejo več priprave (npr. eksperimentalno delo, umetniško izražanje). Vsebujejo učiteljevo pripravo, delovne liste in gradiva v powerpointu, slušne in video posnetke ter povezave do interaktivnih nalog, razen tega pa je vsaka učna ura tudi predstavljena v video posnetku. Vsa gradiva lahko pregledate na naši lokalni spletni strani <http://dear.osbeltinci.si/gradiva/> ter na strani projekta <http://arteducation.eu/>, kjer so zbrana vsa gradiva. Vse učne ure tako zajemajo tematike: okolje (environment), družina (family), čustva (feelings), človeško telo (human body), števila (numbers), liki in telesa (shapes and volumes), čutila (senses) in čas (time) ter so za učence od 6 do 18 let. Učne ure in gradiva so različna in lahko primerna za učence od prvega do devetega razreda, posebej priporočljiva pa so za pouk neobveznih in obveznih izbirnih predmetov, še posebej če kot učitelji nimate učbenika ter vam zmanjka idej.



Namesto opisa učnih ur bi raje ponudila ideje za gradiva, ki so že nastala oz. jih je enostavno pripraviti, težave, s katerimi smo se srečevali, ter učinke projekta na učence in učitelje naše šole.

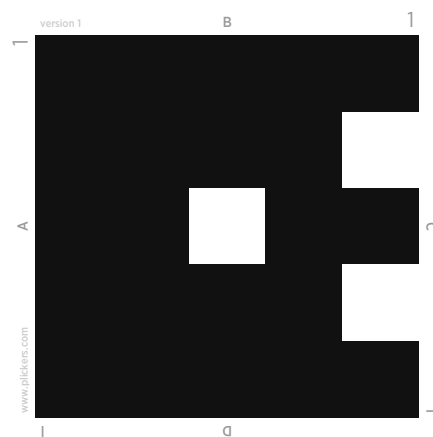
QR KODA

Je priročen način, kako zakrinkati bralno razumevanje v digitalno privlačnejšo obliko. Krajše kose besedila lahko spremenimo v QR kodo in učencem se zdi imenitno, če se lahko z dovoljenjem ukvarjajo s telefonom. QR kode lahko recimo vsebujejo uganke in so nameščene po učilnici/šoli/naselju ter obenem nudijo lov na zaklad.

PLICKERS

Je aplikacija, ki deluje s pomočjo telefona, projektorja in računalnika.

Vprašanja se da enostavno in hitro pripraviti, prav tako je možno dodati slikovno gradivo. Vsak učenec dobi kodo za odgovor in jo obrača v skladu s pravilnim odgovorom. S pomočjo telefona ukažete računalniku, katero vprašanje naj učencem pokaže, učenci obrnejo in pokažejo kode, s telefonom pa hitro skenirate razred in nemudoma dobite analizo. Za vsakega učenca torej pokaže, ali je dal pravilen ali napačen odgovor ter odgovore shrani za učiteljevo evidenco.



Opombe:

- Idealen pripomoček za hitro preverjanje znanja.
- Omogoča tiho in hitro odzivnost.
- Dovolj je le en telefon, vendar potrebuje povezavo z wi-fi ali prenos podatkov.
- Zanimiv tako za mlajše kot starejše učence.

- Lahko si natisnete en paket kod, ki ga uporabljate za vse razrede, ki jih poučujete. Ne potrebujete torej ene kode za vsakega učenca, temveč ima vsak učenec v razredu zaporedno številko in torej dobi tisto kodo. Glej sliko – primer kode št. 1, za učenca z zaporedno št. 1.
- Učenci so lahko zmedeni glede tega, kako naj obrnejo kodo. Priporočam, da preverite, kako telefon »skenira« – običajno mora biti pravilen odgovor obrnjen v levo – ter na hrbtno stran kode zapišete črke odgovora, tako da gledajo proti stropu.
- Učenci ne smejo kode med skeniranjem mečkati ali prekrivati s prsti.

KAHOOT

Kahoot je, podobno kot plickers, enostaven za uporabo in z njim lahko hitro pripravimo vprašanja in predlagamo štiri možne odgovore. Za razliko od Plickersa pa tukaj potrebuje vsak učenec svoj telefon za odgovarjanje in vsi morajo biti povezani na wi-fi ali prenos podatkov. Učencem je tak način preverjanja znanja zelo atraktiven, ker ne le da nemudoma nudi povratno informacijo glede pravilnosti odgovora, obenem je možno dodati časovnik, ki razvrsti odgovore glede na hitrost in tako učenci tekmujejo za prvo mesto. Ta ista tekmovalnost seveda lahko tudi odvrne (nekatero) učence.

PADLET

Primeren zbirnik za slikovno in drugo digitalno gradivo (video posnetki, Powerpoint predstavitev). Učenci na en spletni pano nalepijo svoje izdelke, ki so lahko na ogled. Razen tega ga je možno uporabljati tudi za drugačne namene, na primer preverjanje črkovanja ali besedišča. Vsak učenec dobi povezavo na isti padlet in poimenuje svoj okvirček, nato pa piše narek ali odgovore na vprašanja, ki jih pove učitelj. Učitelj tako nemudoma vidi vse zapise vseh učencev in je zato zanimiv način preverjanja znanja.

EASISTENT

Sicer ni del našega projekta, vendar bi rada pohvalila oblikovalce tega pripomočka za učitelje, ker resnično skrajša

čas birokracije, tako da se učitelji lažje posvečamo samemu pouku. Najbolj mi je všeč, da ni treba s sabo nositi dnevnika z redovalnico. Na naši šoli recimo učence v vsakem razredu razdelimo v okoli pet skupin pri pouku jezikov, torej je moralo pet učiteljev vpisovati v eno okence v dnevniku. Razen tega nikoli niso bili na razpolago, torej smo morali resnično sodelovati, da smo pravočasno vpisali ocene, manjkajoče učence in podobno. Z eAsistentom je ta nevšečnost seveda odpravljena. Enostavno se da rezervirati tudi datume za pisna ocenjevanja, tako da se lažje izognemo napakam, saj ima vsak učitelj oddelka pregled v napovedana ocenjevanja. Omogoča tudi zelo enostavno komunikacijo med zaposlenimi, tako da ti ni treba imeti tel. številke/e-naslova pri sebi. Nedavno so dodali še možnost betakomunikacije, kar omogoča lažje obveščanje celotnega kolektiva. Prav tako že obstaja tudi telefonska aplikacija, kar je sicer priročno, vendar ker podobno kot učenci ne smemo uporabljati telefonov med poukom, ni najbolj nujno.

INTERAKTIVNA ZGODBA

Učenci imajo radi zgodbe. Berejo jih sicer ne z največjim veseljem, raje jih poslušajo. Predlagam dva načina uporabe zgodbe pri pouku:

INTERAKTIVNO BRANJE – Učenci dobijo zgodbo na listu ali iz učbenika. Vsi vstanejo in hodijo, dokler učitelj ne reče stop. Potem se udobno namestijo in zgodbo preberejo. Zanimivo je gledati, kako se učenci ležejo na tla, se stisnejo ob topel radiator ali naslonijo na steno in berejo. V učilnici jezika je redko tak mir kot ob tej priložnosti. Čez čas jim učitelj veli vstati in zopet hodijo po razredu. Nato učitelj ukaže, naj si izberejo partnerja. Tale menjava je hitra in omogoča naključno iskanje parterjev, tako da ne sodelujejo vedno samo s sosedom. V primeru, da je število učencev neparno, se lahko dajo v eno skupino po tri, ali pa se učitelj pridruži branju. Potem učitelj menjava aktivnosti, npr. glasno berejo drug drugemu, si izberejo nekaj novih besed in jih razložijo sosedu, prevajajo, skušajo dopolniti povedi ali

predvidevajo naslednje besede v povedi. Vsakič seveda z drugim partnerjem. Opazila sem, da je intenzivnost branja v tem primeru boljša kot s frontalnim/individualnim pristopom, ker jih menjava sodelavca prisili k delu.

INTERAKTIVNA ZGODBA – Še raje kot berejo, učenci radi poslušajo zgodbe. Še bolje, če so te zgodbe resnične in se morda nanašajo na resnične osebe. Jaz mojim učencem pripovedujem kar o dogodkih iz življenja moje družine. Ampak, da naredim zgodbo bolj privlačno in jih prisilim k intenzivnemu poslušanju, vsake toliko zgodbo prekinem in ponudim tri možnosti za nadaljevanje. Učenci sicer ne poznajo dogodkov in tudi ni pomembno, so pa zabavni, ko ugotavljajo in pravilno uganejo ali se jezijo, ker niso pravilno uganili. Primer zgodbe, ki je prav tako del učne ure o čustvih:

• Last Christmas my family and I decided to take a short trip. I wanted this trip to be a cultural event. So we decided to go to one European capital. We went to:

- A – Paris
- B – Vienna
- C – Barcelona



Učenci torej dobijo tri možnosti in odločijo se za eno. Ni pomembno, ali uganejo prav ali ne. Če se odločijo za možnost A – vstanejo, B – se dotaknejo nosu s prstom, C – dvignejo roko. Nato se prikaže slika s pravilnim odgovorom.

EKSPERIMENTALNO DELO

Do sedaj sem vedno povezovala eksperimente s poukom kemije ali naravoslovnega predmeta. Nikoli ne bi pomislila, da se tako da poučevati tudi jezik. Pri projektu smo morali razmišljati dosti širše in po možnosti

vkjučiti tudi druge discipline oz. medpredmetno povezovanje. Pravzaprav je že povezovanje angleščine z IKT ter umetnostjo samo po sebi medpredmetno povezovanje, če smo dodali še element kemije, toliko boljše. In ta del nam je zelo dobro uspel, kajti učence smo morali učiti tudi o čutilih. Tako so se nekatere ure nanašale na toplo/hladno in le-te barve, tekstore in vzorce, ter seveda okuse.

Eksperimentalno delo – SENSES CALLIGRAPHY

Rdeča nit ure so medenjaki. Učenci so najprej spoznali sestavine za peko medenjakov, potem so spoznali še besedišče za čutila, in sicer okuse, vonj, teksturo in barvo. Torej so se učili jezika. Nato so morali vse sestavine preveriti z vsemi čutili. Sicer nismo vključili zvoka, so pa zato moko/med/cimet/kakav/sladkor ... okušali, preverjali s prsti, vonjali in gledali. Ta del je pritegnil vse učence in vsi so bili aktivni, čeprav bi človek pričakoval, da že vedo, kakšnega okusa/vonj ... je omenjena hrana. V naslednjem delu ure so potem učenci spoznali še nekaj dejstev o kaligrafiji, potem pa so se trudili čim lepše na medenjaka napisati eno besedo o čutilih (npr. sweet, sticky, bitter ...).

Eksperimentalno delo – SCIENCE THROUGH ART

Učenci so dobili kos papirja premazan z barvilom rdečega zelja. Na ta list so potem s tankimi čopiči risali vzorce (katere so spoznali pri predhodni uri). Ker pa so bili čopiči pomočeni v raztopine različnih snovi iz gospodinjstva, so vzorci spreminjali barvo. Uporabili smo raztopine zobne paste, pomarančnega soka, vinskega kisa, detergenta za perilo, sadnega čaja ipd. oziroma kisle in bazične snovi. Učenci so preko video posnetka spoznali, kako snovi reagirajo z indikatorjem na papirju, zato so glede na barvo spoznali, ali je snov kislina ali bazična ter ali je le blago ali močno kislina ali bazična. Tako smo na zanimiv način povezali kemijo z umetnostjo, učenci pa so ustvarjali in se aktivno učili.

MISTERY BOX

Škatla presenečenja je krasen pripomoček in ni le namenjen majhnim

učencem, temveč se dobro obnese tudi pri večjih. Pri učni uri Senses je učitelj izbral različne (varne) predmete glede na besedišče, ki ga je želel učiti. Tako so se v škatli znašli recimo nož (heavy, cold, blunt, smooth ...), plišasta igrača (soft, warm, light ...), kovinska žogica (round, heavy ...), košček čokolade (sticky, sweet ...) ... Učenci so dostopali do škatle ter z zavezanimi očmi tipali in v detajle opisovali predmet, tako da bi razred lahko ugotovil, kaj to je. Učitelj je učenca usmerjal, obenem pa je na tablo ustvarjal preglednico pridevnikov glede na težo/temperaturo/ teksturo ...

APLIKACIJE (FEELINGS – MOOD DETECTOR, MOOD SCANNER EMOTION)

Težko je učiti, kako se počutiš, ko ... Veliko enostavneje je ponuditi učencem širok nabor besedišča na zelo atraktiven način. Mobilne aplikacije npr. Mood Detector, Mood Scanner Emotion zahtevajo en telefon z aplikacijo in aktivnost se lahko prične. Vsak učenec skenira svoj prst in telefon mu pove, kako se počuti. Nabor besedišča je pester in vsak sken tudi za isti prst da drugačen rezultat. Učenci se lahko skenirajo večkrat, potem pa se ukvarjajo z besediščem, npr.:

- Besedo za čustvo zapišejo na kartonček.
- Na računalniku poiščejo definicijo za dani pojem.
- Povezujejo besede z definicijami.
- Izmenjujejo kartončke z besedami in si zapomnijo vsaj pet besed.
- Kategorizirajo besede kot nevtrarno/pozitivno/negativno čustvo.
- Poiščejo sopomenke.
- Povejo, kaj je povedal sken in kako se počutijo dejansko.

Na podoben način Mood Detector ponuja tudi izbor srečne barve in številke, primerno za začetnike.

IZZIVI

Projekt Erasmus+ nam je ponujal kar nekatere izzive, predvsem na začetku. V primerjavi s Comenius projektom recimo tokrat nismo imeli natančnega programa dela že takoj na začetku. Razen tega smo recimo prijavili triletni

projekt, odobren pa je bil le za dve leti. Tako je naš začetni plan, pripravljen v avgustu hitro propadel, kajti glede na odobrena sredstva, časovni plan in načrt dela, ki smo ga na skupnem sestanku dorekli šele oktobra, smo morali marsikaj prilagoditi. Ena večjih sprememb je bila recimo manj mobilnosti v tujino, kajti tretje leto je bilo črtano v celoti. Razen tega smo namesto v drugem letu izobraževalni obisk gostili že v prvem letu. Od konca avgusta, ko smo izvedeli, da smo dobili projekt do konca oktobra, ko so bili že znani finančni podatki ter smo lahko izvedli skupni sestanek, smo torej precej tavalili. Potem pa smo dorekli natančen načrt in se ga dosledno držali in brez težav splavali. Učenci so bili prvo leto izjemno motivirani in ni bilo nobenega problema najti prostovoljce za pomoč. Tudi kot gostitelji smo se izjemno izkazali in učencem je bilo v veliko vznemirjenje, da se kaj takega dogaja na šoli in lahko sodelujejo. Jaz sem zmeraj pričakovala, da bo bolj vznemirljivo potovanje v tujino, vendar naši učenci uživajo skoraj še bolj kot gostitelji.

Eden izmed večjih izzivov je bilo tudi predpisano medpredmetno sodelovanje, torej uporaba umetnosti ter računalništva. Glede obeh imamo sicer dobre strokovnjake na šoli, vendar smo bili pri marsičem omejeni. Umetniška dela smo recimo lahko uporabljali le starejša od 80 let, zaradi zaščite avtorskih pravic. Vseeno smo se kar dobro znašli, saj smo raje učencem predstavljali različne tehnike umetniškega izražanja – slikanje, risanje, izrisovanje vzorcev s praskanjem, fotografija, arhitektura, upodabljanje umetniških del z igro, pisanje rap pesmi ali podobnega pesništva, pisanje in poslušanje zgodb, kaligrafije, modeliranja in še kaj.

Tudi IKT nas je omejeval. Največjo težavo nam je predstavljal del, kjer smo si zastavili, da bomo pripravili interaktivne naloge za učence, tipa povleci, primerjaj, poveži s sliko ipd. Taki programi namreč niso zastoj. Ali so precej zastareli (hot potatoes). Ali če se prijaviš, si lahko prijavljen omejen čas, potem vse gradivo izgubiš

(avdio QR kode). Uporabniškega imena in gesla tudi ne moreš javno deliti z vsemi uporabniki. Našli smo celo program, kjer lahko brez težav ustvariš krasna gradiva, katerih potem ne moreš izvoziti in objaviti. Povsod je bila torej nekakšna nepremagljiva ovira. Prav zato smo se torej raje ukvarjali z aplikacijami kot plickers ali kahoot.

UČINKI PROJEKTA

Moram reči, da v celotnem trajanju projekta ni bil problem najti sodelavcev. Tako učenci kot učitelji so vedno bili pripravljeni sodelovati. Na sestankih smo si razdelili dela in naloge in vsak je res pravočasno in kakovostno pripravil svoj del. V času, ko je naša šola gostila študijski obisk, so pripravili raznovrstne delavnice in vzorčne učne ure in kljub nepopolnemu znanju jezika so suvereno izvajali pouk z učenci in učitelji iz tujine. Žal tega ne moremo ravno pravično nagraditi s točkami za napredovanje niti z avtorskim honorarjem, kajti

pravilniki so kar nepravilno zastavljeni. Vseeno moram reči, da je vzdušje na šoli prijetnejše kot pred projektom in sodelavci se dobro razumemo, z nekaterimi smo si zaradi projekta dosti bližje. Razen tega so učitelji pripravili koristna gradiva, ki jim bodo na razpolago za pouk v prihodnje, pomembne pa so tudi komunikacijske veščine, ki so jih lahko razvijali ter druga znanja, kot primerjava med šolskimi sistemi, predmetniki, metode dela in še veliko drugega.

Tudi vsi sodelujoči učenci, predvsem tisti, ki so se udeležili študijskega obiska v tujini, so izjemni. V primerjavi z vrstniki iz tujine so se mi zdeli dosti bolj samozavestni, sproščeni, komunikativni, spretni in iznajdljivi. Niso imeli domotožja, niso se neprimerno obnašali, pa čeprav jih je zeblo, so bili lačni, so morali dolgo časa čakati ali so bili utrujeni. Kajti vse to smo bili. A smo jih dobro pripravili, da to niso

počitnice, temveč delovni obisk in da bo naše ugodje drugotnega pomena. Prav tako smo jim rekli, da ne predstavljajo le naše šole, temveč našo državo in da je odnos do dela in obnašanje, ki ga bodo pokazali zelo pomembno. Moram reči, da kot ambasadorji Slovenije zelo dobro predstavljamo, ker smo o naših ljudeh in državi slišali samo lepe stvari.

Opazila sem tudi, da se zaradi mednarodnega povezovanja krepi tudi nacionalna identiteta. Toliko bolj smo ponosni na naše uspešne športnike, domače praznike in tradicije, raje pripravljamo in uživamo domače jedi in smo ponosni, da smo Slovenci.

Kljub neprijetnostim, ki jih prinaša zahtevno in odgovorno mednarodno sodelovanje, nam ni žal časa, ki smo ga vložili v projekt, kajti izkušnje so neprecenljive in upam, da bomo imeli še kaj podobnih priložnosti.



RAZVIJANJE UČNE AKTIVNOSTI PRI STROKOVNEM MODULU V PROGRAMU ELEKTROTEHNIK V SREDNJEM STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU / mag. Borut Pogačnik, univ. dipl. inž., učitelj strokovno teoretičnih modulov /

Šolski center Kranj

Učni cilji, ki jih morajo dijaki usvojiti pri posameznih moduli, so določeni v katalogih znanj, izbira didaktičnih metod pa je v največji meri prepuščena presoji učitelja, ki mora biti usposobljen tako strokovno kot didaktično. V prispevku je prikazan sistematično strukturiran didaktični pristop za doseganje učnih ciljev pri strokovnem modulu Upravljanje s programirljivimi napravami (UPN) v srednješolskem programu elektrotehnika, in sicer z uporabo merilnega in krmilnega sistema Red Pitaya. Pri obravnavani snovi so vključene tudi vsebine že obravnavanih modulov Izdelava osnovnih vezij (IOV) in Načrtovanje in priklopi električnih naprav (NEN). S tem je prikazana tudi povezava vsebin posameznih modulov v uporabno celoto. Pri poučevanju v tehniških poklicih je namreč za doseganje učnih ciljev zelo pomembno, da znajo dijaki posamezna teoretična in praktična znanja povezovati v uporabno celoto.

1. Vzpodbujanje učne aktivnosti dijakov

Motivacija dijakov za čim večjo učno aktivnost je odvisna od več faktorjev. Učitelj z načrtovanjem in uporabo ustreznih učnih oblik in metod postavi osnovne temelje. Pomembno pa je tudi, da zna strokovno učno vsebino posredovati zanimivo in aktualno. Dijaki naj bi bili čim bolj aktivni, pri tem pa je pomembna tudi uporaba moderne učne tehnologije in IKT. V moduli IOV in NEN dijaki spoznajo klasične merilne instrumente, kot so univerzalni instrument, osciloskop, spektralni analizator, meter LCR in signalni generator. Vse te instrumente lahko nadomesti odprtokodni razvojni sistem Red Pitaya, ki se lahko uporablja tudi kot merilni sistem. Primerjava Red Pitaya kot instrumenta s klasičnimi laboratorijskimi instrumenti je prikazana v preglednici 1.

Razvojni sistem Red Pitaya je slovenski visokotehnoški produkt, ki se lahko uporablja za poučevanje različnih področij elektrotehnike na različnih stopnjah izobraževanja – od osnovne šole do univerzitetnega študija. V okviru modula UPN je glavni cilj uporabe razvojnega sistema Red Pitaya, da se dijaki naučijo osnovnih korakov programiranja v programskem jeziku C. Ob merjenju karakteristik polprevodniških elementov z Red Pitaya dijaki spoznajo različna teoretična in praktična znanja s področja elektrotehnike in računalništva. Učenje programiranja je zelo zahtevno, ker moramo pri dijakih razvijati nov način razmišljanja, ki pa je za precej dijakov v začetnih korakih težko. Pri vzpodbujanju učne

aktivnosti dijakov je zelo pomembno, da te začetne korake zelo natančno načrtujemo in da spoštujemo didaktična načela (nazornost, postopnost, sistematičnost).

2. Izhodiščna didaktična načela za izvajanje praktičnega dela pri strokovnem modulu UPN

Pri predavanju in vajah v laboratoriju je ključno načelo **nazornosti**, ki omogoča lažje dojetje in prehajanje od konkretnega k splošnemu.

Drugo načelo je **načelo postopnosti**, ki zahteva podajanje učne snovi od lažjega k težjemu in od enostavnejšega h kompleksnejšemu (Diesterweg). Načelo **sistematičnosti** zahteva, da znanje podajamo pregledno in je zato lažje razumljivo, trdnejše in trajnejše. Načelo **povezovanja teorije s prakso** nam omogoča uporabnost usvojenih znanj – **aktualnost**.

3. Učne metode za izvedbo vaj

Učne metode za izvedbo vaj so pomembne za realizacijo didaktičnih načel.

3.1. Metoda razlage – motivacija, poznavanje, razumevanje temeljnih pojmov

Z metodo razlage dijakom predstavimo sistem Red Pitaya, in sicer v naslednjih korakih: osnovne lastnosti sistema, predstavitev strojne in programske opreme, osnovni koraki priprave Red Pitaya za uporabo, predstavitev spletnih aplikacij osciloskopa in signalnega generatorja, razvoj osnovnih aplikacij, ob katerih dijaki spoznajo programiranje sistema in merjenje

karakteristik polprevodniških elementov s sistemom Red Pitaya. V uvodnih urah dijake opozorimo tudi na učne vsebine, ki so jih spoznali že pri drugih moduli (IOV, NEN) in jih bomo potrebovali pri nadaljnji obravnavi učne snovi. Pri izobraževanju tehniških poklicev je pomembno povezovanje posameznih vsebin v uporabno celoto. Predstavitev sistema Red Pitaya uvodoma poteka v splošni učilnici šest šolskih ur. Preverjanje znanja dijakov v splošni učilnici ni bilo predvideno. Razlaga je podprta z ustreznimi predstavitvijo v PowerPointu in demonstracijami s pomočjo razvojnega sistema Red Pitaya. Dijakom predstavimo tudi spletno učilnico, v kateri je celotno gradivo, ki ga dijaki potrebujejo pri svojem delu. V okviru spoznavanja sistema Red Pitaya dijakom razložimo tudi primerjavo Red Pitaya z drugimi razvojnimi sistemi, kot sta npr. Arduino in Raspberry PI, kar je prikazano v preglednici 2.

3.2. Laboratorijsko-eksperimentalna učna metoda

Laboratorijsko-eksperimentalna učna metoda temelji na praktični aktivnosti dijakov, ki je različna. Na najnižji stopnji samostojnosti dijaki postopno sledijo učiteljevim navodilom. Nato sledi dijakovo samostojno delo, ko jim učitelj vnaprej pojasni vse postopke. Na najvišji stopnji pa samostojno določijo postopke in samostojno delajo. V programu srednjega strokovnega izobraževanja elektrotehnik ima večina modulov tudi določeno število ur praktičnega pouka, ki je namenjen, da teoretična znanja uporabijo v praksi

in vse skupaj povežejo v uporabno in aktualno celoto. Pri praktičnem pouku so dijaki razdeljeni v manjše skupine, v šolskem letu 2016/17 smo imeli dve skupini po dvanajst dijakov. V posamezni skupini dijaki delajo v dvojicah. Praktični del modula UPN poteka v specializirani učilnici za elektrotehniko, kjer ima vsako delovno mesto osebni računalnik in osnovne merilne instrumente.

Modul Upravljanje s programirljivimi napravami je razdeljen v dva vsebinska sklopa, in sicer v osnove programiranja in programirljive naprave. Da dijaki dosežejo cilje vsebinskega sklopa Osnove programiranja, morajo uspešno realizirati dve učni situaciji, in sicer:

1. učna situacija: povezovanje Red Pitaye v omrežje in razvoj osnovnih aplikacij za Red Pitayo in
2. učna situacija: merjenje karakteristik osnovnih polprevodniških elementov.

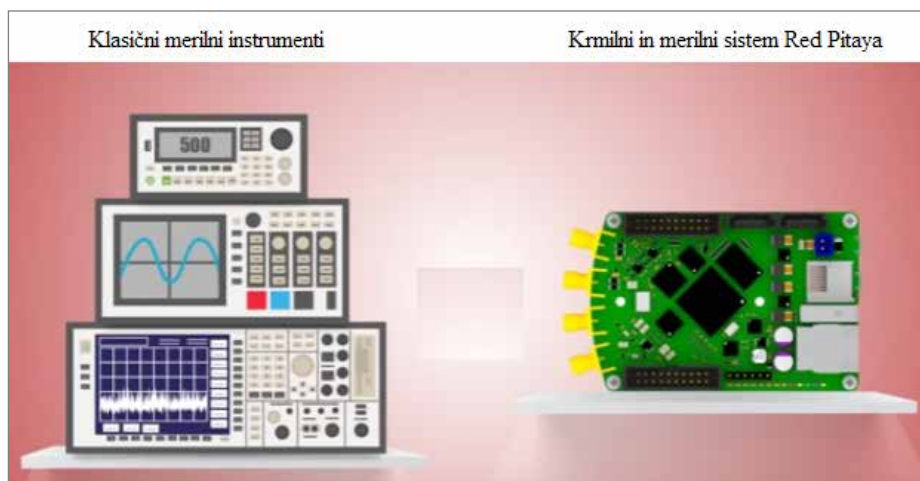
Zaradi obsežnosti prve učne situacije je ta sestavljena iz naslednjih vsebinskih enot: povezovanje Red Pitaye v omrežje šolskih računalnikov, spoznavanje osnov operacijskega sistema Linux, spoznavanje programa gnuplot, razvoj osnovnih aplikacij za Red Pitayo. V vsaki od naštetih vsebinskih enot dijaki usvojijo določene cilje, ki so določeni za celotno učno situacijo. Prvi učni situaciji je namenjeno deset šolskih ur.

Ker smo imeli na voljo samo eno razvojno ploščico Red Pitaya, smo z metodo demonstracije prikazali povezovanje le-te v omrežje šolskih računalnikov s pomočjo omrežnega kabla RJ-45, ki ga priključimo na usmerjevalnik, ki nato Red Pitayi in računalnikom dodeli ustrezen IP po protokolu DHCP, kar prikazuje slika 3.

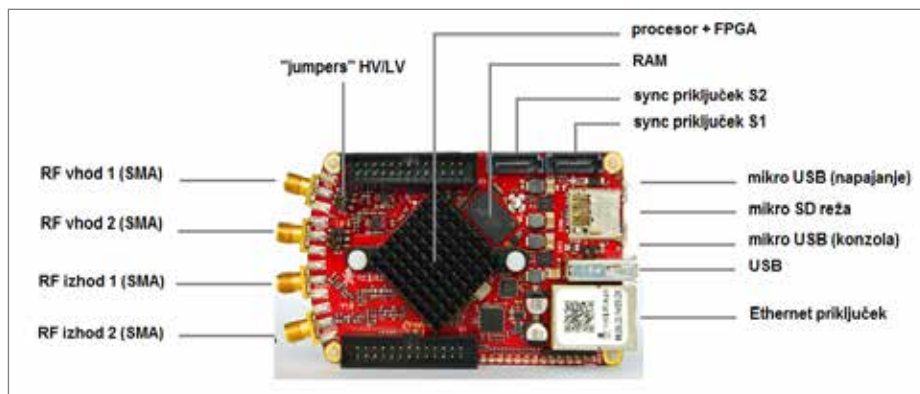
V nadaljevanju so se dijaki seznanili z operacijskim sistemom Linux in strukturo datotečnega sistema Ubuntu ter osnovnimi ukazi za delo v terminalu. Red Pitaya deluje na operacijskem sistemu GNU/Linux, razvoj programov praviloma poteka na osebem računalniku, zato so bili posebej poudarjeni

Lastnosti	Red Pitaya	Klasični laboratorijski instrumenti
prenosljivost	velikost kreditne kartice (da)	zajetna
naročniške možnosti	odprtokodna programska oprema	nobene
interakcija z uporabnikom	tablica ali osebni računalnik	LCD z nizko ločljivostjo
dostop	WI-FI, WLAN, USB, I2C	RS232, USB
multi-instrumenti	osciloskop, spektralni analizator, signalni generator	samostojni instrumenti

Preglednica 1: Primerjava Red Pitaye s klasičnimi laboratorijskimi instrumenti



Slika 1: Prikaz klasičnih merilnih instrumentov in merilnega sistema Red Pitaya (Vir 2)



Slika 2: Razvojni sistem Red Pitaya (Vir 1)

Lastnosti	Red Pitaya	Raspberry PI	Arduino UNO
procesor	Dual Core ARM Cortex A9 + FPGA	ARM 700 MHz	Microcontroller ATmega 321
FPGA	da (Xilinx Zynq 7010 SoC)	ne	ne
hitri analogni vhodi in izhodi	125 Msps 14 bit	ne	ne
počasni analogni vhodi	100 ksps 12 bit	ne	10 ksps 10 bit
operacijski sistem	Linux	Linux	ne
osnovna (privzeta) funkcionalnost	multi-instrument	računalnik	mikrokrmilnik
prosto dostopne aplikacije	da	ne	ne

Preglednica 2: Primerjava med posameznimi razvojnimi sistemi

ukazi za prenos datotek med dvema sistemoma (osebni računalnik – Red Pitaya).

Osnove programskega jezika C so dijaki že spoznali, zato smo jim samo predstavili in razložili knjižnico API (Application Programming Interface), ki je na spletni strani Red Pitaya (libdoc.redpitaya.com/rp_8h.html).

Na najnižji stopnji samostojnosti smo dijakom postopoma predstavili postopek programiranja utripanja diode LED na razvojnem sistemu Red Pitaya, ki je razdeljen v več korakov, ki so opisani v nadaljevanju.

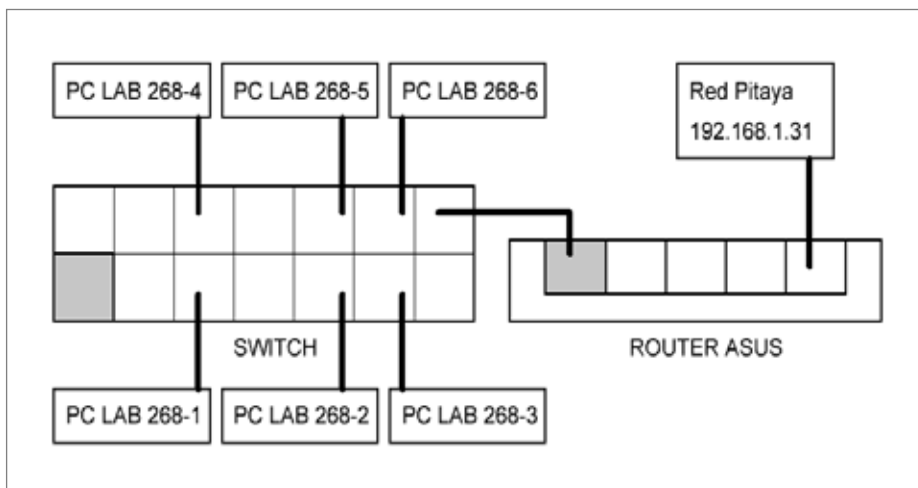
Pripravimo vse zahtevane datoteke in knjižnice, ki jih za svoje delovanje potrebuje program, napisan v programskem jeziku C, kar prikazuje slika 4.

V datoteki Makefile popravimo imeni objektne datoteke (OBJECTS = utrip.o) in ime datoteke z izvršljivo kodo (TARGET = utrip). V urejevalniku (Vim) napišemo programsko kodo v programskem jeziku C, ki bo izvajala utripanje diode LED na razvojnem sistemu.

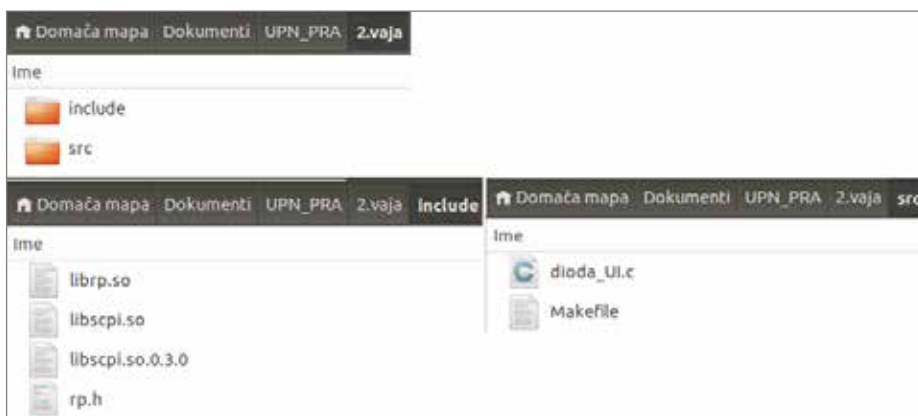
Odpremo terminalno okno in s pomočjo križnega prevajalnika pripravimo izvršljivo datoteko utrip. Ukaz, ki ga vpišemo v ukazno vrstico za pripravo izvršljive datoteke, je naslednji: *make CROSS_COMPILE=arm-linux-gnueabi-clean all*. Po izvršitvi gornjega ukaza, če ni napak v programski kodi, dobimo izvršljivo datoteko utrip. Izvršljivo datoteko utrip prekopiramo na Red Pitayo s pomočjo ukaza *scp dioda root@192.168.1.31:/tmp*.

Povežemo računalnik in Red Pitayo s pomočjo ukaza *ssh root@192.168.1.31*. Po izvršitvi ukaza *ssh* smo na glavnem direktoriju Red Pitaya. Zaženemo program utrip in na Red Pitayi prične utripati dioda LED.

V nadaljevanju smo dijakom predstavili tri enostavne primere, in sicer: vklop diode na Red Pitayi s pomočjo zunanje tipke, branje analogne napetosti na počasnih analognih vhodih AI in nastavitve napetosti na počasnem



Slika 3: Primer povezovanja Red Pitaya v omrežje



Slika 4: Datoteke in knjižnice, ki jih potrebuje program

analognem izhodu A0. Dijaki so predstavljene primere nato opravili samostojno brez večjih težav. V okviru prve učne situacije so spoznali in usvojili osnovne korake pri programiranju razvojnega sistema Red Pitaya.

V drugi učni situaciji – merjenje karakteristik polprevodniških elementov – dijaki že usvojena znanja pri posameznih modulih povežejo in uporabijo pri reševanju praktične naloge. V uvodnih urah skupaj z dijaki ponovimo učne vsebine, ki so jih spoznali pri modulih IOV in NEN. Te so usmerniška dioda, bipolarni tranzistor, operacijski ojačevalnik in klasični način merjenja tokovno napetostnih karakteristik. Pred samostojnim delom smo jim predstavili in razložili naslednje vsebine:

- osnovni postopek avtomatiziranega merjenja karakteristik polprevodniških elementov,
- merilno vezje in postopek merjenje U-I karakteristike diode.

Po končani razlagi smo jim najprej demonstracijsko prikazali celoten postopek za merjenje U-I karakteristike diode (BA157). Pri tem je zelo pomembno, da spoštujemo didaktična načela, kot so nazornost, postopnost in sistematičnost. Po demonstraciji skupaj z dijaki na učne liste v obliki povzetka zapišemo posamezne faze merjenja U-I karakteristike diode. V nadaljevanju dijaki samostojno ponovijo posamezne faze, ki so potrebne za merjenje U-I karakteristike diode (BAY80).

V zadnjem delu vsebinskega sklopa Osnove programiranja so dijaki samostojno realizirali avtomatizirano merjenje vhodne in izhodnih karakteristik bipolarnega tranzistorja. Nekateri so pri tej nalogi imeli težave, zato smo jim demonstracijsko prikazali postopek merjenja karakteristik bipolarnega tranzistorja.

Polovica dijakov je samostojno opravila vse zahtevane naloge, preostali dijaki

so potrebovali dodatno razlago in pomoč, na koncu pa so bili uspešni vsi. Vsa potrebna gradiva za obravnavane učne situacije so dijakom na voljo v spletni učilnici, kar uspešnejšim dijakom omogoča, da samostojno opravljajo posamezne naloge.

3.3. Metoda ovrednotenja dela

Ovrednotenje rezultatov dela opravimo na koncu učne situacije ali na koncu vsebinskega sklopa. Cilji ovrednotenja dela so: predstavitev rezultatov, ugotavljanje dijakovega napredka, ugotavljanje ustreznosti izbranih metod in oblik dela. Pomembno je, da za vrednotenje dela predvidimo dovolj časa. V razgovoru z dijaki smo ugotovili, da so bile učne metode in oblike dela ustrezno izbrane, da je večina dijakov obravnavano učno tematico z zanimanjem spremljala. Na koncu vrednotenja dela smo dijakom predstavili tudi druge aplikacije (merjenje temperature, merjenje vlage), kjer lahko uporabimo razvojni sistem Red Pitaya.

Krmilni in merilni sistem Red Pitaya je primeren za poučevanje različnih znanj s področja elektrotehnike. Dijaki se lahko z uporabo razvojnega sistema naučijo osnove programiranja z različnimi programskimi jeziki. V nadaljevanju lahko Red Pitayo uporabijo tudi za priklop različnih elektronskih sklopov, predvsem senzorjev in aktuatorjev.

4. Preverjanje in evalvacija

S preverjanjem znanja načrtno in sistematično zbiramo podatke o tem, koliko in katere učne cilje so dijaki usvojili. Ocenjevanje je postopek, ko učnim dosežkom dodelimo številčno ali opisno oceno. Namen preverjanja je, da dobimo ustrezne informacije o dijakovi aktivnosti oz. katere vsebinske sklope je več ali manj usvojil. Dijaka se seznanijo o tem, ali dela dovolj in ali uporablja pravilne metode in oblike učenja. Učitelj pa iz preverjanja pridobi informacijo o uspešnosti posameznih dijakov in celotnega razreda, o tem, ali uporablja ustrezne metode in oblike dela, če je hitrost obravnavanja

učne snovi primerna in če so dijaki ustrezno motivirani. Preverjanje je pomembno tudi za izboljšanje kakovosti učenja in poučevanja. Poznamo več vrst preverjanja, in sicer: začetno, sprotno in končno.

V začetnem preverjanju smo ugotavljali, katere programske jezike dijaki poznajo, ali so že programirali v kateremkoli programskem jeziku, katere mikroprocesorske sisteme poznajo (Arduino, Raspberry PI, Red Pitaya ...) in tudi vsebine, ki so jih že obravnavali pri drugih modulih (IOV, NEN). Večina dijakov se resno in sistematično s programiranjem še ni ukvarjala, poznavanje mikroprocesorskih sistemov je minimalno.

Učenje programskih jezikov je zelo zahtevno, saj gre za nov način razmišljanja, ki pa nekaterim dijakom povzroča nekaj začetnih težav. Zato je zelo pomembno, da posamezne vsebinske enote preverjamo sproti in s tem ugotavljamo, ali so usvojili zahtevano učno vsebino. V primeru, da ne usvojijo temeljnih znanj programiranja, ima to lahko več negativnih posledic, kot so neuspešno spremljanje sledečih vsebinskih sklopov, odpor in strah pred programiranjem, kar lahko povzroči tudi izostajanje od pouka in neuspešnost dijaka.

Dijaki so dobili učne liste (iz spletne učilnice ali na učnem mestu), ki so jih izpolnjevali ob izvajanju posameznih vsebinskih enot. Ob koncu vsake vsebinske enote so le-to predstavili učitelju in jo na prvi strani učnega lista označili kot realizirano. Opisani način preverjanja nam lahko v veliki meri pomaga tudi pri ocenjevanju. Oceno dijakovega znanja določimo po opredeljenih kriterijih za ocenjevanje znanja (odvisna je tudi od števila opravljenih nalog). Z opisanim načinom dela lahko odpravimo tudi negativne učinke ocenjevanja.

5. Zaključek

V prispevku je prikazan način, kako povečati učno aktivnost dijakov s

pomočjo laboratorijsko-eksperimentalne metode oziroma s praktičnim delom v specializirani učilnici. Za dijake programa elektrotehnike znanje programiranja ni primarna vsebina, ki bi se ocenjevala na poklicni maturi, kljub temu pa je zelo pomembno, da jo usvojijo, ker je tudi na področju elektrotehnike prisotno vse več različnih programiranih naprav, ki jih je potrebno sprogramirati. Klasične metode in oblike dela so za poučevanje strokovnih vsebin vse manj primerne, kajti aktivnost dijakov je pri pouku minimalna. Moderne učne tehnologije nam omogočajo, da pouk naredimo bolj zanimiv in s tem tudi povečamo aktivnost dijakov. Priprava učne situacije, kjer dijaki čim več delajo samostojno, v začetni fazi zahteva zelo veliko priprav, v nadaljevanju pa omogoča lažje delo pri vnašanju sprememb in dopolnitev.

V predstavljenem načinu dela sta dosežena aktivno sodelovanje dijakov in dober učni uspeh. Opravljena evalvacija kaže, da so zadovoljni tudi dijaki. S tem, ko dijaka stalno spremljamo in preverjamo njegovo znanje med njegovim praktičnim delom v specializiranih učilnicah, lahko tudi ocenjevanje poteka v drugačnih oblikah. Dijake, ki uspešno opravijo zahtevane naloge, lahko že na osnovi spremljanja in preverjanja ustrezno ocenimo po vnaprej določenih kriterijih za ocenjevanje znanja.

Literatura

Borut Pogačnik (2016) Merjenje karakteristik osnovnih polprevodniških elementov z razvojnim sistemom Red Pitaya. Ljubljana: Fakulteta za elektrotehniko, UL – magistrsko delo.

Vira

Vir 1: Spletna stran Red Pitaya <http://redpitaya.com/>, 10. 4. 2017

Vir 2: <https://www.youtube.com/watch?v=hTe8gA6UCGw>, 5. 5. 2017

KAKO OTROCI V VRTCU SKRBIJO ZA PTICE POZIMI / Marjetka Pivec, dipl. vzgojiteljica

Nahajamo se v času, ko namenjamo veliko pozornosti ohranjanju narave in stremimo k temu, da otroke čim bolj seznanimo in usmerimo k pravilnemu obnašanju do narave, ki je naš življenjski prostor. Z ohranjanjem narave ne ohranjamo samo svojega prostora, temveč omogočamo tudi vsem drugim živim bitjem, ki prebivajo v naravi, ohranitev njihovega okolja.

Naselja so danes pogosto dom številnim vrstam ptic, ki so se prilagodile na življenje v kulturni krajini. Če za naš vrt in okolico skrbimo naravi prijazno, lahko vsak od nas veliko pripomore pri izboljšanju življenjskih pogojev za nekatere vrste ptic in drugih živali, ki so zaradi urbanizacije izgubile svoja stoletja dolga tradicionalna gnezdišča in prehranjevališča.

Petje ptic lahko slišimo povsod, tako v mestu kot na deželi. Brez glasbene kulise naših pernatih prijateljev bi bili vrtovi, parki, gozdovi in polja nenavadno tihi in zato toliko bolj siromašni.

LJUDJE IN PTICE

Vez človeka ni bila še z nobeno skupino živih bitij tako trajna, raznolika in polna simbolov, mitov ter ne nazadnje strokovnega vedenja in znanja, kot prav vez s pticami. Že od prvih zapisov človeštva so predstavljale po eni strani simbol vojne, po drugi pa miru in ljubezni. Bile so objekt umetnosti in številnih znanstvenih raziskav.

Ptice so naši zavezniki, narava je naš prijatelj. Čas je, da jo kot takšno tudi sprejmemo, ji prisluhnemo in zanjo tudi nekaj storimo, saj bomo tako naredili največ tudi za nas same.

PTICE

Ptiči so živali, ki živijo povsod in jih najlažje ločimo od drugih živali po perju, ki so raznolikih in lepih barv. Perje je tisto, kar dela ptiče posebne, saj so edina živa bitja, ki ga imajo. Ptice prepoznavamo po značilnosti njihovih oblik, barv in vzorcev. Ptičje perje je iz roževine, njihova perja pa so lahka, prožna ter močna. Roževino imamo tudi ljudje v nohtih in laseh. Ptiči imajo različno oblikovane peruti in vsi ptiči ne letijo z njimi. Leteti ne zmorejo noji in pingvini. Ptiči imajo tudi

kljune, ki jih uporabljajo za hranjenje in za grajenje svojih domov – gnezd. Njihovi kljuni so prav tako različnih oblik. Peruti, perje, kljun in nesenje jajc pa je skupna lastnost vseh ptičev. Ljudje delamo pticam velikokrat škodo, saj jih podimo iz svojih sadovnjakov, spuščamo pse na njih, nekateri jih celo streljajo. Zavedati se moramo, da je vsako živo bitje v naravi tam z razlogom. Tako imajo ptiči v naravi pomembno vlogo, saj raznašajo semena, plenijo žuželke in oprahujejo rastline.

PTICE SELIVKE

Kot nam že samo ime pove, se ptice selivke selijo in jeseni zapustijo naše kraje ter se odpravijo na dolgo pot. Pravimo jim potniki dolge plovbe. Ptice selivke živijo po celem svetu. Na milijone ptičev vsako jesen odleti čez morja, puščave in gore, da pobegnejo zimi ter poiščejo toploto in hrano. Spomladi pa zopet priletijo nazaj. Tudi med pticami selivkami poznamo ptice, ki letijo na kratke proge in jim pravimo kratkoprogašice ali tudi klateži in dolgoprogašice, ki letijo na dolge proge. Pri nas so znane ptice selivke lastovice, štoklje.



Štoklja



Lastovka

Ptice stalnice so ptice naših vrtov, sadovnjakov, jezer, potokov, polj, gora, gozdov ter mest. Mestne ptice živijo v naseljih in mestih. Prehranjujejo se z ostanki hrane, ki jo puščamo ljudje. V mestih največkrat srečamo golobe, škorce, vrane in srake. Labodi, gosi in race so tudi naše stalnice, ki živijo blizu voda in so otrokom tudi najbolj poznane, ljube ter atraktivne. Planinski orel, postovka, sokol, sesalec so naši ptiči, ki jih štejemo med ujede in prebivajo v goratem svetu. Imamo tudi nočne ptice stalnice, ki jih žal poredko vidimo, vendar jih lahko slišimo ... to so sove. Med sovami poznamo pri nas veliko uharico, pegasto sovo in močvirsko uharico. Mnoge stalnice živijo v gozdovih na tleh in na drevesih. Med gozdnimi pticami so sloka, plezavček, krivokljun. Velikokrat pa pozabljamo na naše morske ptice. Med morskimi pticami imamo rečnega galeba, školjkarico in mormona. Že samo ime nam pove, da so to ptiči, ki živijo ob morju.



Velika uharica



Krivokljun



Mormon



Rečni galeb

IDEJNA ZASNOVA

Cilj projekta je bil ozavestiti otroke, da so ptice pomemben del narave, ki jo moramo ohranjati in skrbeti zanjo po svojih najboljših močeh. Otrokom sem želela povedati, kako pomembne so ptice za nas vse. Glede na čas in dogajanje v naravi sem želela otrokom približati ptice, ki preživijo celo leto pri nas in ptice selivke.

S projektom sem želela otrokom približati pomen hranjenja ptic in pomen ptičjih krmilnic. Z otroki smo obiskali gozd v zimskem času. Ugotovili smo, da vse živali pozimi ne spijo. Otroci so podrobno opazovali ptice v gozdu in gozd kot celoto. Ugotovili smo, da naše igrišče v vrtcu ni namenjeno samo nam, temveč tudi občasnim obiskovalcem, ptičkom. Ptički, ki so ostali pri nas, so pozimi lačni, zato jim moramo pomagati.

S pomočjo staršev, ki jih bomo povabili na delavnico, bomo izdelali ptičje krmilnice in skrbeli, da bo v njih vedno dovolj hrane. Spremljali jih bomo do pomladi, ko se bodo vrnille tudi ptice selivke, ki jih v tem času lahko gledamo le na slikah v našem naravoslovnem kotičku.

Imamo majhne roke, a veliko srce in kar se kot majhni naučimo, bomo znali celo življenje.

PROJEKT

Kakšne ptice poznamo?

CILJI:

- Otrok spozna naravo v njeni raznolikosti.
- Otrok zazna živa bitja, sodeluje v pogovoru o tem, kako različna so.
- Otrok odkriva in spozna različne vrste ptic.
- Otrok razvija spoštljiv odnos do vseh živih bitij v naravi.

Z otroki se sprehodimo do bližnjega gozda, kjer poslušamo najrazličnejše zvoke. Ugotovimo, da se oglašajo ptice in da je njihovo petje različno. Poskušamo ugotoviti, katere ptice vidimo v gozdu, jih opišemo, opazujemo njihovo gibanje, oglašanje. Tiste, ki jih ne poznamo, pozneje poiščemo v enciklopediji.

Otroke ves čas spodbujam k pozorne- mu poslušanju in opazovanju. Spodbujam čim bolj mirno in tiho opazovanje, obenem pa odgovarjam na zastavljena vprašanja.

V vrtcu si s pomočjo projektorja ogledamo posnetke ptic selivk in ptic stalnic. Ogledamo si različne vrste ptic, jih poimenujemo in opišemo (zunaj videz).

Med predstavitvijo otroci pozorno poslušajo, ponavljajo imena ptic ob slikah. Slike, ki so jih prinesli od doma, nalepijo na plakat v naravoslovnem kotičku.

Otroci spoznajo in si zapomnijo nekaj ptic selivk in nekaj ptic stalnic in razlike med njimi. Otroci med pogovorom sprašujejo in si na koncu zapomnijo vsaj eno ali dve ptici.

Razlike med ptiči

CILJI:

- Otrok spozna razlike med ptiči.
- Otrok odkriva razlike v ptičjem oglašanju, njihovi velikosti in zgradbi (perje, kljun ...).

- Otrok spozna, kaj ptiči potrebujejo, da lahko pri nas prezimijo.
- Otrok odkriva, spozna in primerja živa bitja v naravi.

Pripravim knjige o pticah v knjižni kotiček. V knjižnem kotičku si otroci zjutraj ogledujejo knjige in slikanice o pticah, ki pri nas prezimijo. Otroci preko informacij, ki jih dobijo iz knjig, spoznavajo, da veliko ptic ostane čez zimo doma. Vzgojitelj je pri dejavnosti opazovalec in spodbuja pri pogovoru in iskanju informacij.

Dopoldne se zopet odpravimo v gozd z nalogo poiskati čim več različnih ptic. Otroke spodbujam k iskanju ptic in mirnemu in tihemu opazovanju. Otroci aktivno opazujejo in poskušajo odkriti čim več ptic. Ptice, ki jih odkrijemo, poskušamo poimenovati. Osredotočimo se na videz posamezne ptice. Opazujemo njihovo perje, kljun, velikost, barvo in oglašanje. Otroke ves čas spodbujam k opazovanju in opisovanju. Med vzgojiteljem in otroki se začne razprava o pticah, ki jih odkrijemo.

V igralnici vsak otrok nariše enega od ptičev, ki jih je videl na sprehodu po gozdu. Otroci ptice narišejo s tempera barvami. Risbe pozneje izobesimo v naravoslovnem kotičku in po igralnici. Vsak otrok predstavi svojo risbo in pove, kaj je naslikal.



S čim se prehranjujejo ptice?

Cilji:

- Otrok spozna prehranjevalne navade ptic stalnic.
- Otrok odkriva in spoznava, da je življenje ptic stalnic v veliki meri odvisno od človeka.
- Otrok pridobiva izkušnje, kako sam in drugi ljudje vplivajo na ptice stalnice v obdobju zime.

Z otroki si ogledamo posnetke ptic, ki se pozimi prehranjujejo pred našimi hišami. Otroci ob slikah pripovedujejo, komentirajo in sprašujejo. Spoznajo, da se večina ptic stalnic pozimi prehranjuje s semeni, ki jih natrosimo v ptičje krmilnice in s ptičjimi pogačami, ki jih lahko izdelamo sami. Nekatere pojedjo tudi kakšno jabolko, ki je ostalo na drevesu, pa šipek imajo tudi zelo rade. Otroci ob slikah in pogovoru spoznajo, da je potrebno zelo malo truda, da rešimo pozimi naše ptice pred lakoto.

Skrb za ptice

CILJI:

- Otrok odkriva in spoznava, da je življenje živih bitij odvisno od drugih bitij.
- Otrok pridobiva izkušnje, kako sam in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako dejavno prispevajo k varovanju in ohranjanju naravnega okolja.
- Otrok se seznanja z naravnimi materiali.

Še enkrat si ogledamo posnetke ptic, ki ostanejo pri nas in s čim se prehranjujejo. Otroci aktivno sodelujejo v pogovoru in zastavljajo vprašanja, postavljajo ugotovitve.

V nadaljevanju dejavnosti otroke prenesetimo s skritim predmetom. Otroci ugotavljajo in ugibajo, kaj se skriva pod odejo. Ko ugotovijo, kaj je skriti predmet, si ptičjo krmilnico pozorno ogledamo, še enkrat povemo, čemu služi in ugotavljamo, ali bi znali tudi mi narediti ptičjo hišico.

Z otroki se pogovarjamo, kako bi napravili ptičje hišice. Preučimo vse možnosti in na koncu ugotovimo, da bi za pomoč poprosili kar starše. Povabili

jih bomo na delavnico in s skupnimi močmi naredili naše krmilnice.

S pomočnico sva pripravili material: les, vrv, žeblje, lepilo, barve, čopiče ... Otroci in starši so si izbrali material in orodje za hiško in se odpravili na delo. Po temeljitem posvetu in načrtu so začeli z delom. Otroci izdelujejo hišice poljubno, starši pa jim pri tem pomagajo. Vzgojiteljici priskočiva na pomoč, če je potrebno priskrbeti še kakšen material.

Na delavnici so otroci skupaj s starši naredili hišice, naslednji dan pa so jih otroci še pobarvali.



Izdelovanje ptičje hišice



Mamice pri ustvarjanju



Oče in hči pri delu



Otroci so zavzeto barvali.

Ko so bile hiške gotove, smo se odpravili na igrišče. Vsak otrok si je izbral prostor, kjer bo stala njegova hiška, kamor jo bo obesil. Ker nimamo prav veliko dreves, smo nekatere pritrdili tudi na ograjo. Pri obešanju na višje veje nam je pomagal tudi hišnik. Ko smo razobesili vse, smo jih napolnili s semeni in opazovali, ali bo prišel kakšen ptiček na obisk.



Ptičje hiške so gotove, samo obesimo jih še.

Nekaj otrok se je odločilo, da bodo svoje hišice odnesli domov in jo obesili na drevo pred hišo. Tako bodo ptice stalnice imele dovolj hrane, lepe krmilnice pa bodo krasile domače vrtove.



Obešanje ptičjih hišk

Veseli smo, ker je delavnica uspela in smo naredili toliko različnih ptičjih hišic. Razobesili smo jih po drevesih in tako lahko opazujemo ptičke pri hranjenju. Ob natančnem opazovanju bomo ptice sčasoma znali tudi

poimenovati in jih ločiti po barvi in velikosti. Ob vsakodnevnem opazovanju bomo izvedeli še veliko novega o naših pticah.



Naše ptičje hišice

Literatura in viri:

- Davies, N. (2004). Ptiči. Murska Sobota: Pomurska založba
- Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Ptice in ljudje. Pridobljeno 10. 2. 2015, iz <http://ptice.si/>.
- Gutjahr, A. (2013). Ptice naših vrtov, sadovnjakov, polj in gozdov. Ljubljana: Mladinska knjiga
- Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo
- Snedden, R. (1993). Kaj je ptič? Ljubljana: DZS



LIKOVNO DIDAKTIČNE RAZSEŽNOSTI SLIKANICE PRI POUKU LIKOVNE UMETNOSTI / doc. dr. Janja Batič,

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta

Članek obravnava vlogo in pomen vključevanja slikanice v pouk likovne umetnosti. Kakovostna slikanica je namreč neločljiva celota besedilnega in likovnega dela ter zahteva posebno, interdisciplinarno obravnavo. Ilustracije v slikanici živijo v mediju, za katerega so bile ustvarjene. Natisnjene v knjigi niso le reprodukcija originalnega dela, ampak dobijo pomen šele v celotni kompoziciji slike in besedila. Pri pouku likovne umetnosti lahko 'branje' ilustracij povežemo z vrednotenjem likovnega dela umetnika. Osredotočimo se lahko na določen likovno-teoretični problem ali likovno tehniko. Z učenci lahko raziskujemo, kako ilustrator z likovnimi sredstvi spreminja pomen besedila ipd. Likovna obravnava slikanice učencem omogoča poglobljen stik z likovnimi deli ilustratorjev, spoznavanje likovnih pojmov ter iskanje globljih povezav med verbalnim in vizualnim kodom sporočanja. Vse to pa pripomore k razvijanju (likovne) apreciacije ter vizualne in multimodalne pismenosti.

Uvod

V likovno pedagoški praksi se literarna dela običajno pojavljajo kot izhodišča za likovno izražanje učencev. Besedilo, ki so ga učenci spoznali pri pouku slovenščine, lahko služi kot likovni motiv. Učitelji pogosto sami ali skupaj z učenci izberejo izsek iz besedila, ki ga učenci nato ilustrirajo. Pri tem seveda ne gre za (ali pa vsaj naj ne bi šlo) direkten prenos iz enega v drugo predmetno področje, ampak za problemsko zastavljeno likovno nalogo. V praksi velja prepričanje, da učencu naj ne bi prikazovali besedil z ilustracijami (npr. slikanice ali ilustrirane knjige), saj obstaja velika verjetnost, da bo v svojem izdelku poustvaril že videne podobe, končni izdelek ne bo učenčevo izvirno likovno delo, temveč kopija ilustracije. Zaradi te verjetnosti učitelji v pouk likovne umetnosti ne vključujejo kakovostnih slikanic, ki so na šoli v veliki meri dosegljive in vredne obravnave. Postavi se vprašanje, zakaj sploh v pouk likovne umetnosti vključiti kakovostno slikanico in kakšne so možnosti za to.

Pomembnost raziskovanja možnosti vključevanja slikanic v pouk likovne umetnosti izhaja iz ugotovitve, da je kakovostna slikanica pogosto prvi stik otroka z likovno umetnostjo. V osnovni šoli naj bi učenci spoznavali likovne pojme ob likovnih delih umetnikov, zato učitelji v pouk vključujejo reprodukcije likovnih del. Slikanice, ki jih učitelji (sploh v nižjih razredih) pogosto vključujejo v pouk slovenščine, pri pouku likovne umetnosti ostanejo prezrte oziroma neizkoriščene. S sintezo teoretičnih

spoznanj o slikanici želimo v članku opredeliti lastnosti kakovostne slikanice in spoznanja nadgraditi s primeri različnih možnosti implementacije slikanice v pouk likovne umetnosti. Cilj teoretičnega pregleda je na primerih konkretnih slikanic raziskati možnost za vključevanje kakovostnih slikanic v pouk likovne umetnosti.

Oprelitev kakovostne slikanice

V slikanici besedilni in likovni del sestavljata celoto. Bistvena sestavina slikanice je interakcija (prim. Nikolajeva 2003) med literarnim in likovnim kodom, ki je lahko različno intenzivna. Nodelman (1996, str. 240) govori o treh zgodbah v slikanici, saj »/.../ eno pripovedujejo besede, drugo prikazujejo slike, tretja pa je rezultat kombinacije prvih dveh.« Odnos med besedilom in sliko (torej ilustracijo) je sinergijski, saj je interpretacija prebranega besedila in slik odvisna od zaznane interakcije med obema deloma, torej od bralčevega razumevanja tretje zgodbe (prim. Sipe, 1998). Slikanica je, kot pravi Serafini (2010), »multimodalno besedilo«, zato zahteva od bralca večkratno branje. Besedilo običajno beremo linearno, pri slikah pa se ustavljamo. Razbiranje pomena v slikah od bralca zahteva vračanje k predhodnim ilustracijam, torej premikanje naprej in nazaj po straneh (prim. Sipe 1998). Ilustracije v slikanicah »niso podaljšek besedila, ki samo utrjuje besedni pomen, ampak so pomembne za ustvarjanje pomena« (Galda in Short 1993, str. 506).

Branje slikanice se začne že na naslovnici. Slikanice imajo običajno

ilustrirane naslovnice, pogosto tudi vezne liste in notranjo naslovnico. Omenjene sestavine tvorijo parabesedilo (prim. Nikolajeva in Scott, 2012, Sipe in McGuire, 2006), ki pomembno vpliva na celostno podobo slikanice, ne le z oblikovnega, ampak tudi z vsebinskega vidika. Branje slikanice se nadaljuje na veznih listih, če so le-ti ilustrirani. Pri veznih listih obstaja več možnosti, ki sta jih Sipe in McGuire (2006, 292) razdelila v štiri skupine: neilustrirani (identični spredaj in zadaj), neilustrirani (različen spredaj in zadaj), ilustrirani (identičen spredaj in zadaj) in ilustrirani (različen spredaj in zadaj). Sledi notranja naslovnica, ki je pogosto ilustrirana, pri čemer se lahko ponovi prizor iz katere od notranjih ilustracij ali pa nov motiv. Sledijo ilustracije, ki so različno velike (dvostranske, enostranske ali manjše), in besedilo. Besedilo je lahko postavljeno na neilustriran del strani ter pod, nad ali ob ilustracijo. Besedilo je lahko postavljeno na barvno enovit del ilustracije in/ali omejeno z okvirjem (npr. France Prešeren in Jelka Reichman, Povodni mož, 1985). V sodobnem času nastajajo slikanice, kjer je meja med besedilom in sliko mnogo manj očitna in obe temeljni sestavini slikanice tudi z oblikovnega vidika tvorita celoto. Še posebej je ta enovitost opazna v nekaterih avtorskih slikanicah (npr. Lila Prap, Žuželčji zakaji, 2011).

Ilustracije v slikanicah se ločijo glede na uporabo različnih likovnih tehnik in materialov, likovnih govoril ilustratorjev in tudi po kakovosti. Za obravnavo pri pouku likovne umetnosti (in tudi

pri drugih predmetih) so primerne le slikanice s kakovostnimi ilustracijami. Zupančič (2012) kriterije razdeli na likovne (npr. anatomsko pravilna risba, enovito upodobljen prostor) in vsebinske (npr. upodobitev skladna z namenom, vsebinska ustreznost).

Kakovostne ilustracije so le eden izmed pogojev za kakovostno slikanico. Eden izmed osrednjih kriterijev je tudi jezikovni. Haramija opozarja (Haramija in Batič, 2013, str. 42): »Na jezikovni ravni se namreč besedila, izdana v slikanicah, razlikujejo od besedil, ki niso ilustrirana ali pa so izdana v ilustriranih knjigah: dobra slikanica namreč ne pove vsega skozi besedilo, saj potem ne bi potrebovali ilustracij.« Posebej pa še dodaja (prav tam): »V tem dejstvu gre iskati vzrok za slabe slikanice, ker jemljejo ustvarjalci besedilo in ilustracijo kot samostojni celoti, o povezovanju (interakciji) in oblikovnem vidiku slikanice pa niti ne razmišljajo.«

Kakovostna slikanica je torej rezultat kakovostnega slikaniškega besedila, ilustracij in parabesedila, ki se združujejo v celoto na vsebinski ravni (interakcija besedila in ilustracije) in oblikovni ravni (oblikovanje celote, postavitve besedila in slik, tipografija itd.).

Slikanica pri pouku likovne umetnosti

Ko pomislimo na slikanico, najprej pomislimo na pouk slovenščine. V Učnem načrtu za slovenščino (2011, str. 15) med operativnimi cilji prvega triletja pri področju književnosti piše, da učenci »poskušajo ‚brati‘ zgodbo ob znani slikanici, ‚berejo‘ ilustracije in posamezne dele besedila in pesmi.« Ob branju Učnega načrta za slovenščino (2011, str. 16) lahko tudi opazimo poseganje na področje likovnega izražanja, npr. učenci »narišejo svojo čutnodomišljijško predstavo književne osebe, čutnodomišljijško predstavo književne osebe izrazijo s kombinacijo risbe in zapisa, s kombinacijo risbe in zapisa (npr. strip) postopoma izražajo motivacijo za ravnanje književnih oseb.« Učenci pri pouku slovenščine (prav tam, str. 17), »izražajo predstavo književnega prostora v obravnavanem

književnem besedilu (risba/zapis) in svojo predstavo primerjajo s predstavi mi sošolcev« »obnavljajo zgodbo tako, da dogajanje prikazujejo z uporabo sličic/niza sličic oziroma s kombinacijo sličic in zapisa.« Beremo lahko tudi, da učenci (prav tam, 19) »narišejo književno osebo iz lastnega besedila.« To je le nekaj primerov iz Učnega načrta za slovenščino, kjer je likovna dejavnost sredstvo za doseganje ciljev pri pouku slovenščine. Pri pouku likovne umetnosti se literarna dela pojavijo kot vir za likovni motiv, pri čemer mora biti likovna naloga problematsko zasnovana. Učni načrt za likovno umetnost (2011, str. 26) posebej poudarja: »Medpredmetno povezovanje, kot le povzemanje motiva iz vsebin, spoznanih pri drugem predmetnem področju in obravnava tega motiva v izbrani likovni tehniki z likovnega vidika, ni sprejemljivo.« Ugotovimo lahko, da med obema predmetnima področjema, predvsem v prvem triletju, obstajajo cilji, ki se dopolnjujejo. Nekatere od njih pa bi lahko dosegli tudi z medpredmetnim povezovanjem.

»Branje« ilustracij

Učni načrt za slovenščino učence usmerja v ‚branje‘ ilustracij (prim. Učni načrt za slovenščino, str. 15). Učni načrt za likovno umetnost pa posebno pozornost nameni »spoznavanju in vrednotenju likovnih del umetnikov« (Učni načrt za likovno umetnost, 22). Kakovostna slikanica je zato lahko prvi stik učenca z literarno in likovno umetnostjo. ‚Branje‘ ilustracij lahko pri likovni umetnosti nadgradimo v vrednotenje likovnega dela umetnika, pri čemer izpostavimo določen likovno teoretični problem ali likovno tehniko. Pri predmetu likovne umetnosti so slikanice »bogat učni pripomoček za spodbujanje razumevanja likovnih elementov in umetnostne zgodovine pri učencih« (Neal, 1991 in Sharp, 1984, v Richardson in Miller 1997, str. 7). Vrlič (2001, str. 128) med pripomočki, ki jih lahko uporabimo za kakovostno likovno vrednotenje na predšolski stopnji navaja »kakovostne ilustracije v slikanicah in revijah za otroke«. Slikanice in ilustracije v slikanicah lahko smiselno uporabimo tudi pri starejših učencih.

Posebej zanimive za obravnavo so slikanice, kjer različni ilustratorji ilustrirajo identično ali skoraj identično besedilo (npr. Svetlana Makarovič, Pekarna Mišmaš, z ilustracijami Lucije Marije Stupice iz 1974, Gorazda Vahna iz 1997 in Kostje Gatnika iz 2011). Sipe (2008, str. 144) pravi, da je »eden najboljših načinov razvijanja otrokovih vizualnih interpretativnih sposobnosti branje različic iste zgodbe z različnimi ilustracijami«. Drugi način razvijanja otrokovih interpretativnih sposobnosti, je (Sipe 2008, str. 145) »branje slikanic, ki jih je ilustriral isti umetnik, po možnosti tak z značilnim in doslednim slogom«. Dober primer za to je ilustrator Silvan Omerzu (Pesarica prvih besed Milana Dekleve iz 2009 in Cicibanija Ferija Lainščka iz 2012).

»Branje« ilustracij v slikanicah lahko pri pouku likovne umetnosti pomeni tudi spoznavanje posebnosti likovnega oblikovanja (likovnih elementov, likovne kompozicije, izraznih možnosti likovne tehnike ipd.). Ilustracije v slikanici živijo v mediju, za katerega so bile ustvarjene. Natisnjene v knjigi niso le reprodukcija originalnega dela, ampak dobijo pomen šele v celotni kompoziciji slike in besedila. Na razstavah ilustracij kljub temu vidimo razstavljenega likovna dela, s praznim prostorom, kamor je v knjigi vstavljeno besedilo. Če je to pri klasično zasnovanih slikanicah (npr. kjer sta besedilo in slika oblikovno ločeni celoti) še smiselno, je to pri sodobnih slikanicah s postmodernimi elementi težje razumljivo (npr. besedilo ima hkrati značaj slike ali pa pomen lahko razberemo zgolj ob sočasnem branju besedila in slike). V sodobnem času je razpon uporabljenih likovnih tehnik in materialov pri ustvarjanju ilustracij zelo velik, saj tehnologija omogoča, da »tisk zabeleži tehniko uporabljeno na originalu in nekatere učinke izbranega materiala« (Doonan 1993, str. 12). Nekateri ilustratorji razvijajo svojo prepoznavno likovno govorico (tudi z dosledno uporabo iste likovne tehnike), nekateri pa svojo govorico in tehniko prilagajajo besedilu, ki ga ilustrirajo. V prvo skupino sodijo slikanice

Lile Prap (npr. 1001 pravljica, 2005, Moj očka, 2007), ki svoje ilustracije oblikuje s tehniko slikanja s pasteli na črno podlago. Oblike so med seboj razmejene s črnim robom, torej neposlikanim delom lista, ki dela, kot pravi Zupančič (2011, str. 87) »ilustracije jasne, nazorne in enostavno berljive«. Prepoznavno likovno govorico ima tudi Zvonko Čoh, svoje ilustracije najpogosteje slika s tempera barvami (npr. Anja Štefan, Štiri črne mravljice, 2007, Miklavž Komelj, Kako sta se gospod in gospa pomirila, 2009). V to skupino sodijo tudi slikarice z ilustracijami Ane Razpotnik Donati (npr. Vesna Radovanovič, Rožnati avtobus, 2007 ali Ida Mlakar, Ciper coper medenjaki, 2008), ki v svojih delih prepleta bogate barvne ploskve in risbo. Pogosto pa vključuje tudi intraikonično besedilo, torej zapise v ilustraciji (prim. Batič in Haramija, 2012). Prepoznavno likovno govorico, ki je tesno vezana na izbrano likovno tehniko, opazimo tudi pri ilustratorju Petru Škerlu. Njegove ilustracije zaznamujejo slikarsko bogate barvne ploskve, spreminjanje zornih kotov in dinamika (npr. Cvetka Sokolov, Ponoči nikoli ne veš, 2006 in Peter Svetina, Klobuk gospoda Konstantina, 2007). V drugo skupino lahko uvrstimo ilustratorje z večjim razponom likovnih govoric. Damijan Stepančič v svojih delih raziskuje izrazne možnosti tehnik v tesni navezavi na ilustrirano besedilo (npr. Andrej Rozman Roza, Mihec gre prvič okoli sveta, 2006, Peter Svetina, Čudežni prstan, 2011, France Prešeren, Zdravljica, 2013). Prav tak pristop opazimo v delih Alenke Sottler, ki ustvarja podobe z močnim šrafiranjem (npr. Jacob in Wilhelm Grimm, Pepelka, 2006) ali pa s popolnoma izčiščenimi silhuetami (npr. Lela B. Njatin, Zakaj je babica jezna, 2011).

Ilustracije v slikanici lahko torej pri pouku likovne umetnosti opazujemo tudi z vidika likovnih elementov in kompozicije. V ilustracijah lahko opazujemo različne vrste linij (črt) in črtnih ploskev. Ilustratorji črto pogosto uporabijo za prikazovanje gibanja. Damijan Stepančič v slikanici Petra Svetine, Čudežni prstan (2011), črto s svinčnikom uporabi za prikaz poti

padajočega prstana. Ana Razpotnik Donati v svojih ilustracijah pogosto uporabi črtkano črto, da pokaže smer gibanja (npr. v slikanicah Vesne Radovanovič, Rožnati avtobus, 2007 in Dedkovo kolo, 2008). V slikanicah se pogosto pojavljajo nizi črt oz. t. i. motion lines, ki poudarjajo akcijo oz. hitro, sunkovito gibanje. Zvonko Čoh pot marele, ki udari psa, prikaže z nizom zavrtih linij, zaradi katerih lahko »vidimo« gibanje marele tik pred upodobljenim dejanjem (Andrej Rozman Roza, Marela, 2005). V sodobnih slikanicah se črta narisana s svinčnikom pogosto pojavlja v kombinaciji z barvnimi ploskvami. Damijan Stepančič v slikanici Toneta Pavčka Juri Muri v Afriki: O fantu, ki se ni hotel umivati (2012) črto ali nize črt s svinčnikom uporabi v kombinaciji z enovitimi barvnimi ploskvami. S svinčnikom upodobi sence, teksturo ipd. Naslednji pomemben likovni element v slikanicah je barva. Barve imajo veliko izrazno in simbolno moč. Skladno s cilji učnega načrta za likovno umetnost lahko učenci v slikanicah opazujejo uporabo barv in barvne odnose (svetle in temne barve, pestre in nepestre barve, barvne kontraste itd.). V slikanici avtorice Lele. B. Njatin, Zakaj je babica jezna (2011) je Alenka Sottler v ilustracijah uporabila najmočnejši svetlo-temni kontrast, saj je uporabila pretežno črno in belo barvo (kot akcent se pojavi tudi rjava). Alenka Sottler o slikanici pove: »V medvedji družini se vse zaplete, ko babica Meda, ki čuva medvedja vnuka, zboli za demenco. Zgodba prikaže potek bolezni in čustva med člani medvedje družine, ki je na las podobna človeški. S črno-belimi ilustracijami v tehniki silhuet pa sem medvede, namesto v gozd naselila v urbani prostor. Tam kolesarijo, se vozijo v avtomobilih v vrtec ali službo, brloge pa imajo v stolpnih in blokkih. S silhuetami sem hkrati odrazila babičino spremenjeno dožemanje sveta in spomine na njeno mladost.« (<http://www.sottler.si/Why-Granny-Is-Angry-Zakaj-je-babica-jezna>)

Opazovanje in vrednotenje ilustracij v slikanicah omogoča učencem, da se seznanijo s pomembnim vidikom opazovanja likovnih del, in sicer z

raziskovanjem odnosa med formo, temo in kontekstom (prim. Sandell, 2006 in 2012). Pri opazovanju ilustracij se namreč ob pogovoru o formi (torej likovnih elementih, kompoziciji, likovni tehniki) ne moremo izogniti temi (ideja, vsebina) in kontekstu (kdo je delo ustvaril, kdaj in s kakšnim namenom). Na splošno velja, kot pravi Shulman Herz (2010, str. 8), »umetniki pogosto sporočajo svetu svoje osebne reakcije«. Pravi tudi (prav tam), da lahko teme, s katerimi se umetniki ukvarjajo »vzbudijo v gledalcu grozo, sočustvovanje, odpor, hrepenenje, skrb ali kakšen drug odziv«. V slikanici je tema besedila tesno povezana s temo ilustracij. Kontekst kot npr. čas nastanka in namen nastanka je primerno raziskovati v slikanicah z istim besedilom, a različnimi ilustratorji. V slikanicah Toneta Pavčka, Juri Muri v Afriki: O fantu, ki se ni hotel umivati, ilustratorke Melite Volkove iz leta 1958, Marjance Jemec Božič iz leta 1988 in Damijana Stepančiča iz leta 2012 lahko opazujemo tri različne likovne govorice ilustratorjev in raziskujemo, kaj pomeni čas nastanka likovnega dela. Čas, v katerem so ilustracije nastale, namreč pomembno vpliva na temo in formo. Sodobni čas ilustratorjem omogoča poseganje po najrazličnejših likovnih tehnikah in kombiniranju le-teh, saj so možnosti tiskanja povsem drugačne kot v preteklosti. Čas nastanka pomembno vpliva na upodabljanje prostora v ilustracijah. V preteklosti prevladujoči srednji plan v ilustracijah je v sodobnem času zamenjalo dinamično spreminjanje fokusa. Prav tako je prisotno bolj intenzivno spreminjanje zornih kotov. Dinamično spreminjanje fokusa in zornih kotov je v veliki meri posledica filmske in video produkcije. Čas vpliva tudi na to, kako ilustrator upodablja interier (kako upodobi kopalnico Melita Volkova leta 1958 in kako Damijan Stepančič leta 2012). Ilustrator lahko seveda zavestno z upodabljanjem interiera, oblačil itd. pustvarja določeno zgodovinsko obdobje. Vendar v navedenem primeru ilustratorja postavljata dogajanje v sodoben čas.

»Branje« ilustracij pri likovni umetnosti je lahko v funkciji spoznavanja ali

utrjevanja likovno teoretičnih pojmov. Dober primer za to je slikanica Lea Lionnija, Mali modri in mali rumeni, ki je izšla leta 1959, leta 2015 pa je izšla v slovenskem prevodu. Avtor zgodbo pripoveduje s povsem nefigurativnimi oblikami. Glavna lika sta mali modri in mali rumeni. Upodobljena sta kot dve iz modrega in rumenega papirja iztrgani okrogli obliki. Mali modri in mali rumeni sta prijatelja, ki vse počneta skupaj. Ko nekega dne po dolgem iskanju mali modri najde malega rumenega, se srečna objameta. Objem je upodobljen tako, da se obliki delno prekrijeta. Njun presek pa je zelen. Nato postaneta zelena oblika. Po razpletu zgodbe sta na koncu slikanice znova prikazana kot modra in rumena oblika, ki se delno prekrivata. Pri mlajših učencih lahko slikanico uporabimo za vzbujanje radovednosti in interesa pri ugibanju, zakaj sta mali modri in mali rumeni postala zelena. Za starejše učence je slikanica zanimiva z vidika barve, razporejanja oblik, likovnih spremenljivk, kompozicije ipd.

Zanimive za obravnavo pri pouku likovne umetnosti so slikanice, v katerih so reproducirana likovna dela umetnikov (npr. slikanica Frana Milčinskega, v Butalah sejejo sol iz leta 2013, v katero je ilustratorica Ana Razpotnik Donati na dveh mestih pomenljivo vstavila reprodukcijo Groharjevega Sejalca). S tovrstnimi slikanicami lahko otrokom omogočimo spoznavanje (Sipe 2001, 198) »posameznih umetnikov iz preteklih obdobij, določenih umetniških slogov ali likovnih šol«. Serafini (2015) pri raziskovanju likovne umetnosti v slikanicah identificira tri načine vključevanja, in sicer govori o reprodukciji (v slikanici reproducirano likovno delo umetnika), transfiguraciji (ilustrator likovno delo umetnika preoblikuje, tako da ustreza kontekstu in namenu zgodbe) in stilizaciji (ilustrator posnema določen slog ali umetniško smer).

Likovno izražanje ob slikanicah

Duh in Zupančič (2013) sta razvila metodo estetskega transferja, s katero naj bi v likovnopedagoški praksi dosegli prenos estetskega sporočila, ki je vsebovano v likovnem delu, na

učence. Avtorja navajata tri stopnje, ki jih vsebuje ta metoda, in sicer govorita o percepciji, recepciji in reakciji (prav tam). Branje slikanic, ki zajema branje besedila, ogledovanje ilustracij in pogovor o ilustracijah lahko umestimo v prvi dve stopnji. Duh in Zupančič (2013, str. 75) pravita, da je percepcija »usmerjena k temu, da otrok oz. učenec dobi čim bolj jasno percepcijo umetniškega dela«, recepcija pa »je usmerjena k temu, da se rezultati percepcije izrazijo z besedami ter s tem postanejo ozaveščeni in ponotranjeni.« Zadnja stopnja metode estetskega transferja je reakcija, ki jo avtorja (prav tam, str. 76) opišeta kot »individualni produktivni odziv na umetniško delo«. Vprašanje, ki si ga moramo zastaviti, je, kako oblikovati takšno likovno nalogo, ki bo učencem omogočila reakcijo na umetniško delo (v našem primeru na slikanico) in bo hkrati skladna z načeli in načini sodobnega likovnopedagoškega dela.

Slikanico lahko pri načrtovanju likovne naloge uporabimo na različne načine, npr. kot: izhodišče za izbiro likovnega motiva, izhodišče za izbiro likovne tehnike, izhodišče za izbiro likovnega problema, spodbudo za oblikovanje lastne slikanice itd.

Kadar je literarno besedilo izhodišče za izbiro likovnega motiva, učenci običajno ilustrirajo določen dogodek ali lik iz besedila. Pri slikanici to ni smiselno, saj lahko vodi v posnemanje vidnega. Likovno izražanje po slikanici je lahko ustvarjalno, kadar videne podobe spodbudijo in ne zavirajo iskanja novih likovnih rešitev. Učenci lahko v svojem likovnem delu raziskujejo možnosti spreminjanja literarnih likov, upodobljenega prostora, dogajanja itd. Npr. v slikanici Cesarjeva nova oblačila, Hansa Christiana Andersena z ilustracijami Suzi Bricelj (2003) lahko na več mestih opazujemo prazne statve. Tkalca (sleparja) ponosno razkazujeta blago in ga opisujeta z besedami ‚res lep vzorec‘, ‚čudovite barve‘, ‚čudovit vzorec‘. Učenci lahko pri likovnem izražanju raziskujejo, kakšno bi to blago lahko bilo, če bi sploh obstajalo, saj vemo, da sta bila

tkalca goljufa, ki sta pobrala denar za svilo in zlato, statve pa so ostale prazne. S primerno tehniko (npr. slikanje z oljnimi pasteli) lahko na smiselno izbrano podlago (npr. podolgovat temen papir) ob upoštevanju podanega likovno teoretičnega problema (npr. barvni odnosi, kontrast, harmonija ...) naslikajo vzorec za blago.

Ilustratorji pogosto posegajo po kombiniranju različnih likovnih tehnik, v ilustracijo pa vključujejo tudi fotografije. Pogosto strani iz časopisa upodobijo kar z reproduciranjem izseka iz časopisa. Slikanica kot npr. Čas je velika smetanova torta Mihe Mazzinija z ilustracijami Mojce Osojnik (1999) je lahko dobro izhodišče za raziskovanje izraznih možnosti kombiniranja različnih likovnih tehnik (in oblikovnih postopkov) v celoto.

Slikanica lahko spodbudi učence k ustvarjanju s svojo posebno obliko. Ena najpreprostejših oblik slikanice je leporelo oz. zgibanka. Učencem lahko omogočimo, da pri pouku likovne umetnosti izdelajo preprosto leporelo v izbrani likovni tehniki po svoji zamisli. Izdelajo lahko slikanico brez besedila in tako raziskujejo izrazne možnosti neverbalnih sredstev pri pripovedovanju/prikazovanju zgodbe. Starejši učenci lahko izdelajo preprosto slikanico brez besedila (ali z besedilom, če gre za medpredmetno povezovanje) v obliki premične knjige.

Zaključek

Vključevanje slikanic pri likovni umetnosti lahko umestimo v področje razvijanja likovne apreciacije. Le-ta, kot pravi Duh (2004, 45), »temelji na razvijanju čim bolj subtilne percepcije umetniškega dela«. V slovenskem prostoru likovni apreciaciji, po besedah Duha in Zupančiča (2013, 83), »ni namenjena posebna pozornost, saj je pri likovni umetnosti v glavnem poudarek na spodbudi k svobodnemu likovnemu izražanju«. Barrett (2007, 651) pa poudari, da je apreciacija pri predmetu likovna umetnost »prezko usmerjena na likovno umetnost in bi se morala razširiti tako, da bi vključevala naravno okolje, različne vrste

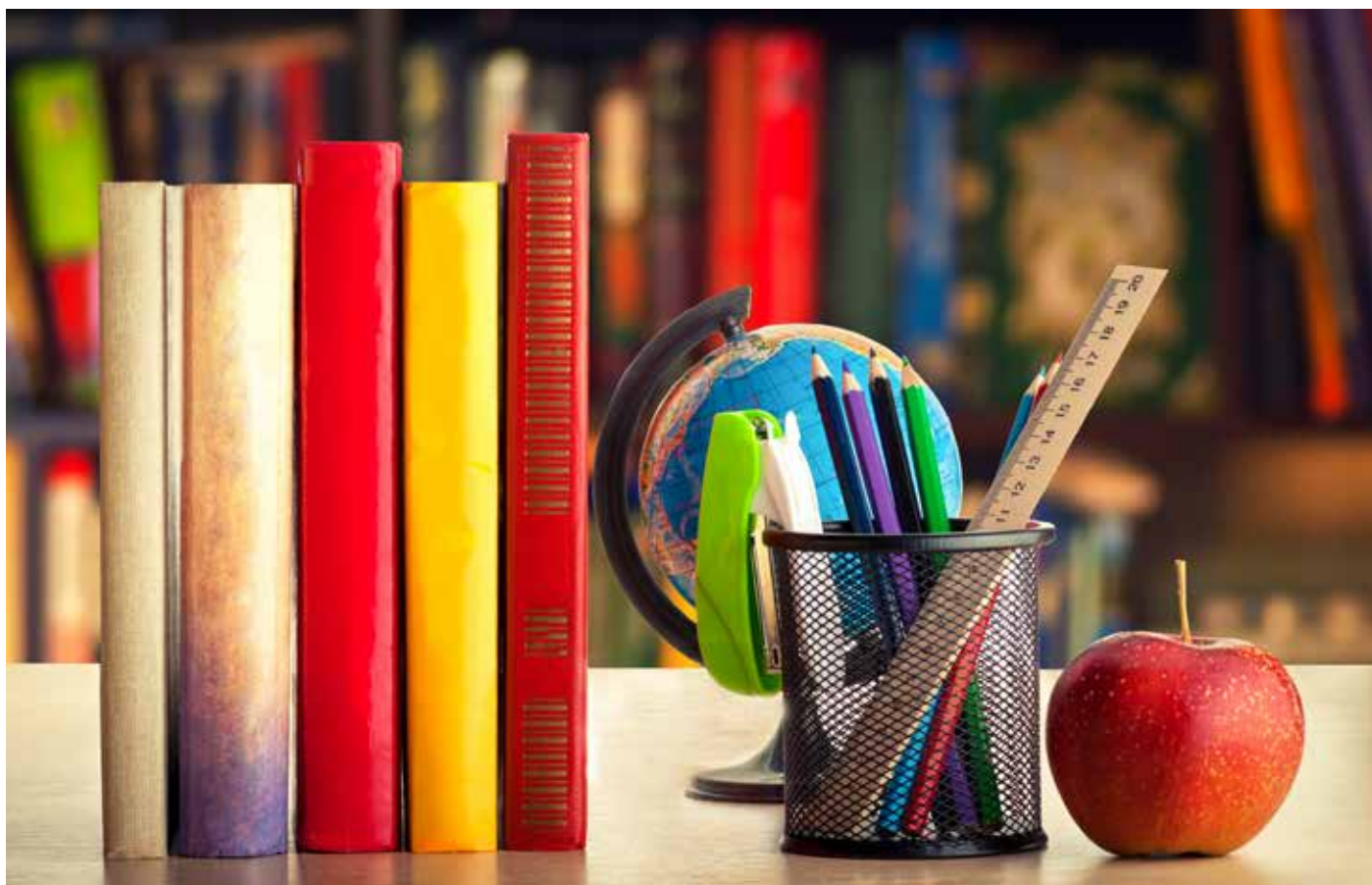
artefaktov, posameznike, ki delajo in nastopajo, in kulturne vplive na izražanje ustvarjalcev«. Zapišemo lahko, da slikanice pri pouku likovne umetnosti predstavljajo možnost za razvijanje (likovne) apreciacije pri učencih.

Kakovostne slikanice so prisotne v šolskem prostoru in so v nižjih razredih nepogrešljiv del pouka slovenščine. Ciljno vključevanje le-teh, samostojno ali v sklopu medpredmetnega povezovanja v pouk likovne umetnosti, učencem omogoči bolj poglobljen stik z likovnimi deli umetnikov (ilustratorjev), spoznavanje likovnih pojmov, iskanje globljih povezav med verbalnim in vizualnim kodom sporočanja ter razvijanje vizualne in multimodalne pismenosti. Končni učinek vključevanja kakovostnih slikanic v pouk likovne umetnosti pa se zagotovo skriva v tej misli (Sipe 2001, str. 209): »Umetnost je način gledanja, način spoznavanja in način čutenja. Prvi korak v smeri bolj pravične in enakopravne družbe je, da si predstavljamo, kakšna bi ta družba bila. Predstave, ki se razvijajo z opazovanjem in pogovarjanjem o umetnosti, so vstopna točka do širšega in globljega razumevanja, kaj pomeni biti človek.«

Viri in literatura

- Andersen, Christian Hans, Bricelj, Suzi (ilustr.). 2003. *Cesarjeva nova oblacija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Barrett, Terry. 2007. Teaching toward appreciation in the visual arts. *International Handbook of Research in Arts Education*, (ur.) L. Bresler, 639–654. Pridobljeno 2. 4. 2011. SpringerLink
- Batič, Janja, Haramija, Dragica. 2012. Leposlovne slikanice o prevoznih sredstvih Vesne Radovanovič. *Revija za elementarno izobraževanje* 5(4), 39–55.
- Dekleva, Milan, Omerzu, Silvan (ilustr.). 2009. *Pesmarica prvih besed*. Radovljica: Didakta.
- Doonan, Jane. 1993. *Looking at pictures in picture books*. Lockwood: The Thimble Press.
- Duh, Matjaž, 2004. *Vrednotenje kot didaktični problem pri likovni vzgoji*. Maribor: Pedagoška fakulteta, Založba PeF.
- Duh, Matjaž, Zupančič, Tomaž. 2013. Likovna apreciacija in metoda estetskega transferja. *Revija za elementarno izobraževanje* 6(4), 71–86.
- Galda, Lee, Short, Kathy G.. 1993. Children's Books: Visual Literacy: Exploring Art and Illustration in Children's Books. *The Reading Teacher* 46(6), 506–516. Pridobljeno 18. 8. 2015. JSTOR
- Grimm, Jacob Grimm, Wilhelm, Sotler, Alenka (ilustr.). 2006. *Pepelka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Haramija, Dragica, Batič, Janja. 2013. *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Komelj, Miklavž, Čoh, Zvonko (ilustr.). 2009. *Kako sta se gospod in gospa pomirila*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lainšček, Feri, Omerzu, Silvan (ilustr.). 2012. *Cicibanija*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- Lionni, Leo. 2015. *Mali modri in mali rumeni*. Dob pri Domžalah: Miš.
- Makarovič, Svetlana, Stupica, Marija Lucija (ilustr.). 1974. *Pekarna Mišmaš*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Makarovič, Svetlana, Vahen, Gorazd (ilustr.). 1997. *Pekarna Mišmaš*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Makarovič Svetlana, Gatnik, Kostja (ilustr.). 2011. *Pekarna Mišmaš*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Mazzini, Miha, Osojnik, Mojca (ilustr.). 1999. Čas je velika smetanova torta. Ljubljana: Založba Kres.
- Milčinski, Fran, Razpotnik Donati, Ana (ilustr.). 2013. *V Butalah sejejo sol*. Ljubljana: Sanje.
- Mlakar, Ida, Razpotnik Donati, Ana (ilustr.). 2008. *Ciper coper medenjaki*. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc.
- Nikolajeva, Maria. 2003. Verbalno in vizualno: slikanica kot medij. *Otrok in knjiga* 30(58), 5–26.
- Nikolajeva, Maria, Scott Carole. 2006. *How Picturebooks Work*. New York, London: Routledge, Taylor&Francis Group (prva izdaja 2001).
- Njatin, Lela B., Sotler, Alenka (ilustr.). 2011. *Zakaj je babica jezna*. Ljubljana: Center za slovensko književnost (Aleph 145).
- Nodelman, Perry. 1996. *The Pleasures of Children's Literature (Second Edition)*. Longman Publishers USA.
- Pavček, Tone, Vovkova, Melita (ilustr.). 1958. *Juri Muri v Afriki: o fantu, ki se ni maral umivati*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pavček, Tone, Jemec-Božič, Marjanca (ilustr.). 1988. *Juri Muri v Afriki: o fantu, ki se ni maral umivati*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pavček, Tone, Stepančič, Damijan (ilustr.). 2012. *Juri Muri v Afriki: o fantu, ki se ni maral umivati*. Dob pri Domžalah: Miš.
- Prap, Lila. 2005. *1001 pravljica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Prap, Lila. 2007. *Moj očka*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d. d.
- Prap, Lila. 2011. *Žuželčji zakaji*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d. d.
- Prešeren, France, Reichman, Jelka (ilustr.). 1985. *Povodni mož*. Ljubljana: Prešernova družba.
- Prešeren, France, Stepančič, Damijan (ilustr.). 2013. *Zdravljica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Radovanovič, Vesna, Razpotnik Donati, Ana (ilustr.). 2007. *Rožnati avtobus*. Murska Sobota: Založba AJDA, IBO Gomboc k. d.
- Radovanovič, Vesna, Razpotnik Donati, Ana (ilustr.). 2008. *Dedkovo kolo*. Murska Sobota: Založba AJDA, IBO Gomboc k. d.
- Richardson, Maurune V., Miller, Margaret B.. 1997. *Using Picture Books Kindergarten through High School*. Pridobljeno 6. 8. 2015. ERIC
- Rozman, Andrej Roza, Čoh, Zvonko (ilustr.). 2005. *Marela*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Rozman, Andrej Roza, Stepančič, Damijan. 2006. *Mihec gre prvič okrog sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Sandell, Renee. 2006. Form + Theme + Context: Balancing Considerations for Meaningful Art Learning. *Art Education* 59(1), 33 – 37. Pridobljeno 9. 8. 2015. JSTOR
- Sandell, Renee. 2012. What Excellent Visual Arts Teaching Looks Like: Balanced, Interdisciplinary, and Meaningful. Pridobljeno s 13. 8. 2015. http://www.arteducators.org/advocacy/NAEA_WhitePapers_3.pdf

- Shulman Herz, Rebecca. 2010. *Looking at art in the classroom. Art investigations from the Guggenheim Museum*. New York in London: Teachers College, Columbia University.
- Serafini, Frank. 2010. Reading Multimodal Texts: Perceptual, Structural and Ideological Perspectives. *Children's Literature in Education* 41(2), 85–104. Pridobljeno 10. 12. 2012. SpringerLink
- Serafini, Frank. 2015. The Appropriation of Fine Art into Contemporary Narrative Picturebooks. *Children's Literature in Education* 46(3), 1–16. Pridobljeno 20. 8. 2015. SpringerLink
- Sipe, Lawrence R. 1998. How Picture Books Work: A Semiotically Framed Theory of text-Picture Relationships. *Children's Literature in Education* 29(2), 97–108. Pridobljeno 15. 7. 2012. SpringerLink
- Sipe, Lawrence R. 2001. Using Picturebooks to Teach Art History. *Studies in Art Education* 42(3), 197–213. Pridobljeno 18. 8. 2015. JSTOR
- Sipe, Lawrence R. 2008. Learning From Illustrations in Picturebooks. V *Teaching visual literacy*, (ur.) Nancy Frey, (ur.) Douglas Fisher, 131–148. Thousand Oaks: Corwin Press.
- Sipe, Lawrence R., McGuire, Caroline E. 2006. Picturebook Endpapers: Resources for Literary and Aesthetic Interpretation. *Children's Literature in Education* 37(4), 291–304. Pridobljeno 5. 6. 2012. SpringerLink.
- Sokolov, Cvetka, Škerl, Peter (ilustr.). 2006. *Ponoči nikoli ne veš*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Svetina, Peter, Stepančič, Damijan (ilustr.). 2011. *Čudežni prstan*. Ljubljana: Vodnikova založba (DSKG); KUD Sodobnost International.
- Svetina, Peter, Škerl, Peter (ilustr.). *Klobuk gospoda Konstantina*. Ljubljana: DZS.
- Štefan, Anja, Čoh, Zvonko. 2007. *Štiri črne mravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Učni načrt, Program osnovna šola, Likovna vzgoja*. 2011. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, zavod za šolstvo. Pridobljeno 10. 9. 2015. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_likovna_vzgoja.pdf,
- Učni načrt, Program osnovna šola, Slovenščina*. 2011. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, zavod za šolstvo. Pridobljeno 10. 9. 2015. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf,
- Vrlič, Tomaž, 2001. *Likovno-ustvarjalni razvoj otrok v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Debora.
- Zupančič, Tomaž. 2011. Likovni svet Liljane Praprotnik Zupančič. *Lila Prap: pravljíčarka, ki misli v podobah in zapisuje v znakih* (ur.) Alenka Domjan, 83–95. Celje: Zavod Celeia, Center sodobnih umetnosti, Galerija sodobne umetnosti.
- Zupančič, Tomaž, 2012. Kakovostna književna ilustracija za otroke. *Otrok in knjiga* 39(85), 5–16.
- Why Granny Is Angry, Zakaj je babica jezna*. Pridobljeno 8. 9. 2015. <http://www.sottler.si/Why-Granny-Is-Angry-Zakaj-je-babica-jezna>.



LUTKE PRI IZVAJANJU DODATNE STROKOVNE POMOČI / mag. Darja Pekolj / OŠ Preserje pri Radomljah

Temeljni prispevek dela je predstavitev ene izmed možnih metod za bogatenje dela z otroki s specifičnimi učnimi težavami pri izvajanju programa s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter posledično tudi bogatenje kurikuluma osnovne šole.

»Najboljše pri lutki je to, da je brez srca. Zato mora animator poiskati svojega, da ji ga za hip posodi.«

Sitar (2008: 136)

UVOD

Učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja potrebujejo drugačne pristope od tipičnih situacij šolskega dela. Učitelji, ki izvajajo dodatno strokovno pomoč, morajo pri svojem delu z njimi slediti ciljem individualiziranega programa za posameznega učenca, katere metode in oblike dela bodo pri tem izbirali, pa je odvisno od njihovega znanja in interesov na eni strani ter upoštevanja potreb, želja in interesov učencev na drugi strani. Pomembno je, da pri izvajanju dodatne strokovne pomoči uporabljajo multisenzoren pristop, ki predstavlja učenje po več senzornih poteh, to pa lahko dosežejo tudi z vključevanjem umetnostnih sredstev. Vključevanje umetnostnih sredstev v proces vzgoje in izobraževanja namreč omogoča povečanje učinkovitosti tradicionalnih metod učenja, saj so učenci ob njih bolj odprti, sproščeni in motivirani, posredovanje informacij pa je olajšano, kar je še posebej pomembno za učence s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Eno izmed umetnostnih sredstev so tudi lutke, ki lahko z vključevanjem v proces vzgoje in izobraževanja vplivajo na različna področja otrokovega razvoja in tako zavzamejo pomembno mesto pri izvajanju dodatne strokovne pomoči. Omogočajo doseganje tako splošnih kot specifičnih ciljev vzgoje in izobraževanja, in sicer na zanimivejši, kreativnejši in manj stresen način. Z vključevanjem lutk k delu vplivamo na čustveni, spoznavni in socialni razvoj učencev ter jim omogočamo celostni razvoj.

POMEN LUTK PRI IZVAJANJU DODATNE STROKOVNE POMOČI

Lutke so se ohranile iz starodavnih obredov vse do današnjih časov, saj še vedno pritegnejo tako otroke kot odrasle (Majaron, 2000: 33). Posebej pomembne so za otroke, saj poleg omogočanja simbolne igre vplivajo tudi na različna področja njihovega razvoja, na čustven, socialni in spoznavni razvoj (Marjanovič Umek, Lešnik Musek, 1999: 37). Zavzamejo lahko pomembno mesto pri izvajanju dodatne strokovne pomoči, saj postanejo posrednik med učiteljem in učencem, kar lahko omogoča lažji način vzpostavljanja komunikacije med njima in poglobljen odnos. Lutke so močno simbolno sredstvo, zato dajejo učencem možnost izražanja čustev in sproščanja notranjih napetosti, učitelju pa omogočijo lažji preboj do učenca in njegovo razumevanje (Korošec, 2005: 35). Omogočajo posredno komunikacijo med učiteljem in učencem, saj je neposredna komunikacija za otroke pogosto težka, lutka pa postane med njima posrednik, vmesni člen, celo ščit in avtoriteta, ki jo izbere učenec sam (Korošec, 2006: 129). Učitelj z lutko v roki omogoča lažje razumevanje učenca in njegovega vedenja, ustvari prijetno in sproščeno vzdušje, zagotovi alternativne možnosti učnih izkušenj po multisenzornih poteh ter večjo lastno in učenčevo kreativnost.

Z vključevanjem lutk k izvajanju dodatne strokovne pomoči lahko dosežemo tako cilje individualiziranega programa kot kurikularne cilje, saj z vključevanjem v delo vplivajo na izboljšanje govora in izgovarjave, razvijanje spontanega besednega izražanja in spodbujanje kreativnega izražanja, stimuliranje in povečanje domišljije, razvijanje spretnosti branja in pisanja, pridobivanje občutka za vrednotenje literature in vrednotenje dela,

razvijanje občutka za čas in prostor, spodbujanje otrokovega občutka lastne vrednosti, razvijanje samozaupanja in doseganje osebnega zadovoljstva, sproščanje strahov, agresije in frustracij na sprejemljiv način ter pridobivanje sposobnosti za reševanje problemov, razvijanje socialno-interakcijskih spretnosti in razvijanje sodelovanja, izboljšanje fine motorike, opazovanje sveta z vsemi čutili. Omogočajo zapomniti si opazovano in to oživiti z lutkami, razlaganje vsebine različnih predmetnih in socialnih področij, poustvarjanje zgodbe iz literature za razumevanje in potek zgodbe, oseb in teme, ustvarjanje nove zgodbe, ki se veže na otrokove izkušnje ali domišljijo, sporočanje čustev in socialne interakcije ter omogočajo, da učenci preko njih spregovorijo (Korošec, 2006: 110–111).

Obstajajo različne vrste lutk, kot so ročne, prstne, naprstne, mimične, marionete, senčne ... Vsaka izmed njih ima svoje značilnosti; otrok jih tako doživlja drugače, saj se od lutke do lutke spreminjajo tudi tehnike njihove uporabe, kar lahko spodbudi razna področja in dejavnosti pri učencih s primanjkljaji. Za delo z učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja so najbolj primerne lutke kot igrače, ročne lutke, mimične lutke, prstne in naprstne lutke ter lutke, narisane na telo, saj spodbujajo razvoj govora, fine motorike, koordinacije med roko in očesom, koordinacije telesa ter izražanje notranjih misli in čustev.

MOŽNOSTI RABE LUTK PRI IZVAJANJU DODATNE STROKOVNE POMOČI IZ LASTNIH IZKUŠENJ PRI DELU

K svojemu delu, izvajanju dodatne strokovne pomoči, vključujem tudi delo z lutkami. Lutke pri delu predstavljajo izziv tako meni kot učencem, izkazalo pa se je, da z njihovo pomočjo učenci lažje in hitreje dosežajo različne cilje

individualiziranega programa. Pri delu z lutkami uporabljam različne metode dela, ki jih prilagajam glede na razvojno stopnjo ter potrebe in želje učencev. V nadaljevanju želim predstaviti, kako, ter pokazati možnosti njihove rabe glede na cilje dela.

Lutke kot motivatorke in pomočnice pri usvajanju učnih vsebin

Lutke imajo pri usvajanju učne vsebine velik pomen, saj učencem preko igre približajo učno vsebino, s svojo vsestranskostjo pa pritegnejo pozornost in podaljšajo njihovo vztrajnost pri delu. Prav tako so učinkovite pri dejavnostih, s katerimi odpravljamo primanjkljaje ovire oziroma motnje, saj že s svojim obstojem pritegnejo pozornost. Preko izkušenj sem spoznala, da lutke omogočajo večjo učinkovitost učencev pri delu, prav tako pa omogočajo tudi alternativno pot učnega procesa in procesa odpravljanja težav, ovir oziroma motenj, saj doprinesejo k bolj sproščenemu vzdušju in bolj kreativnemu delu.

Lutke uporabljam v procesu usvajanja, utrjevanja in izkazovanja znanja. Lutke v proces vnašajo igrivost in sproščeno vzdušje, s čimer vplivam na večjo motivacijo pri delu in posledično tudi na boljše učne rezultate. Pri usvajanju učne snovi z lutkami pogosto na poenostavljen način predstavim učno snov, z njimi odigram nevednico in s pomočjo lutkinih vprašanj poiščem učenčev predznanje. Prav tako pri utrjevanju in izkazovanju znanja z njihovo pomočjo učence usmerjam s podvprašanji, namigi, slikovnim materialom in igranjem prizorov.

Razvijanje branja in pisanja

S pomočjo lutk učence spodbujam pri urjenju branja. Z animacijo učence spremljam tako, da jim pomagam pri branju težjih besed, preberem dele besedila in s podvprašanji pomagam pri obnovi besedila v pravilnem vrstnem redu. Spremljanju z lutko dodam še sledenje besedilu s paličico, s čimer pripomorem k tekočemu sledenju in opozarjanju na napačno prebrane ali nepravilno izgovorjene besede. Branje s pomočjo lutk se je izkazalo veliko

bolj spodbudno, igrivo in uspešno kot branje brez njih, poleg tega učenci tudi bolje sprejemajo kritike lutk kot učitelja in se hitreje učijo, če usmerjam lutko in ne njih same.

Lutke vključujem tudi v razvijanje spretnosti pisanja, in sicer kot neke vrste učitelja, ki učenca usmerja pri pisanju, ga opozarja na rob, izpuščanje strani, vrstic, na ošiljen svinčnik in čisto radirko. Opozarja na nepravilno rabo velike začetnice, pravilni vrstni red besed v stavku in črk v besedah, rabo ločil ter postavljanje strešic in črtic. Izkazalo se je, da usmerjanje preko lutk pogosto lažje sprejmejo kot moje popravke, prav tako je napaka, ki jo naredijo sami z lutko v roki, napaka lutke in ne njih, s čimer ohranjajo svojo učno samopodobo. Lutke jih k pisanju spodbudijo tudi s pripovedovanjem zgodb, s podvprašanji in z usmerjanjem.

Razvijanje domišljije ter spodbujanje besednega izražanja in govornega razvoja

Preko animacije lutk učenci krepijo svoje besedno izražanje; pri njihovi animaciji gre namreč za spontano dejavnost, preko katere se lažje izražajo. Preko lutk učenci radi odigrajo dramske prizore, k njim pa jih lahko na določeno temo spodbudim tudi sama. Na ta način razvijajo svojo domišljijo in jo konstruktivno izrazijo v animaciji lutk, preko sporočanja pa krepijo svoje besedno izražanje. Igra z lutkami jim pomaga tudi pri iskanju tem za pisanje spisov in ustvarjanju lastnih zgodb, uspešno pa se je izkazala tudi že kot motiv pri risanju.

Razvijanje slušnega procesiranja

Preko dejavnosti z lutkami za razvijanje slušnega procesiranja urijo razločevanje glasov pri analizi in sintezi besed. Vključevanje lutk k dejavnosti prispeva k večji motiviranosti za delo in daljši pozornosti pri delu.

Koordinacija gibov telesa

Nekateri učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja imajo prisotne motnje na področju gibanja ali koordinacije telesa, zato jim nudim priložnosti, preko katerih lahko razvijajo omenjeno področje. Preko

animacije telesne lutke, ki jo učenci premikajo z gibanjem lastnega telesa, spodbujam **razvijanje telesne sheme**. Dejavnost je učencem bolj zanimiva kot predhodno sledenje navodilom brez lutke, saj njihovo zanimanje spodbujajo tudi vedno nove dogodivščine, ki jih vpletam v zgodbe za aktivacijo različnih delov telesa. Dejavnost od učencev zahteva tudi **aktivno poslušanje in sledenje navodilom**.

Preko dejavnosti s telesnimi lutkami učenci razvijajo **orientacijo na telesu**, z animiranjem lutk pa orientacijo v **prostoru**. S pomočjo lutk lahko prepoznavajo tudi dele telesa na drugem.

Preko lutk spodbujam tudi **razvijanje simetričnega in vzporednega gibanja**, in sicer z uporabo najpreprostejših lutk, naših prstov, s katerimi se izmenično ogledujemo v ogledalu, posnemamo premikanje in s plesom po dveh prstih razvijamo vzporedno gibanje. Dejavnost je kratka in preprosta, zanjo ne potrebujem vnaprejšnjih priprav, uporabim jo na začetku ali na koncu ure ali pa kot sprostitevno dejavnost. Učenci jo imajo radi, saj se ob njej zabavajo, hkrati pa tudi razmigajo prste, kar ugodno vpliva na pisanje.

V kabinetu imam škatlo z različnim materialom, od krpic do perlic in obeskov, od kroglic iz stiropora do papirnatih tulcev. Škatla je na polici in vedno dosegljiva vsem učencem. Iz razpoložljivega materiala lahko izdelajo različne izdelke, kot so zapestnice, preprosti šivani izdelki, lahko pa si izdelajo tudi lutko. Izdelava lutk zahteva različne dejavnosti, kot so vdevanje niti v šivanko, nizanje perlic, navijanje volne za lase, šivanje obleke, zapenjanje gumbov, risanje in barvanje telesa, lepljenje in rezanje. Gre za dejavnosti, ki od učencev zahtevajo natančne in **fine motorične** gibe, ki ugodno vplivajo tudi na razvoj in obliko pisave, natančnost risanja in barvanja ter striženja. Pomembno je, da pri izdelavi lutk ne kritiziram in ne spreminjam idej, saj je lutka, ki jo učenec izdeluje, v tistem trenutku odraz njegovega notranjega sveta, s katerim komunicira na simbolni način preko lutke. Le če pri izdelavi menim, da ima

učenec več sposobnosti za posamezno fazo izdelave, ga k temu spodbudim, nikakor pa njegovega dela ne preusmerim ali kritiziram.

S pomočjo lutk spodbujam tudi razvijanje **grafomotorike** učencev. Pripravljene imam različne delovne liste z nalogami za razvijanje grafomotorike, ki jih smiselno povežem z različnimi lutkami. Lutke jih motivirajo pri delu, jim dajejo naloge ali povejo zgodbe, ki osmislijo njihovo delo, kar neprimerno bolj vpliva na njihovo pozornost in natančnost pri delu kot samo reševanje listov z nalogami.

Izražanje čustev in učenje socialnih veščin

S pomočjo lutk sem bila velikokrat uspešna v situacijah, ko so učenci na naše srečanje prišli čustveno napeti. Predstavljajo namreč neke vrste ščit med mano kot učiteljico in učenci, saj preko njih vzpostavljam posredno komunikacijo, ki je učencem velikokrat bližja kot neposredna, še posebej mlajšim in introvertiranim. Uspešna sem bila na različne načine, in sicer s pogovorom preko lutke, s pogovorom z lutkami v mojih in učenčevih rokah ali pa preko igre vlog, kjer je učenec preko igre izrazil svoje stiske. Preko igre vlog učenci razvijajo tudi **empatijo**, saj se preko igre z lutkami vživljajo v situacije drugih. Prav tako so se lutke pokazale izvrstne pri **učenju socialnih veščin**, kar je bilo velikokrat povezano z izražanjem čustvenih napetosti. Preko igre vlog smo z učenci odigrali situacije in se pogovorili o poteku, njihovem doživljanju takrat in sedaj ter možnih drugih oblikah vedenja ali izhoda iz situacije. S pomočjo igre vlog se je situacija odvila pred našimi očmi, osebno smo jo doživeli/odigrali in se lahko o njej učili neposredno. Poustvarjanje lastnih izkušenj in situacij preko igre z lutkami se je izkazalo še posebej primerno za mlajše in učence s čustvenimi ali/in vedenjskimi motnjami.

V paru ali v manjši skupini učencev, ki animirajo lutke, pride pogosto do **interakcij**, saj lutke predstavljajo medij med njimi. Učenci preko lutk pogosto

vzpostavijo komunikacijo ali pa z njimi odigrajo kratke prizore. Pri učenju jih uporabijo kot posrednika, ki pridobiva mnenja in informacije pri prijatelju. Učinkovite so tudi pri delu v skupini, saj so za skupne dejavnosti z lutkami potrebni **sodelovanje, dogovarjanje in upoštevanje pravil. Razvijanje učenčeve samopodobe**

Rezultat dela z lutko niso samo načrtovani cilji individualiziranega programa in kurikula. Preko sledenja zastavljenim ciljem s pomočjo lutke vplivam na učenčev spoznavni, socialni in čustveni razvoj. Proces poučevanja in učenja je poenostavljen, saj na pomoč priskoči lutka, pogosto je olajšana tudi komunikacija ter s tem sproščanje notranjih napetosti, kar privede k manjšim stiskam in zaupanju v lastne sposobnosti ter posledično k boljši **samopodobi**, ki je pri učencih s primanjkljaji na posameznih področjih učenja velikokrat okrnjena.

Vzpostavljanje odnosa z učenci

Pri svojem delu se zavedam pomena vključevanja umetnostnih sredstev, saj na ta način učencem omogočim tudi **doživljanje notranjega sveta** ter tako spodbujam celostni razvoj učencev. Pri urah skušam zagotoviti sproščeno vzdušje in spodbujajoče okolje, z vsakim učencem pa vzpostavljam sodelovalen in pristen **odnos**. Preko dela z lutko v otrokovih očeh postanem nekdo, ki prinaša veselje, pogosto pa je lažje vzpostaviti tudi **pogovor** z učenci ali jih z njimi spodbuditi k besednemu izražanju; pristni pogovori in zaupanje pa sta temelja za dober odnos med mano kot učiteljico in učenci.

ZAKLJUČEK

Pri izvajanju DSP s pomočjo lutk pri učencih s primanjkljaji na posameznih področjih učenja sledim in dosegam različne cilje individualiziranega programa. Raba lutk omogoča ustvarjanje učnih situacij, ki potekajo po več senzornih poteh – lutkin govor, pa naj ji ga posodi učenec ali jaz, predstavlja slušno pot, njihova animacija kinestetično pot, sama lutka s svojo prisotnostjo, še posebej pa z dodatnim slikovnim materialom, pa vizualno pot.

Za delo z lutkami sicer ne potrebujem natančno vnaprej pripravljenega načrta, vendar je pomembno, da sem pripravljena na delo in vsebine, ki jih z učenci izvajamo določeno uro DSP. Dejavnosti z lutkami načrtujem vnaprej, velikokrat pa jih izvedem spontano glede na svoje občutke ter želje in potrebe učencev. Zgodi se lahko, da učenec nima želje po delu z lutko, kar je nujno upoštevati. Najpogosteje jo zavrnejo učenci, ki imajo visoko samopodobo oziroma močan ego. Lutka od njih zahteva podreditev in ker preko nje niso več v središču pozornosti, je pri delu nimajo radi. Kadar menim, da dejavnost z lutko ni uspešna, to zaključim. Ni namreč potrebno, da je lutka prisotna vse ure in skozi cel potek dela, pomembno pa je, da obstaja kontinuiteta dela z lutko ter da so vedno na razpolago, uporabljati pa jo moram na različne načine ob različnih priložnostih.

Moje izkušnje pri delu z lutko razkrivajo številne možnosti. Za delo z njimi potrebujem malo domišljije in nekaj poguma. Menim, da bi morale biti metode dela z lutko pogosteje vključene v celoten vzgojno-izobraževalni sistem in ne samo k izvajanju dodatne strokovne pomoči.

literatura

- Korošec, H. (2006). Otrokovo ustvarjanje z lutkami. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 97–140). Koper: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2005). Lutka – otrokov vsakdan v šoli. *Razredni pouk*, let. 7, št. (februar 2005), str. 35–41.
- Majaron, E. (2000). Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. *Revija Lutka*, 2000, str. 33–35, št. 56 (februar 2000).
- Marjanovič Umek, L., Lešnik Musek, P. (1999). *Simbolna igra: kaj jo določa in kako igra določa otrokov razvoj*. Psihološka obzorja, vol. 8, št. 2/3 (jun./sept. 1999), str. 35–58.
- Sitar, J. (2008). *Lutkovna umetnost v okviru kulturne vzgoje*. V: Požar Matijašič, N., Bucik, N. (ur.) *Kultura in umetnost v izobraževanju – potnica 21. stoletja* (str. 129–137). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE GLASBENE UMETNOSTI IN DRUŽBOSLOVJA S PRISTOPOM

» ORFF-SCHULWERK« / Mojca Debeljak, prof. mag. poučevanja na razredni stopnji, / OŠ dr. Franceta Prešerna, Ribnica.

Medpredmetno povezovanje glasbene umetnosti in družboslovja je v prvem in drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovnih šol dokaj pogosto, a velikokrat pomanjkljivo in premalo poglobljeno. V pomoč pri doseganju celostnega medpredmetnega povezovanja nam je lahko celostni glasbeno-gibalni pristop »Orff-Schulwerk«. Ta se namreč v svoji izhodiščni ideji z obema predmetnima področjema močno prepleta in ravno izhajanje iz njihovih skupnih značilnosti lahko s kontinuiranim delom izboljša kakovost medpredmetnega poučevanja.

Konkretni primeri v prispevku lahko učiteljem pomagajo osvetliti podobo »Orff-Schulwerk-a« in jih opogumijo za izvajanje tovrstnega načina dela v sklopu medpredmetnega povezovanja ali zgolj glasbenega poučevanja.

KAJ JE »ORFF-SCHULWERK«?

»Orff-Schulwerk« (od tu dalje »OSW«) je glasbeno-gibalni pristop, ki ga je zasnoval Carl Orff ob pomoči Gunild Keetman. Koncept pristopa je zapisan v zbirki petih knjig z naslovom Glasba za otroke (nem. Musik für Kinder) s partiturami za lastna in orffova glasbila, glasove, kljunaste flavte, godala, tudi kitaro ter ljudska in improvizirana glasbila. Omenjeni notni zapisi so žal velikokrat razumljeni napačno, zgolj v smislu »igranja po notah«, pa vendar glasba po »OSW-u« v popolnosti zaživi šele takrat, ko si posameznik sam interpretira notne zapise in mu le-ti predstavljajo zgolj izhodišče za improvizacijo (K. Zalar 2014).

Ideja »OSW-a« je v svoji kali zelo preprosta, saj teži k notranjemu, naravnemu in prvinskemu čutenju ter izražanju glasbe, po drugi strani pa je to »pojem za celovito glasbeno vzgojo, ki neločljivo povezuje petje (govor), ples (gibanje), igro na posebne (orffove) inštrumente in ustvarjanje (improvizacijo).« (K. Zalar 2004, str. 62.). Kljub svoji preprostosti pravzaprav govorimo o zahtevni disciplini, ki izhaja iz otroka, o modernem glasbenem delu, ki je včasih preveč poenostavljeno, o multiaktivnem in večstranskem pristopu ter živem organizmu, ki se spreminja skozi čas in prostor. Je »lažje občuten kot razumljen«. (P. Brdnik Juhart 2012, str. 34). In ravno to ga dela tako zelo izkustvenega.

SPOZNAVANJE OKOLJA	IDEJA »OSW«	GLASBENA UMETNOST
Nadaljevanje in usmerjanje SPONTANEGA otroškega raziskovanja sveta	Otroška SPONTANOST in IMPROVIZACIJA	IMPROVIZACIJA → USTVARJALNOST

Preglednica 1: Primerjava vzporednih, temeljnih pojmov področij spoznavanja okolja, glasbene umetnosti in ideje »Orff-Schulwerk«

DRUŽBOSLOVJE (predmet družba)	IDEJA »OSW«
Posameznik	Človek
Družba	Skupina
Naravno okolje	Prvinskost, elementarnost, nprav

Preglednica 2: Primerjava vzporednih temeljnih pojmov predmeta družba in ideje »Orff-Schulwerk«

ČEMU MEDPREDMETNO POVEZOVANJE GLASBENE UMETNOSTI IN DRUŽBOSLOVJA IN ČEMU RAVNO S PRISTOPOM ORFF-SCHULWERK«?

Spoznavanje okolja in glasbena vzgoja sta ena najpogostejših kombinacij medpredmetnega povezovanja (T. Hodnik Čadež in T. Filipčič 2005), pa vendar se nam poraja vprašanje, kako to medpredmetno povezovanje dejansko izvesti čim bolj smiselno. Kot dober predpogoj izpostavljam izhajanje iz vsega, kar je vključenim področjem skupno.

Predmet spoznavanje okolja je v učnem načrtu opredeljen kot nadaljevanje in usmerjanje spontanega otroškega raziskovanja sveta (Učni načrt za spoznavanje okolja 2011). Iz otroške spontanosti je pri stvaritvi »OSW-a« izhajal tudi Carl Orff. Pozneje jo je pretvoril v improvizacijo, ta pa je bistvena za razvijanje glasbene ustvarjalnosti.

Medpredmetne dejavnosti glasbene umetnosti, družboslovja in pristopa »OSW« naj torej temeljijo na spontanosti, raziskovanju in improvizaciji, saj je to tisto, kar vsa tri področja povezuje.

Kako pa je z medpredmetnim povezovanjem v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju? Predmet družba je v učnem načrtu opredeljen kot spoznavanje razmerja med posameznikom, družbo in naravnim okoljem (Učni načrt za družbo 2011). Ravno preplet teh elementov je hkrati bistvo ideje »OSW«. Zakaj? Glasba v »OSW-u« se nikoli ne začne s pravilno zaigrano noto ali točno odpetim tonom, pač pa z naravnim okoljem in človekom. Z naravnim okoljem v smislu naravnega, prvinskega čutenja sebe, drugih in glasbe ter s posameznikom – človekom, ki improvizira. »OSW« vedno poteka v sklopu praktičnega skupinskega dela, pri čemer je hkrati podprt

individualizem (E. M. Roche Marques 2001).

Carl Orff je v ideji o prvinski in naravni glasbi, izhajal iz ljudskega izročila, zato je ljudsko izročilo zagotovo vsebina, ki se v sklopu medpredmetnega povezovanja s pristopom »OSW« dobro obnese. Glede na ujemanje razmerij med posameznikom, družbo in naravnim okoljem lahko v medpredmetno povezovanje glasbene umetnosti in družboslovja s pristopom »OSW« vključujemo pravzaprav vse učne vsebine, ki kakorkoli vključujejo odnos med človekom in naravo ter odnose med ljudmi.

PRIMER DOBRE PRAKSE

1. UČNA TEMA

Izbira teme je pri medpredmetnem povezovanju z glasbeno umetnostjo izjemno pomembna. Kot smo že omenili, je ena izmed tem, ki dobro povezuje področja glasbene umetnosti, družboslovja in »OSW-a«, zagotovo ljudsko izročilo.

Izbrana tema: Ljudsko izročilo – mlinarstvo¹

2. UČNI CILJI, KI JIH ŽELIMO DOSEČI S PRISTOPOM »OSW«

Procesni medpredmetni učni cilji:

- Učenec z upoštevanjem svobode glasbenega izražanja ustvarjalca in prejemnika razvija sodelovanje, strpnost in spoštljiv medosebni odnos.
- Učenec z elementarnostjo² glasbenih dejavnosti razvija ustvarjalni pristop do izražanja kulturnega, estetskega in etičnega.
- Učenec z izkustvenim spoznavanjem kulturne glasbene dediščine spoznava in bogati kulturo lastnega naroda ter gradi zavedanje o pripadnosti svoji kulturi.

¹ Mlinarstvo je ena izmed najstarejših in včasih najpomembnejših obrti na Slovenskem, torej velja za pomemben element slovenskega ljudskega izročila.

² S prepletom najrazličnejših glasbenih elementov.

LEJSARJOV MALEN

Notranjska ljudska iz Blok

Notranjsko narečje
malen — mlin
miele — melje

Slika 1: Notni zapis pesmi Lejsarjev malen (vir: Pesek, A. (2003). Glasba 5. Priročnik za učitelje glasbe v 5. razredu 9-letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.)

Vsebinski učni cilji družboslovja:

- Učenec spozna mlinarstvo kot gospodarsko dejavnost in kulturno dediščino domačega kraja.
- Učenec spozna vidike mlinarskega življenja v preteklosti (prehrana, delo).
- Učenec razume smisel povezovanja v (mlinarsko) družino.
- Učenec zna povezati vremenske pojave s spremembami v naravi in razume njihove posledice v mlinarstvu.

Vsebinski učni cilji glasbene umetnosti:

- Učenec raziskuje zvočne zmožnosti lastnega glasu in telesa ter načine igranja na zvočila in glasbila.
- Učenec se ob petju, ritmični izreki in/ali poslušanju glasbe giblje in pleše.
- Učenec ustvarja spremljave in zvočne slike. Oblikuje lastne glasbene zamisli: dopolnjuje ritmične in melodične vzorce ter glasbena vprašanja in odgovore, melodije na dano besedilo in obratno.

3. IZHODIŠČNO BESEDILO

Za osnovo glasbenega ustvarjanja v povezavi z družboslovjem lahko izbereмо besedilo ljudskih pesmi, izštevank, pripovedi, rekov ali pregovorov. Besedilo mora biti napisano konkretno,

realno in smiselno glede na izbrano temo. Dobro je, da z malo besedami pove veliko, in če je le možno, naj že samo po sebi nakaže povezavo z izbranimi učnimi cilji družboslovja.

Izbrano besedilo: slovenska ljudska pesem Lejsarjev malen

Prva kitica pesmi predstavi mlin in njegovo glavno funkcijo (ta se vrtil in melje). Druga in četrta kitica predstavljata osnovo za kar dve povezavi vremenskih pojavov s spremembami v naravi in njihovimi posledicami v mlinarstvu; ob dežju se pritok vode poveča, kar lahko povzroči, da se mlin pokvari. Če se več ne vrtil, tudi moko ne more zmleti, družina ostane brez kruha in tudi zaslužka v primeru, če moko namenja prodaji. Podobne posledice nam besedilo nakaže v zadnji kitici: Če pride pa suša, pa malen posluša (mlin se ne vrtil, ker ni vode, ki bi ga poganjala). Tretja kitica predstavlja mlinarstvo z vidika dela mlinarske družine (popravljanje mlinov kot del takratnega vsakdana). Učenci lahko sklepajo, koga je lejsarca pozvala k popravilu mlina, sklepajo po drugih družinskih članih in spoznavajo smisel povezovanja v mlinarske družine. Besedilo pesmi že na prvi pogled ponuja dobre zvočne učinke (*kadija, kadeja, kadija, kadon*), kar pripomore k bolj izkustvenemu dožemanju vrtenja mlina. Izpostaviti

je treba tudi metriko pesmi, ki nas že sama po sebi spodbuja k doživljanju ritmičnosti; vrtenje mlina, pretakanje vode, cikličnost ...

4. UPORABA REKVIZITOV, SLIKOVNEGA GRADIVA IN PRIPOMOČKOV

V pristopu »OSW« je nadvse dobrodošla uporaba raznih pripomočkov, rekvizitov, slikovnega gradiva ter improviziranih glasbil in ravno slednja naj bodo, če se le da, v povezavi z izbrano družboslovno tematiko.

Izbrani rekviziti in improvizirana glasbila za temo mlinarstvo: bela in rjava rjuha/koprena/šal, predpasnik, klobuk, prodni kamni, improvizirane ropotuljice, napolnjene z različnimi žiti, lesen kuhinjski pribor. Bela ali svetlo modra rjuha naj predstavlja vodo, rjuha zemeljskih barv pa sušo. Predpasnik bo namenjen *lejsarci*, klobuk mlinarju. Prodni kamni že sami po sebi spominjajo na potok ali reko. Uporabimo jih kot improvizirana glasbila, saj z njimi ustvarjamo zvok, podoben pretakanju vode. Ropotuljice lahko dobro ponazarjajo klopotanje mlina, dež ali mletje žit, odvisno od načina igranja. Mogoče bodo učenci med dejavnostjo že sami ugotovili, da se v ropotuljicah skriva žito, ki so ga včasih v mlinih mleli v moko.



5. OKVIRNI POTEK UČNE URE – DEJAVNOSTI »OSW«

Čeprav »OSW« slovi po svoji improvizaciji, se moramo kot učitelji ali izvajalci pristopa nanj dobro pripraviti. Dobro je tudi, da si zastavimo neki končni glasbeni izdelek, ki nam in učencem predstavlja izziv. Hkrati je to tudi naš glasbeni cilj.

Zastavljen končni glasbeni izdelek: Mini teater z medigrami

Združevanje govora-petja, gibanja-pleša, igranja na glasbila itd. se na prvi

pogled zdi zahtevno tako za učitelja kot za učence. Od učencev nikakor ne moremo pričakovati, da se bodo naenkrat gibali, hkrati ritmično igrali na glasbila, zraven smiselno prepevali in ob vsem tem dosegali še učne cilje družboslovja. Glasbene dejavnosti načrtujemo sistematično, od enostavnih elementov k zahtevnejšim. Po mnenju Carla Orffa je učinkovit uvod v dejavnosti lahko preprosta igra. Pa vendar je pri nadaljnji izvedbi dejavnosti treba paziti na t. i. »flow« (slov. tok) učne ure – glasbene dejavnosti naj se nadgrajujejo tako, da prehajanja med njimi skoraj ni čutiti. Pri tem je bistvenega pomena izogibanje raznim besednim »nagovorom« in navodilom za učence, kot npr.: »Stopimo v krog«, »Danes se bomo naučili pesmico ...«, »Zapela vam bom ..., vi pa boste ...« ipd. Zagotovo bodo bolj učinkovita dejanja, gibi, kretnje in obrazna mimika. Učence lahko v krog povabimo z roko in z nasmehom, hkrati pa jim pokimamo. Če naših neverbalnih sporočil ne razumejo, jim pokimajmo še enkrat, tokrat bolj očitno. Povabilo lahko uglasbimo in učence v krog povabimo z glasbenim vprašanjem, dopolnjevanjem, rimo ... Pogovor prihranimo za zaključek učne ure ali sklopa. Iz njega namreč lahko na koncu dejansko preverimo, ali je do učnega transferja prišlo ter v kolikšni meri.



Potek glasbenih dejavnosti po korakih:

	GLASBENO-GIBALNE DEJAVNOSTI
LJUDSKA IGRA	<p>Otroška igra v mlinu: Vozički za vrečke (ljudsko: žaklje): Učencem povemo, da so se v mlinu včasih otroci igrali z vozičkom za žaklje. Nekoga so vpregli v voziček, drugi pa je stal na njem. Učenci se postavijo v pare, vsak si vzame že vnaprej pripravljene blazinice za sedenje na tleh (lahko tudi preprost časopisni papir ali karton). Nanj se usede, drugi pa ga za roke vozi naokrog (voziček drsi po tleh).</p> <p>Učence navežemo na dejavnosti: »Vozičke smo odpeljali, moko v žakljih prodali, zdaj pa bomo mlin pognali! »</p>
1. KITICA: Je lejsarjov mal´n, pa miele po mal´m kadija, kadeja, kadija, kadon.	Postavimo se v krog in se primemo za roke. Hodimo v krogu (ponazarjamo vrteči se mlin). Učencem lahko ritmično prišepnemo npr.: »Naj mlin se vrtili« ali jih pustimo, da sami ugotavljajo, kaj ponazarjamo z našim gibanjem. Med hojo v krogu učitelj ritmično in interpretativno pripoveduje 1. kitico. Učence spodbudi, da vsakič ponovijo pripev: <i>kadija, kadeja, kadija, kadon</i> . Kitico lahko ponovimo dvakrat.
MEDIGRA	<p>Uprizarjanje vrtenja mlina in pretakanja vode: Krog se še vedno vrtili, med vrtenjem tleskamo z usti in s prsti (zvočni učinek vrtenja mlina in pretakanja vode). Nadgradnja: Po istih ritmičnih igramo s kamenčki (kamen ob kamen).</p>
2. KITICA Če voda prdere, pa mal´n podere, kadija, kadeja, kadija, kadon.	Učenci z medigro nadaljujejo, učitelj ob glasbeni podlagi medigre preide na ritmično pripovedovanje 2. kitice. Stopi v sredino kroga. Z belo ali modro koprno/rjuho/šalom vihti po vrtečem se krogu in »podre« učence na tla (ponazarjanje vode, ki podre mlin). Če se nam zdi, da učenci ne dojamejo, zakaj smo se usedli, ponovimo bistvo: »Če voda prdere, pa mal´n podere.« ali pa jih kar vprašamo: »Če voda prdere ...?« In odgovorijo: »... Pa mal´n podere.«
MEDIGRA	<p>Uprizarjanje nevihte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tleskamo s prsti, počasi vstajamo. - Tleskamo s prsti + tleskamo z usti. - Tleskamo z usti + udarjamo z rokami po stegnih (vedno hitreje in glasneje). - Med igranjem se pričnemo prosto gibati po celem prostoru, gibamo se vedno hitreje in bolj burno, lahko tečemo, skačemo, se vrtimo, na lastna glasbila igramo vedno glasneje, stanje je podobno kaosu. - Dodamo še glasne udarce z nogami ob tla (grmenje) in hkrati z usti ustvarjamo zvočne učinke vetra in piskajoče burje: »Šššššš«, »Fuuuufuuu« - Nevihto »umirimo« na tak način, kot smo jo ustvarili (postopoma pojenjamo). <p>Nadgradnja: lastna glasbila lahko zamenjamo z improviziranimi (ropotuljice, kamenčki ...).</p> <p>Glasbene rime/dopolnjevanja/vprašanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Učence pomirimo in jih tiho ritmično vprašamo: »Kaj se zgodi, če nevihta grozi?« - Primeri odgovorov/glasbenih rim: »Glasno grmi/voda drvi/se mlin ne vrtili.« - Nadaljujemo: »In kaj se zgodi, če se mlin ne vrtili?« - »Če se mlin ne vrtili, nam zrn ne zdrobi.« - Nadaljujemo: »Kaj pa sledi, če nam zrn ne zdrobi?« - »Moke več ni./Kruha več ni./Družina denarja več ne dobi./ In lačni so vsi ...« ipd. <p>Če učencem ritmične rime predstavljajo težavo, pa kljub vsemu pravilno odgovorijo, povzamemo njihove odgovore z rimami (primeri zgoraj). Ščasoma bodo pridobili občutek za rime.</p>
3. KITICA Pa lejsarca pravi, pa mal´n popravi, kadija, kadeja, kadija, kadon.	Učitelj si nadene predpasnik in ob pripovedovanju besedila 4. kitice žuga s prstom. Učenci ponovijo pripev <i>kadija, kadeja, kadija, kadon</i> in žugajo s prsti. Kitico ponovimo, tokrat učitelj preda predpasnik in kuhalnico izbrani deklici, ki predstavlja Lejsarco.
MEDIGRA	<p>Spontano in improvizirano igramo na improvizirana glasbila, kot so lesene žlice, pralnik, metle, grablje, leseni krožniki. Pri tem je dobro, da imajo učenci za podlago nek vodilni ritem – tega lahko igra učitelj na najglasnejše glasbilo (npr. pralnik). V pomoč pri ritmičnih so nam lahko notni zapisi iz knjig Musik für Kinder ali pa si ritmične vzorce izmislimo sami.</p> <p>Igra vlog: člani mlinarske družine Deklico (lejsarco) spodbudimo, da izbere mlinarja (enega dečka). Temu damo klobuk na glavo. Ta dva zaigrata prizor, ko se mlinar vrne domov (kaj mu pravi lejsarca, kako mlinar popravlja mlin, kdo mu pri tem pomaga, kaj sledi, ko je mlin popravljen ...)</p>
4. KITICA Če pride pa suša, pa mal´n posluša, kadija, kadeja, kadija, kadon.	Med pripovedovanjem 4. kitice zopet stopimo v krog in se vrtimo. S koprno zemeljskih barv (ta ponazarja sušo) učitelj prekrije koprno modre barve na sredini kroga (ta je ponazarjala vodo). Učence spodbudimo, da roke približamo ušesom, kot da poslušamo. Koprno zemeljskih barv učitelj poda enemu izmed učencev, da uprizori sušo.
MEDIGRA	<p>Uprizarjanje suše: Spontano se gibamo po prostoru in ustvarjamo zvoke suše, vetra: »sss, ššš. fiiuuu, uuuuuuuuuuu.« Učence pomirimo z vedno tišjimi zvoki, počasi se posedemo na tla in potihnemo.</p>

Do končnega mini teatra pridemo tako, da celotno zgodbo ponovimo (večkrat ali v več urah) in jo nadgradimo:

- Iz ritmične izgovarjave preidemo na petje. Pri petju naj bodo učenci postopoma samostojni.
- Igranje na lastna glasbila »prene-remo« na improvizirana glasbila in pozneje na orffova.
- Medigre lahko dodelamo v igro po notnih zapisih (naših lastnih ali že obstoječih), ki jih priredimo po svoje oziroma glede na naše sposobnosti in sposobnosti učencev. Kot medigro lahko izvajamo že znano pesem ob gibanju (npr. Ob bistrem potoku je mlin).



Kratek premor, izražanje doživetij in pogovor.

6. SKLEP

Tako za učitelja kot za učence je učenje »OSW-a« in učenje z »OSW-om« proces. Čeprav je velika verjetnost, da v začetku ne bo prihajalo do zelenega učnega transferja in učenci ne bodo dosegali vseh zastavljenih vsebinskih učnih ciljev, se v ozadju vztrajno dosegajo procesna, uporabna znanja in ravno ta so tista, ki omogočajo dober prenos na življenjske situacije in oblikujejo osebnost posameznika. Najverjetneje se ravno s tem najbolj uresničuje Orffova osrednja pedagoška misel, ki ideje »OSW« ne pojmuje le kot glasbeno-gibalno vzgojo, pač pa »vzgojo za človeka«. »OSW« zahteva učitelja, ki se v razredu prepusti toku dogajanja in učence usmerja z zavedanjem, da pravzaprav oni usmerjajo njega. Sadovi »OSW-a« zorijo počasi, a vztrajno, uživa pa jih lahko vsak, ne glede na glasbene izkušnje, znanje ali sposobnosti. Naj petje z učenci ne bo statično. Velikokrat otroci sami pričnejo s spremljanjem – udarjajo s prsti po

mizi, se zavrtijo ali ploskajo. Izkoristite priložnost, ki vam jo ponujajo in zaploskajte z njimi, čeprav tega vaša učna priprava ne predvideva. Dovolite, da vam improvizacijo omogočajo učenci. Spremljajte petje s prsti, rokami, nogami in ne pozabite na glas – mrmrajte, vzkliknite, šepetajte. Če vam igranje po lastnem telesu postane dolgočasno, vzemite škatlo in udarjajte po njej. Pihajte v tulce iz papirja, zašumite s plastičnimi vrečkami. Raziskujte, poslušajte, improvizirajte, začutite – sebe, zvok, ritem in glasbo, predvsem pa drug drugega. To je namreč »OSW« – je »lažje občuten, kot razumljen.« (P. Brdnik Juhart 2012, str. 34)

viri in literatura

- Hodnik Čadež, T., in Filipčič, T. (2005). Medpredmetno povezovanje v prvem razredu osnovne šole. *Pedagoška obzorja*, 20 (2–4), 3–15.
- Juhart Brdnik, P. (2012). Orff Schulwerk: način življenja v glasbeni učilnici, 32–48.
- Pesek, A. (2003). Glasba 5. Priročnik za učitelje glasbe v 5. razredu 9-letne

osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga

- Roche Marquez, E. M. (2001). Einige Gedanken über die soziale Dimension des Orff-Schulwerks. *Orff-Schulwerk Informationen*, 65, 13–16.

Učni načrt za družbo (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_druzba_OS.pdf, 7. 6. 2017

Učni načrt za spoznavanje okolja (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf, 7. 6. 2017

Zalar, K. (2004) Slovenska ljudska glasba v povezavi z idejo »Orff-Schulwerk«. *Glasba v šoli in vrtcu*. 9 (2), 62–69.

Zalar, K. (2014). Narativne in dialoške razsežnosti »Orff-Schulwerka«. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

PORTFOLIO OTROKA / Tanja Bergant, univ. dipl. soc. del., dipl. vzg. / OŠ Žužemberk

» Spremljanje otrokovega razvoja« je prednostna naloga, ki jo imamo letos pri nas v vrtcu, zato se še posebej trudimo, da si vsak dan vzamemo čas za opazovanje otrok ter za beleženje njihovega napredka. Delamo si zaznamke na podlagi razpredelnic spremljanja, ki smo jih sestavile in tako sledimo razvoju vsakega posameznika. S skrbno izbranimi dejavnostmi ter z igro in rutino dneva spodbujamo, krepimo in utrjujemo otrokov celostni razvoj.

UVOD

Otroška igra je dejavnost, ki se izvaja zaradi nje same, je notranje motivirana, svobodna, odprta ter za otroka prijetna (Kurikulum za vrtce, 1999). Otrok se igra zaradi zadovoljstva, ki mu ga nudi igra in ne zaradi zunanje prisile. Potek in smisel sta v njej sami, zato otroku ni toliko važen končni rezultat, kot sam proces, uživanje in zadovoljstvo (Horvat, Magajna, 1987). V igri se otrok nauči biti neodvisen od svojega okolja, hkrati pa ga igra spodbudi, da je aktiven.

IGRA IN DEJAVNOSTI

Najpogostejša otroška igra v prvem starostnem obdobju je funkcijska igra (Batistič Zorec in sod., 1996). Govorijo o tem, da je to najpreprostejša igra, ki se v razvoju pojavi prva. Otrok se igra tako, da preizkuša, ogleduje in raziskuje svoje telo, sposobnosti in predmete. Igra je otrokova spontana, prostovoljna, prijetna in ustvarjalna dejavnost, ki sama sebe krepi in nagradjuje. Preko igre otrok spoznava sebe, svet in se uči. Otrok s pomočjo igre razvija svoje sposobnosti. Igra vpliva na razvoj mišljenja, na pridobivanje izkušenj in znanja, na otrokovo čustveno in socialno življenje ter prispeva h govornemu razvoju.

Tudi dejavnosti, ki jih spodbudi vzgojiteljica z namenom, da bi se otroci nečesa naučili oziroma z njihovo pomočjo osvojili določene sposobnosti in spretnosti, so za otroke igra, če jih svobodno izberejo in v njih z zadovoljstvom sodelujejo. Predšolski otroci v teh dejavnostih ne stremijo k določenemu rezultatu (npr. pridobitvi določene sposobnosti, ki si jo za cilj zastavi vzgojitelj, ko načrtuje dejav-

nost), ampak v njej predvsem uživajo in pri tem nenamerno ter spontano pridobivajo sposobnosti in znanja.

SPREMLJANJE OTROKOVEGA RAZVOJA

Oblikovale smo razpredelnice spremljanja razvoja, ki nam služijo za oporo opazovanja. Razpredelnice so narejene za vsako leto otrokovega razvoja v predšolskem obdobju. Predstavila bom starost 1–2 leti. Na podlagi teh razpredelnic beležimo posebnosti vsakega posameznika in se trudimo upoštevati individualne razlike in prilagajati dejavnosti otrokom tako, da krepimo tista področja, ki so potrebna posebne pozornosti. Opazujemo otrokovo funkcioniranje, igro in dejavnosti, ki so skrbno izbrane, in na podlagi le-teh spodbujamo in krepimo celovit otrokov razvoj. Delamo si zapise in zaznamke za vsak mesec posebej zato, da lahko načrtujemo dejavnosti tako, da razvijamo otrokove potenciale, otežujemo dejavnosti in jih prilagajamo posamezniku.

PRIMERI GIBALNIH DEJAVNOSTI ZA STAROST OTROK 1–2 LETI

Plazenje skozi tunel
Kotaljenje na blazini
Plezanje (na blazine, tobogan ...)
Spuščanje po toboganu
Guganje na sobni gugalnici
Zibanje na žogi
Metanje, pobiranje, ciljanje, kotaljenje žog
Spuščanje žog skozi tuljavo
Hoja po cesti iz kock
Prestopanje/reševanje – »pajkova mreža«
Hoja po stopnicah (umivalnica, prelivnica)
Lovljenje balonov in milnih mehurčkov

Hoja ob bibi na sprehodu
Poganjanje vozil sede
Pretresanje, polnjenje, praznjenje (peškovnik)
Premikanje kroglic po spiralnem vrtilincu
Pretikanje z vrvico
Vstavljanje likov/ živali v ustrezne odprtine
Trganje in mečkanje papirja
Gnetenje (slano testo, plastelin)
Nošenje koščkov hrane v usta
Navajanje na držo žlice in hranjenje z njo
Pitje iz skodelice
Rokovanje z nestrukturiranim materialom
Sodelovanje otrok pri otroški jogi, telovadbi

Podobno smo si zastavile dejavnosti za vsako področje kurikuluma. Na podlagi teh dejavnosti, posameznika pozorno opazujemo. Zapisujemo si napredek, načine, kako bi razvoj pospešile, ideje, kako dejavnosti prilagoditi, otežiti. Če v določenem mesecu nečesa otrok še ne zmore, s tisto dejavnostjo nadaljujemo in si zapišemo, kdaj mu je uspelo. Če mu ne uspe, kot smo si zastavili, potem si zapišemo, zakaj in prilagodimo dejavnost. V osebno mapo pišemo tisto, kar se nam zdi pomembno pri vsakem posamezniku. Mape so vsebinsko zelo različne, ker so otroci različni. Vanje vstavljamo tudi otrokove izdelke, pesmi, ki jih pojemo pri različnih tematskih sklopih, fotografije otrok med dejavnostjo v vrtcu, vabila na pogovorne urice, roditeljske sestanke, jedilnike, ki so bili posebej všeč neješčim otrokom in podobno. Vstavljamo tiste stvari, ki so nam pomembne za določenega otroka.

RAZPREDELNICA SPREMLJANJA OTROKA

IME IN PRIIMEK OTROKA:	STAROST OTROKA: 1–2 leti	DATUM OPAZOVANJA:
PODROČJA OPAZOVANJA (dosega ✓/ne dosega X):		
GROBA MOTORIKA	ZAZNAVANJE	- posnema preproste dejavnosti
- stoje ohranja ravnotežje	- prepoznava predmete iz okolice	- pomaga pri oblačenju
- samostojno hodi	- poišče vir zvoka	- samostojna in vzporedna igra
- potiska otroški voziček	- prepozna motive na fotografiji (pes, mačka)	- pije iz kozarca
- počepne in vstane	- ogleduje si slikanico	* podaljšana stanja vznemirjenosti
- teče okoli	* ne odziva se na zvoke	* ne vzpostavlja očesnega kontakta
- sede na stolček	KOGNICIJA	* nenadzorovano slinjenje
- vzpenja se po stopnicah (opora)	- najde skriti predmet	* občasni intervali odsotnosti
* prezasedenost z eno samo dejavnostjo, ki se ponavlja	- pravilno se odzove na besedi »še« in »stop«	* stereotipni gibi
FINA MOTORIKA	- izroči predmet na zahtevo	* depresivnost zaradi daljše odsotnosti od bližnjih
- načrtno spusti predmet v škatlo	- pokaže 3–5 delov telesa	GOVOR, JEZIK IN KOMUNIKACIJA
- natančno daje drobne predmete v stekleničko	* predmete daje v usta	- razume enostavna navodila in jih izvede
- uporablja pincetni in kleščni prijem	SOCIALIZACIJA	- pokaže predmete, ki jih poimenujemo
- vstavi okrogel lik v okvir	- ob znanih pesmicah maha z rokami	- dobro žveči in požira
- pogosteje uporablja eno roko	- žveči hrano	- pri 1 letu je usvojena najmanj 1 beseda, pri 2 letih približno 50 besed
- gradi stolp iz 5 kock, niza kroglice na paličico	- odziva se na svoje ime	* ne razume gest in jih ne uporablja (npr. pa-pa, kazanje s prstom ipd.)
* nespretno lovi, drhtenje rok	- pokaže s prstom	*v tem obdobju se ne pojavi prva beseda (do drugega leta nima 5 besed)

Vsak mesec zapisujemo nova opažanja vsakega posameznika po različnih področjih. V pomoč so nam primeri dejavnosti, ki smo jih izbrale za določeno starostno skupino otrok. Dejavnosti prilagajamo vsakemu posamezniku, ga pri tem opazujemo in ugotavljamo, kaj in kako še narediti, da pospešimo celostni otrokov razvoj.

PRIMER DELA SEPTEMBRSKEGA ZAPISA V PORTFOLIO ZA ENOLETNO DEKLICO:

Uvajanje: Lina (ime je izmišljeno) se je v vrtec hitro uvedla, slaba 2 tedna je trajalo, da je prenehala jokati. Sode-

luje pri dejavnostih, ki jih pripravljam vsakodnevno v igralnici. Včasih je pri kakšni dejavnosti sprva malo zadržana, gleda od daleč, potem pa se sama približa (likovno ustvarjanje – tisk rok, senzorna škatla z zdrobom). Če želi kakšno stvar, me prime za roko in me odpelje tja, kjer je zelena stvar – lonček s čajem, knjiga, medvedek na polici ...).

SAMOSTOJNOST, SKRB ZASE

Lina je zelo samostojna. Hrani se sama. Žličo drži čvrsto in hrana pristane v njenih ustih. Zapomnila si je, kje ima svoj prostor za copate in nahrbtnik. Ko gremo ven, si gre sama po čevlje,

sezuje si copate, počaka, da sem prosta, da ji pomagam pri obujanju. Med umivanjem rok sodeluje. Iz kozarca samostojno pije. Vse cilje, ki smo si jih zastavili za področje samostojnosti do 2. leta, je Lina že usvojila. Lina svoj obrok poje popolnoma sama. Ne potrebuje nobene pomoči in tudi je lepo. Okoli nje ni veliko hrane.

ČUSTVENI IN SOCIALNI RAZVOJ

Stiska ob ločitvi od staršev je še vedno prisotna sredi septembra, a v zelo blagi obliki. Hitro se jo da potolažiti s preusmeritvijo v dejavnosti. Uživa ob poslušanju pravljic, pesmic. Med poslu-

šanjem glasbe se giblje, ziba, pokaže, da ji je všeč. Med pospravljanjem igrač opazuje, sodeluje le redko. Ko si nekaj želi, me prime za roko in me odpelje do svoje želje. Če ji ne ustrezem, se jezi. To največkrat pokaže s kratkim jokom, cviljenjem, a kmalu ugotovi, da nima smisla trmariti. Konec septembra je Lina prišla v vrtec brez joka. Mirno se je sprehodila skozi vrata in se začela igrati. Bravo Lina!

GOVOR IN KOMUNIKACIJA

V septembru veliko uporabljamo bibarije. Otroci imajo pesmico Odpri zapri zelo radi. Preko igre jo usvajajo, zraven kažejo z rokami. Lina pozorno posluša in gleda, ko kažem bibarije.

Lina je močna na govornem področju. Ponavlja kratke besede, sodeluje ob pesmicah, kliče otroke po imenih. Pozna imena vseh sošolcev v skupini, ve, kdaj kdo manjka, čigav je določen predmet ali oblačilo, ki pripada vrstniku iz skupine. Pozna in upošteva preprosta navodila, pomaga pospraviti igrače. Svoje želje izraža na različne načine (pokaže, te pelje do mesta želja, »pove« po svoje ...), a če ji ne ustrezem ali je drugače, kot si je zamislila, stvar želi doseči z zelo močnim jokom, ki seveda kmalu utihne, ker vidi, da vztrajam do konca. Morda bo še enkrat poskusila naslednjič isto stvar izsiliti, pozneje ne več, ker ve, da z izsiljevanjem v vrtcu ne bo dosegla prav veliko.

ZAZNAVANJE

Lina igrač večinoma ne daje v usta. Ve, za kakšen namen so in v večini jih tako tudi uporablja. Gleda in opazuje slike v slikanici, se ob njih ustavi, jo zanimajo, poišče me, da sliko opišem, posluša, ponavlja za mano zvoke, kratke besede.

Med igro z nestrukturiranim materialom spretno meče plastične pokrovčke v odprtino steklenic od praška. Igrače sicer deli z drugimi, a šele, ko se jih naveliča. Če se odloči, da se bo igrala z določeno igračo, pri tem tudi vztraja in je ne da od sebe, tudi če ji jo želijo izpuliti iz rok. Zase se odlično postavi.

GIBALNI RAZVOJ

Stresa, pretresa, preliva, polni, prazni. Motorično je zelo spretna. Pleza po blazinah, z mojo pomočjo naredi preval, pripravljena in željna je gibalnih stimulacij. Ni je strah, poskusi, zaupa, se veseli novih gibalnih izzivov – hoja po gredi, hoja z bosimi nogami po koruzi, rižu, plazenje skozi tunel, plezanje na blazine ...

Pred sprehodom se je takoj prišla za bibo. Nismo imeli nobenega seznanjanja z njo. Takoj je vedela, da je treba prijeti plastični obroček in ga držati, medtem ko hodimo.

Evalvacija skupine: V skupini je konec septembra šest otrok. Dva otroka še ne hodita, najmlajši še ne sedijo samostojno na sobni gugalnici. Ob vsakodnevnih gibalnih stimulacijah pričakujemo napredek vsakega posameznika na gibalnem področju. Nekateri otroci se gibanja in sredstev za gibalne dejavnosti še bojijo, ob spodbudi odraslega bodo v nadaljevanju strah izgubili. Na sprehodu so nehodeči v vozičku in vsi uživajo, hodeči pa ob bibi, vendar nekateri drže še niso usvojili. Z vsakodnevnimi vajami jih bomo spodbujali, da jim uspe.

Najmlajši se še ne hranijo samostojno. Potrebujejo pomoč, nekateri pa so že popolnoma samostojni. Spodbujamo in pomagamo vsakodnevno pri uporabi pribora za mizo. Nekateri se sezujejo že sami, a večina potrebuje pomoč. Opazna je pretirana pomoč doma, zaradi česar se otroci niti ne lotijo sezuvanja in obuvanja.

Otroci razvrščajo, nosijo, prijemljejo, sipajo, polnijo, praznijo, stresajo, mečejo predmete. Igrače v večini še ne uporabljajo v prave namene (vstavljanke, pretikanke, pokrivanke). Igrajo se vzporedno, igra je posamična. Opaziti je veliko posnemanja. Večina potrebuje spodbudo odraslega za igro. Navajamo jih na pospravljanje razvrščanje igrač ob vzoru odraslega.

Večina otrok še ne želi samostojno sodelovati pri likovnih in glasbenih dejavnostih. Barvnik držijo nepravilno, ga dajejo v usta in jim služi predvsem za igro. Ob spodbudi in usmerjanju bodo ugotovili, čemu služijo določeni likovni in glasbeni predmeti. Sledi barvnika so pri večini rahle ali pretirano močne. Glasbi radi prisluhnejo, zibljejo se v ritmu, večina. Nekateri sede, drugi se vrtijo. Pritegnejo jih različni inštrumenti, ki izvajajo zvoke. Vsakodnevno izvajamo bibarije in kratke otroške pesmice, ki jih nekateri že posnemajo, tudi z gibi, drugi pa poslušajo in si shranjujejo informacije.

Najstarejši v skupini že ponavljajo besede ali izgovarjajo nekaj besed, ostali komunicirajo z gibi in jokom. Najstarejši otroci razumejo preprosta navodila, mlajši še ne sledijo navodilom in rutini dneva. Oglašanje živali večina posnema, tudi zvoke vozil, kar vsakodnevno vadimo za razvoj govoril.

Skoraj vsak dan smo bivali na prostem.

ZAKLJUČEK:

Skrbno načrtovane dejavnosti snujemo tako, da krepimo in utrjujemo otrokov razvoj. Če si vzamemo čas za opazovanje, beleženje otrokovega napredka, lahko načrtno delamo na področjih, kjer je napredek manjši ali pa otežujemo področja, ki so otroku enostavna in s tem spodbujamo še več potenciala, ki ga otrok skriva. Osebnostne mape otroka so celovit pogled v določeno obdobje otrokovega razvoja, ki ga z igro in skrbno načrtovanimi dejavnostmi (ter beleženjem otrokovih posebnosti) ustrezno razvijamo pri vsakem posamezniku.

Literatura:

- Batistič Zorec, M., Marjanovič Umek, L. in Lešnik Musek, P. (1996). *Otrokov razvoj v starostno heterogenih skupinah v vrtcu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Horvat, L., Magajna, L. (1987). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: DZS.
- Več avtorjev, (1999). *Kurikulum za vrtece*. Ljubljana

PREHITRO V ŠOLO PO ZNANJE – TO JE ZDAJ VPRAŠANJE / Petra Podbevšek Žigman, prof. RP / OŠ Šmartno pod

Šmartno goro

Sem odrasla, že kar nekaj let zaposlena ženska in mama, kot večina odraslih žensk. In hodim v šolo. Vsak dan, vsako jutro. Odpiram vrata drugih razredov, kamor odpeljem hčer in ji spustim roko v avli šole, kjer me ustavi talni napis: »Od tu zmorem sam.« Čeprav si še vedno želi, naj jo le pospremim in stisnem, preden se obrnem in grem svojim delovnim izzivom naproti. Hkrati hodim tudi v »devetletko«, kjer sin, ki hodi v prvi razred, sam zdrvi sošolcem naproti, pozornosti na tem mestu ne potrebuje.

Naša družinska slika je tako zelo običajna. Resda je med otrokoma majhna razlika, dvaindvajset mesecev, a vseeno naj bi šel bratec v šolo dve leti za starejšo sestrico. Oba sta sicer rojena v zadnjem kvartalu leta, a dilema, kdaj ju vpisati v šolo, je bila velika. Pri tem sva se z možem opirala na njuno socialno zrelost, kjer sva opažala, da je hči pri enaki starosti kot sin potrebovala veliko več časa, da je z vrstniki navezala prvi stik. Sama nikoli ni samoiniciativno iskala družbe, čeprav je z očmi jasno kazala željo po interakciji. Bila je tista, ki v igri vlog na nastopu za starše ne bi odigrala niti stranske vloge. Imela je velik reakcijski čas in presejalni test pred vsakim morebitnim novim poznanstvom. Za nameček je bila kot malčica deležna premnogih obiskov zdravnikov. In na drugi strani tista, ki bi jo vzgojiteljici s pospeškom posedli za šolsko klop ob rednem vpisu, ker, kaj pa naj bi vendarle tako bistra deklica počela v vrtcu še eno leto?! Resda je za svojo starost veliko vedela, ko pa je navezala stik z vrstniki, je bila do novih prijateljev potrpežljiva, pozorna in včasih je kazala stopnjo empatije precej starejšega otroka.

Sin, na drugi strani, je brez oklevanja poiskal družbo, se brez težav znašel v novem okolju in se z vrstniki hitro zaigral. Od začetka vdružbljanja in še danes je z drugimi otroki najraje fizično aktiven. Čeprav pa je v družbi zelo rad, pa se včasih zdi, kot da so žoga in drugi rekviziti nanj prilepljeni oziroma so njegovi prvi prijatelji, pred tistimi pravimi. Pri njem sva imela še večjo dilemo kot pri hčeri, ali ga poslati v šolo, kjer bo moral sedeti, bodimo iskreni, cele šolske ure že v prvem razredu, slediti, slišati, ponoviti ali udeležiti navodilo učiteljic. »Njegovi morebitni sošolci, rojeni v prvi polovici leta bodo imeli nemara tudi pol leta in

več življenja in dragocenih izkušenj več že za seboj, ko bodo prvič sedli za šolske klopi,« sva si mislila, ko sva razmišljala, ali ga vpisati v šolo ali ne. Čeprav je fant krepak ter na videz in v domačem, intimnem, znanem okolju deluje še kako suvereno. In nenazadnje, izkušnja, ki jo imava z možem s starejšo hčerjo, ki ga nese za borih dvaindvajset mesecev.

Hči se je rodila, ko je že dišalo po božiču in orehovi potici in je zaradi prej omenjenih lastnosti v vrtcu počakala še dodatno leto in tam spoznala še dodatno garnituro otrok ter nov paket vzgojiteljic. Leto pred tem je zamenjala vrtec in je skoraj vsako leto torej pristala v novi skupini. To je nanjo nedvomno vplivalo. Kmalu se je izkazalo, da zelo pozitivno in tu sva si starša potrdila, da je otrokovo odraščanje tek na dolge proge. Pa sva midva dobro premislila, seveda ostala negotova, a smo v šolske knjige vseeno zagrizli eno leto pozneje. In hitro prišli do spoznanja, da je bila najina odločitev prava. Hči se je socialno okrečila, začutila sistem šolanja sama in ga sprejela. Tako smo pognali šolski vlak. In prvo leto v šoli uživali. In pri sinu, kot sem že omenila, naleteli že čez pol leta, vpisi v šolo namreč potekajo že meseca februarja, na isto goro vprašanj, dilem, negotovosti. Pa sva pretehtala, vedela sva, da je mali drugačnega značaja, kot starejša sestrica, in ga poslala v šolo. Z rednim vpisom. Čeprav je bil manj opismenjen kot ona.

Vzporedno je sosedova hči v vrtcu hodila v starostno heterogeno skupino in bila tam sinova »sošolka«. Eno leto starejša od njega in leto mlajša od naše hčere. Pa si je silno želela v šolo. In ona je delovala socialno zelo zrela za vstop v šolo. Tudi vdružbljala se je brez najmanjše težave. Pa kako je nastopala že v vrtcu?! Kocka je padla in deklica je šla v šolo isto leto kot

naša hči. In že prvega septembra je v šoli že stopila na šolski oder in sodelovala na šolskem uvodnem nastopu. Deklica je zasijala in njena zvezda je sijala celo leto. Do prvega septembra, ko je postala drugošolka. Z novo učiteljico. Drugimi pričakovanji. Drugimi cilji. Tja je odšla s šolsko torbico iz prvega razreda, a enako le na pogled. Vsebina te torbice je bila veliko težja. Kompleksnejša. Pa je začela kukati iz torbice, kaj hitro. To sva hitro ugotovili z njeno mamo na popoldanski kavi, ki ji je začetna vnema začela pojenjati. Z vsakim mesecem bolj. Tudi s pomočjo učiteljice. Ki očitno individualno, skoraj leto mlajšega od vrstnikov le ni tako tudi sprejela in obravnavala. Le njene zvezke je začela mazati z rdečo barvo. Spet in spet. Staršema je pisala komentarje. Deklica se je začela zgubljati. Enostavno ni sprejela, da se v drugem razredu šolsko kolesje vrtila drugače, predvsem hitreje. In mamica je začela dvomiti o svoji hčeri. Poznala jo je v domačem okolju, šolskem seveda ne. Poleg tega navodil za uporabo v šoli ni dobila. Rdeč kemik danes skoraj sanja. In ob enem požirku kave izjavi: »Resno razmišljava, da jo še eno leto pustiva v drugem razredu.« In jaz sem pomislila: »Kakšen pogum imata ta starša, da razmišljata, da bi otroku olajšala življenje in mu vsaj za eno leto vrnila otroštvo?«

Bila sem presenečena, šokirana. Čeprav sem učiteljica razrednega pouka in angleškega jezika na nižji stopnji. In bi mi nemara taka situacija lahko bila del vsakdana. Pa mi ni. In sem tudi sama še vedno v negotovosti, in sicer o tem, ali je prav, da je sin v šoli ali bi mu raje podaljšala življenje v vrtcu za še eno leto? On danes piše, prepisuje, zloguje in se uči brati. Dela v šoli. Doma brca žogo in se veliko družijo z vrstniki. Kako pa bo prihodnje leto?

MOTIVACIJA UČENCEV ZA BRANJE / Daniela Čalušič, prof. razrednega pouka / OŠ Primoža Trubarja, Laško

»Pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjene sisteme simbolov za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in uporabo besedil za življenje.« (Vir: Nacionalna strategija za razvoj pismenosti, 2006). Razvoj predbralne pismenosti se začne že zelo zgodaj v otroštvu s prebiranjem knjig z odraslimi, poslušanjem pravljic, opazovanjem odraslih pri branju in pisanju, z branjem piktogramov, znakov v okolici, poimenovanjem črk abecede, spontano pisanje lastnega imena ... Otroci se na nevsiljiv in zabaven način učijo spretnosti, ki jim bodo pozneje odprle poti do branja in pisanja. Literarno estetsko spodbudno okolje je tisto, v katerem otrok odrašča s knjigo. Otrok, ki raste v takšnem okolje, bo rad zahajal v knjižnico in rad »bral« knjige. Otrok takšne vedenjske vzorce ponotranji.

Začetki pismenosti

Otrok se že zelo zgodaj srečuje s pisnim jezikom, najprej v družini, potem v vrtcu in pozneje v šoli. Znake z napisi vidi na cesti, na embalaži živil, na televizijskih zaslonih, na oblačilih. Ko vidi starša ob pisanju, se mu poraja želja, da se tudi sam preizkusi. Pridobivanje pismenosti se močno prepleta z otrokovim življenjem v družini. Vse to vodi do navideznega branja, poskusov pisanja, prepoznavanja glasov in črk, črkovanja, pisanja lastnega imena in slikovnega branja napisov v bližnjem okolju, do sistematičnega opismenjevanja v šoli (M. Grginič, 2008).



Branje

Branje je veščina, ki jo potrebujemo in uporabljamo vse življenje, v vseh situacijah. Učenje branja poteka vseskozi, z veliko vaje, potrpežljivosti in pomoči drugih. Otrok ne bo postal bralec za vse življenje čez noč; to bo postal z vztrajnostjo staršev, z ljubečim sodelovanjem in predanostjo procesu branja

od zgodnjega otroštva do najstniških let (Kropp, 2000). Branje je ena izmed temeljnih dejavnosti, saj na branju in pisanju sloni ves proces šolanja. In pri pouku književnosti smo učitelji pred izzivom, kako mlade bralce, takšne iz spodbudnih ali nespodbudnih domačih okolij navduševati nad branjem. Sem mnenja, da je branje vrednota, ki naj bi jo posamezniku dalo družinsko okolje, ampak smo učitelji skozi izobraževalno obdobje ravno tako odgovorni razvijati interes za branje in krepiti pozitiven odnos do knjige. Pripovedovanje, poslušanje pravljic, branje knjig otroku pomagajo, da spozna pisni jezik.

Motivacija učencev za branje na razredni stopnji

Postavlja se vprašanje: Zakaj nekateri otroci z navdušenjem poslušajo ali berejo knjige, drugi pa ne? Slovenski raziskovalki S. Pečjak in A. Gradišar opredeljujeta bralno motivacijo takole: »Bralno motivacijo pojmuje kot nadpomenko za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo ponoviti.« Veliko poudarjamo razvoj pismenosti in za učinkovitost le-te je potrebna motivacija. Motivacija je pot, po kateri pridemo do cilja. Ko smo motivirani za delo, potem ga opravljamo z veseljem in uspešno. In razvoj interesa za branje je eden izmed pomembnih ciljev vzgoje in izobraževanja. Kajti interes za branje v zgodnji dobi je ključen za poznejši razvoj otrokove pismenosti.

BRALNA ZNAČKA

Eden izmed motivacijskih dejavnikov je bralna značka. Bralna značka je

prostovoljna dejavnost, vsekakor pa je učence treba motivirati k branju. Ker vodim bralno značko, oziroma raje jo poimenujem pravljčni krožek, v prvem razredu, jim vedno najprej sama berem ali pripovedujem knjige. Pozneje že začnejo sami pripovedovati in super je to, da pravljice preberejo doma s starši, ob tem pa razvijajo pozitivne občutke do knjig. Knjige je treba izbirati tako, da bodo primerne razvojni starosti otrok. Učiteljice razdelimo učencem priporočen seznam z naslovi knjig, ki so ustrezno dolge, ilustrirane in tudi aktualne. Notranja zgradba pritegne otrokovo pozornost, otrok lahko dlje časa sledi in si pridobiva več izkušenj z branjem. Zgodbe, ki so otroku všeč, si želi poslušati večkrat. Po branju vsake pravljice se pogovorimo o tem, kaj je sporočilo zgodbe. Pogovor o prebranem naj bi bil sestavni del bralne dejavnosti. Odrasli tako preverimo, ali sledijo branju ali razumejo prebrano in ob tem se otrok zgodaj navaja sodelovanja pri vsebini besedila. Otroka navajamo na ustvarjanje lastnega mnenja in kritičnega odnosa do vsebine. In potem likovno ustvarjamo v za to namenjene pravljčne mapice. Učenci zelo radi igrajo igro vlog, tako se še lažje poglobijo v literarne like. S tem postanemo del zgodbe, otrokom spodbujamo njegovo zaupanje vase. Z lutkami zmoremo vse, letimo po zraku, se spreminjamo v nekaj ali nekoga drugega. Uporabimo pripravljene lutke ali pa si le iz papirja naredimo preproste lutke in odigramo zgodbo. V pravljčno mapico imamo potem ilustracije zgodbic, zapišem jim naslove pripovedovanih zgodb in učenci v isti mapici zbirajo nalepke za prebrane knjige. Bralna značka se konec šolskega leta zaključí s priznanjem.

NOČ BRANJA

Na naši šoli smo zdaj že tretje leto organizirali tudi Noč branja za učence od 2. do 4. razreda. Menim, da je tudi ta dogodek dobra motivacija za branje, kajti prijavilo se je veliko število otrok in vsako leto je več zanimanja. Učenci so prinesli knjigo po svoji želji, brali smo z lučkami pozno v noč in vtisi učencev so zelo pozitivni.

Noč branja v šoli je res poseben dogodek, z učenci smo se zbrali v petek, 7. aprila, ob 16. uri v avli šole, kjer sva učiteljici najprej preverili prisotnost, učenci so odložili svoje »potovalke s spalnimi vrečami« in odšli smo v mestno knjižnico. Tam so nam odigrali igro Frana Milčinskega z naslovom Laž in njen ženin, ki so jo izvrstno uprizorili učenci POŠ Lažiše (OŠ Antona Aškerc Rimske Toplice).

Sledil je kviz o knjižnih in pravljicnih junakih, reševanje delovnih listov o zgodovini knjige ter iskanje skritih zakladov po knjižnici. Ker je bilo učencev res veliko, smo se razdelili v skupine, da ni bilo prevelike gneče.



Po okrepčilu smo preizkusili tudi svoje glasilke in ugotovili, da smo vsi odlični pevci ter poznavalci otroških in ljudskih pesmic!

V večernih urah smo se nočni bralci odpravili nazaj v šolo, ki se je tisti večer spremenila v našo pravljicno deželo. Čakala nas je slastna večerja, ki so nam jo pripravile naše ljube kuharice. Večerja je več kot teknila.

Po večerji smo si pripravili vsak svojo spalno vrečo, odejo, blazine, se preoblekli v pižame, pripravili nočne lučke in svetilke ter se prepustili težko

pričakovanemu bralnemu večeru. Skupaj smo se še dobili v avli šole in se pogovorili o nalogah, ki so jih učenci dobili v knjižnici, dopolnili odgovore na učnih listih, si povedali, kaj radi beremo. Nato smo se prepustili branju z lučkami v toplih spalkah.



Ob polnoči nas je čakala še pravljica za lahko noč, zato smo se zbrali skupaj in ji prisluhnili. Po polnočni pravljici smo s prijetnimi vtisi nekateri tudi zaspali. Ob prvih sončnih žarkih je bilo že slišati tiho šepetanje, prebiranje knjig. Okrepčal nas je zajtrk v jedilnici šole. Sledila je slavnostna podelitev diplom za učence, ki so se udeležili noči branja.



Primer diplome za Noč branja



Bralna noč in spanje v šoli bosta marsikateremu učencu še dolgo budila prijetne spomine. Zagotovo bo na naši šoli Noč branja postala tradicija, kajti bilo je nepozabno doživetje.

Branje je bistveno za tiste, ki težijo k temu, da bi se dvignili nad povprečnost.
Jim Rohn

Literatura

- Grginič Marija (2008). Vsak po svoji poti do pismenosti, Mengeš: Založba Izolit
- Dežman Sonja (1998). Bralna značka v osnovni šoli, Radovljica: Skriptorij Kavkler Marija (1991). Brati, pisati, računati, Pomurska založba
- Knaflič Livija (2009). Branje za znanje in branje za zabavo, Ljubljana: Andragoški center
- Kropp Paul (2000). Vzgajanje bralca, Tržič: Učila
- Pečjak S., Gradišar A. (2012). Bralne učne strategije, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo



10. PRAZNOVANJE V OKVIRU PROJEKTA MEDNARODNI MESEC ŠOLSkih KNJIŽNIC / Nataša Vršič, višja

knjižničarka / OŠ Milana Šušteršiča

Število 10 v numerologiji predstavlja ambicioznost, pogum, prodornost, koristi vsem okrog sebe. Odvisno od naših želja nas to število vodi v dobro ali slabo. Izbrali smo dobro, zato ni naključje, da je letošnje praznovanje na Osnovni šoli Milana Šuštaršiča potekalo ves mesec. Bilo je pestro in zanimivo.

NAUČITE SE RAZVOZLATI SVOJ SVET

Mednarodno združenje šolskih knjižničarjev (ASL – International Association of School Librarianship) nas vsako leto povabi k sodelovanju in praznovanju mednarodnega meseca šolskih knjižnic. Tako vsakega oktobra praznujemo in promoviramo šolske knjižnice tudi v Sloveniji. Vabilo vsebuje tudi geslo, na katerega se navezujejo dodatne dejavnosti v šolski knjižnici. Od leta 2007 so bili poudarki praznovanja zajeti v geslih oz. krovnih naslovi: Učenje – okrepljeno z energijo šolske knjižnice, Pismenost in učenje v tvoji šolski knjižnici, Šolske knjižnice: panorama, zgodba zgodb, Odprtost raznovrstnim izzivom – to so šolske knjižnice, Šolske knjižnice opolnomočijo učence za življenje, Šolske knjižnice – vez med preteklostjo, sedanostjo in prihodnostjo, Šolske knjižnice: vstop v življenje, Šolske knjižnice: srce šole, Šolske knjižnice so zakon. Letošnje geslo je bilo Naučite se razvozlati svoj svet. Osnovnošolske šolske knjižničarke in knjižničarji pri projektu sodelujemo različno. Nekateri manj, drugi bolj. In dogajanje na šoli v času, ko smo že dobro vpeti v delo, popestri šolski utrip, predvsem pa opozarja na široko paleto dejavnosti, s katerimi knjižnice učence opremljajo za življenje. Delovanje knjižnice oz. strokovnih delavcev v njej pomembno vpliva na razvoj učnih spretnosti, razvoju kritičnega mišljenja, razvoju vseh vrst pismenosti, razvijanju učnih strategij. Obstajajo priporočila, katere dejavnosti naj bi popestrile delo v oktobru, še najbolje pa je, da sledimo svojim idejam in intuiciji.

PA ZAČNIMO

Iz SSKJ:

razvozláti -ám dov. (á a) *odstraniti vozle, vozle*: razvozlati vrv / vozla ni mogel razvozlati / razvozlati klobčič

// ekspr. *rešiti, razrešiti*: razvozlati problem, uganko; končno je razvozlat skrivnost; tudi to vprašanje se bo razvozlatilo / razvozlati šifre / razvozlati protislovje *odpraviti* • ekspr. *pijača jim je razvozlatila jezike je povzročila, da so začeli dosti in sproščeno govoriti razvozlán* -a -o: razvozlán klobčič; razvozlana uganka ♪

razvozlávati -am nedov. (á) *odstranjevati vozle, vozle*: razvozlavati niti / dolgo je razvozlav vozle // ekspr. *reševati, razreševati*: razvozlavati probleme, uganke; razvozlavati skrivnosti; vprašanja so se sčasoma razvozlavala / razvozlavati šifrirano pisavo; razvozlavati težko berljiv rokopis / razvozlavati bistvo predstave *spoznavati, dojemati* ♪

IN SMO ZAČELI

Na predvečer začetka oktobra, 30. septembra 2016, z Nočjo branja.



Noč branja

Ker smo obeležili 100. obletnico rojstva Roalda Dahla, sem predlagala, da bomo njegove knjige. In ker je Dahl pisal tudi o čarovnicah, so učenci predlagali, da bi brali še knjige o čarovnikih, čarovništvu, čaranju. Seveda so navijali za Potterja. Predlog smo sprejeli in ponočevanje v šoli se je začelo.

Noči branja so se udeležili učenci od 7. do 9. razreda.



Dahlovi navdušenci

Prvošolci so praznovali tako, da so skrbno prebirali knjigo Leopolda Suhodolčana 7 nagajivih, ki jim jo je podarilo Društvo Bralna značka. Za razstavo v knjižnici so pripravili pestro bero pterozavrov. Enega izmed njih so spoznali v omenjeni knjigi.



Razstava pterozavrov v čitalnici

Petošolci so se pri slovenščini učili o pravljicah. Poustvarjali so. Pisali so pravljice, pesmice in ljudske pravljice predstavili v stripu.





Pravlјice v pesmi in stripu

Ker je oktober tudi mesec prostora, smo se spraševali: »Kje pa ti živiš?« Idejo smo dobili v knjigi *Žive Deu* in Bare Kolenc, ki jo je Mestna občina Ljubljana v okviru projekta Ljubljana bere podarila učencem četrtega razreda. Ponovili smo, kaj sta tloris in naris, in narisali oba prikaza domače sobe.



Kje pa ti živiš?

Učenci tretjega razreda so zgradili pravo malo mednarodno knjižnico, polno uporabnikov in gradiva.



Mednarodna spodbujevalnica branja

Ker šestošolci komaj čakajo, da bodo smeli priti na noč branja, so v utihu brali odlomke iz obsežnih knjig Harry Potter. Naučili so se tudi trik o tem, kako izgine svinčnik skozi dlan. Strašljivo!



Moja naslovnica

Drugošolci so ves oktober intenzivno prihajali v knjižnico in se učili veččin, kako postati samostojni uporabnik knjižnice. Knjige so jim bile tako všeč, da so narisali tudi lastne naslovnice izposojenih knjig.



Moja naslovnica

Oktober pa ni praznovala samo šolska knjižnica.

Kot že omenjeno, smo se spomnili tudi na to, da je oktober tudi mesec prostora, mesec boja proti raku dojke, evropski mesec kibervarnosti, mesec

požarne varnosti, da ta mesec praznuje knjižna zbirka Čebelica, obeležili smo nekatere mednarodne dneve. Letos smo se pogovarjali o mednarodnem dnevu bele palice.



Branje brajice

Iskali smo knjige letošnjega Nobelovega nagrajenca za književnost in eno našli. Knjigo z naslovom *Za vedno mlad*. Ena knjiga – ena pesem. Se jo lahko naučimo ali jo že znamo? Kaj pa zapeti?



Za vedno mlad

Zaključek meseca nam je ponudil nove izzive, saj se je pričelo reševanje vprašalnikov za MEGA kviz. Letos bodo v njem uživali predvsem tisti, ki imajo radi morje. Torej vsi. Fotografija 13



Vabilo k reševanju MEGA kviza

KAJ PA PO OKTOBRU?

»Praznovanje« se oktobra ne konča, delo po jesenskih počitnicah je še bolj raznoliko, mogoče le malo manj intenzivno. Nadaljuje se z mesečnim izpostavljanjem pomembnih obletnic in dogodkov, priložnostnih razstav, sodelovanjem v projektu Rastem s knjigo, prostovoljstvom v smislu nudenja učne pomoči sošolcem in celoletnim razvozlavljanjem raznovrstnih vozlov do konca junija.

PRAVLJIČNI KROŽEK KOT INTERESNA DEJAVNOST V OSNOVNI ŠOLI / Saša Klemenc, prof. razrednega pouka in dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, OŠ Rodica

Na naši šoli učenci lahko izbirajo med 77 različnimi interesnimi dejavnostmi, od tega je šest plačljivih. Interesne dejavnosti učencem pomagajo pri sprostitvi in poglobljanju na področjih, pri katerih želijo pridobiti nova znanja in izkušnje. Le-te izvajajo naši učitelji ali zunanji sodelavci. Interesne dejavnosti na šoli potekajo od meseca oktobra do junija. Glede na program dejavnosti se izvajajo pred poukom in po njem (v času podaljšanega bivanja).

Učenci s pomočjo pravljič pridobijo pozitiven in spodbuden odnos do knjige, se naučijo in vzljubijo branje. Otroci se s pomočjo pravljič lahko brez posebnega truda, z veseljem in mimogrede tudi naučijo najrazličnejših spretnosti in veščin (od reševanja ugank, križank, rebusov do štetja, razlikovanja oblik, velikosti, materialov, barv, črk, števil, zavezovanja čevljev, zapenjanja gumbov in zadrg ...). Razvijajo pa se tudi številni spodbudni miselni in vedenjski vzorci.

POTEK PRAVLJIČNEGA KROŽKA

Pravljični krožek je namenjen učencem 1. razreda. Dejavnost poteka enkrat tedensko, eno šolsko uro. Pri pravljičnem krožku učenci na zabaven, sproščujoč, inovativni, ustvarjalno-komunikacijski način spoznavajo slikanice. Z neposrednim pripovedovanjem in živim branjem učencem posredujem svoje doživljanje in ljubezen do zgodb/pravljič, kar je odločilnega pomena, da jih navdušim in očaram za njihovo nadaljnje branje. Pripovedovanje vedno poteka ob ilustracijah, saj ilustracije pripomorejo še h globljemu doživljanju pravljič. Za lažjo vidljivost in predstavo jim ilustracije predvjam preko Power Pointa. V veliko zadovoljstvo mi je, ko vidim učence, ki znajo uživati v svoji domišljiji. Preko ilustracij se otroci že zgodaj učijo »brati« iz slike. Svoje pripovedovanje vedno podkrepim z glasom, mimiko in kretnjami. Glas ob ilustracijah nikoli ne sme biti monoton. Vsi učenci v 1. razredu niso sposobni natančnega opazovanja, kar je pogojeno z zbranosjo, mirom in radovednostjo. Večjo zbranosjo premorejo tisti učenci, s katerimi starši prebirajo knjige tudi doma. Pravljičice pripovedujem počasi ter z vmesnimi krajšimi premori. Ob premorih spremljam tudi odzive učencev. Domišljija otrok je najmočnejša v

predšolskem obdobju in močno vpliva na intuitivno mišljenje otroka. Le-ta s starostjo upada.

Pravljični krožek poteka v matični učilnici 1. razreda, saj je knjižnica po pouku zasedena zaradi izposoje knjig. Krožek vedno začnemo z uvodnim krogom in pesmico/uganko, ki se navezuje na literaturo/knjige. Učenci med poslušanjem pravljič ležijo na blazinah, se posedejo v krogu na tleh ali pa se preprosto gibljejo po prostoru, če le-to od njih zahtevano. Nemaokrat imajo med poslušanjem pravljič zaprte oči in pripeti se tudi, da kdo izmed njih malce zaspi. Ob poslušanju pravljič učenci vidno uživajo. Po obravnavi slikanice/pravljičice učenci rišejo, slikajo, ustvarjajo, se gibljejo in se skozi igro tudi učijo. Čas po pravljičnem krožku velikokrat izkoristimo za bolj umirjene dejavnosti, kot so npr. barvanje mandal, izdelovanje origamijev itd. Pri pravljičnem krožku učenci spoznavajo, poleg slovenskih pravljič, ki jim posvečamo pretežni del, tudi manj znane pravljičice z vsega sveta, tako ljudske kot umetne, ter pripovedke in basni. Seznanjajo se tudi s pravljičami, ki jih poslušajo arabski, afriški, eskimski, ruski idr. otroci, od umetnih pa z manj znanimi Andersenovimi in Grimmovimi. Ves čas je poudarek na procesu ustvarjanja igre.

CILJI DEJAVNOSTI

Pedagoški cilji pravljičnega krožka, h katerim stremimo, so osebnostni in socialni:

Cilji na osebnem področju:

- spodbujanje izkustva,
- krepitev volje,
- spodbujanje ustvarjalnosti in zmožnosti improviziranja,
- spodbujanje komunikacijskih spretnosti,

- posredovanje vtisov in lepih doživetij ob poslušanju.

Cilji na socialnem področju:

- razvijanje občutka za skupino in občutka pripadnosti skupini,
- sodelovanje,
- razvijanje pravil in njihovo upoštevanje,
- odkrivanje in reševanje konfliktov,
- razumevanje šibkejših in drugačnih.

ZAKLJUČEK

Učitelji v šoli imamo nemaokrat težave pri vzpodbujanju učencev k pravilnemu vedenju. Pogosto te težave izvirajo iz tega, da zahteve učiteljev niso prilagojene trenutnim zmožnostim učencev ali pa jih izrazimo v učencu nerazumljivem jeziku. Pravljičice pa so napisane v njim razumljivem jeziku, poleg tega se z lahkoto poistovetijo z junaki zgodb. Junaki zgodb jim predstavljajo vzornike, po katerih se zgledujejo. Ti so navadno nosilci zaželenih osebnostnih lastnosti (so prijazni, pravični, sočutni, pripravljeni pomagati ...). Pravljičice pa ne prikazujejo samo lepega vedenja, temveč tudi vedenje, ki ni zaželeno in je kaznovano (»hudobna mačeha«, »požrešni volk«, »zlobna čarovnica« ...). Dobro vedno prevlada nad zlom! Učenci preko prebranih pravljič prevzamejo ponujene ideje in predloge za reševanje težav, kot so predstavljene v pravljičah. Po vzoru junakov se učijo premagovati težave in strahove iz njihovega vsakdanjega življenja. Po vsaki prebrani pravljič se z učenci pogovorimo o tem, kako so pravljičico razumeli in doživljali. Seznaniti jih moramo, da ni vsak način reševanja težav, ki je predstavljen v pravljič, tudi primeren. Vse mogočnost daje pravljičam poseben čar. Preko pravljič učenci pridobivajo tudi izkušnjo o tem, kakšne so lahko





posledice neprimerne vedenja. Ne le kazen, ki doleti storilca, temveč tudi žalost, strah, razočaranje ... Pravljice torej brez prisile spodbujajo učence, da spremenijo ali prilagodijo svoje vedenje. Pri tem pa imamo učitelji oz. odrasle osebe veliko vlogo.

Petindvajset jih koraka,
a drugačna je prav vsaka,
kdor dodobra jih pozna,
je med knjigami doma.
(abeceda)

Vem za hišo nevsakdanjo,
mного mladih hodi vanjo,
kjer od jutra vse do mraka
znanje v glave se pretaka.
(šola)

Zaprta molčim,
odprta učim,
odkrivam skrivnost,
lepoto, modrost.

(knjiga)
Šilast nos iz dolge hiše
- s črnim, glej,
po belem piše.
(svinčnik)

Za svinčnikom,
ki piše,
vse napake
zbriše.
(radirka)

Kot zaprta, tiha školjka
opazuje te s police,
ko odpreš globine njene,
šepne mnoge ti resnice.
(knjiga)

Literatura:
Tihomir Arhar V. (1998). Uganke. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
Zorec M. (1999). Šviga, švaga, čez dva praga-100 ugank. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Leskovec, A. (2009). Pisane uganke. Ljubljana: Morfem.
Jamnik, T. (1994). Knjižna vzgoja. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
Dolar Bahovec E. (2004). Šola in vrtec skozi ogledalo. Ljubljana: DZS.



RAZVOJ POJMA ŠTEVILO PRI PREDŠOLSKEM OTROKU / Jasmina Bunšek, mag. prof. predšolske vzgoje / Vrtec

Najdihojca, enota Biba, Ljubljana

Prispevek izhaja iz vsebine magistrskega dela *Razumevanje pojma število pri 3–5-letnih otrocih (2016)*, ki je nastalo pod mentorstvom dr. Tatjane Hodnik Čadež, Pedagoška fakulteta v Ljubljani.

Članek na začetku predstavi, kaj je štetje, od zgodovinskega momenta do njegovih principov. Nato predstavi razvoj štetja pri predšolskem otroku. Razvoj pojma število zajema spoznavanje in ponotranjenje števil v različnih odnosih, poimenovanj za števila in nazadnje načela štetja. Vse dimenzije števil in štetja morajo otroci razumeti, da lahko prav štejejo. Članek v nadaljevanju predstavi, kdaj se začne razumevanje števil in potem predstavi še nekaj raziskav in teoretičnih dognanj, kako otroci osvojijo razumevanje števil. Sledi razlaga, zakaj je za otroke pomembno poznavanje besed števil in kako to vpliva na učenje štetja.

ŠTETJE

V štetju je prvi smisel števil (Ferbar 1990: 9). Po latinsko pomeni *rationem putare* šteti. Beseda *ratio* pomeni odnos med stvarmi in beseda *putare* pomeni odžagati ali obrezati drevo. Ko so Rimljani govorili o štetju, so razumeli naslednje: »Opazuj odnos stvari in naredi zareze v lesu.« Štetje je operacija, ki mnogosti priredi eno. Je povratno enolična preslikava elementov preštevane množice v množico prvih nekaj naravnih števil (prav tam). Štetje pomeni pripisati število, da bi lahko primerjali velikosti različnih sklopov objektov ali dogodkov (Cooke 2007). Proces štetja vključuje odmišljanje posameznih individualnih razlik med predmeti, ki jih štejemo, in nato vzporejanje dveh skupin predmetov: ene s predmeti, ki jih štejemo, in druge s predmeti, s katerimi štejemo (Devidé 1984: 20). Štetje je določanje skupnega števila stvari v neki množici, tako da vsako stvar označimo s številom, za eno večjim, kot je število, s katerim smo označili prejšnjo stvar (Knapp in Bass 1999). Štetje je na videz enostaven proces, vendar je pravzaprav zelo kompleksno. Poznati moramo dovolj poimenovanj (števil), da lahko preštejemo vse predmete, ki jih želimo prešteti (Liebeck 1995). Najmanjše število za štetje je 1. En način za predstavitev štetja števil je prazna ravnina s števili kot izmenjujočimi se kamni, začeni s 1, ki se nadaljujejo v neskončno (Cooke 2007).

Načela štetja

Otrok v predšolskem obdobju veliko šteje, rad zapisuje števila in ugotavlja

največje možno število (Hodnik Čadež 2004). Veščina štetja je pogojena z razumevanjem principov. Načela štetja so (Manfreda Kolar 2006):

- načelo povratno enoličnega prirejanja,
- načelo urejenosti ali ustaljenega vrstnega reda,
- načelo kardinalnosti,
- načelo nepomembnosti vrstnega reda,
- načelo abstrakcije.

Prva tri načela pojasnjujejo pravila procesa, kako šteti. Četrto načelo pove, kaj lahko štejemo, peto pa povezuje vsa prejšnja načela (Manfreda Kolar 2006). Načela štetja po Gelmanovi in Gallistelu (Cordes in Gelman 2005) veljajo za besedne in nebesedne situacije.

RAZVOJ POJMA ŠTEVILO PRI PREDŠOLSKEM OTROKU

Mnoge strokovnjake zanima, kako otroci osvojijo števila in štetje. Geary (1994), meni, da že dveletni otroci redno vključujejo števila v svoje aktivnosti. Te vključujejo samotne epizode, kot na primer štetje igrač ali prigrizkov, kot družabne igre. Starši in otroci vključujejo števila s petjem pesmi, v katerih so tudi števila, s štetjem prstov in z aktivnostmi, ki zahtevajo razumevanje edinstvenosti posameznega števila, npr.: »Daj TV na 5. postajo.« Več avtorjev poudarja, da otroka števil ne moremo naučiti s pripovedovanjem. Manfreda Kolar (2006) pravi, da se moramo odrasli zavedati, da otrok samo s štetjem ne usvoji pojma števila, enako dejstvo je poudarjeno tudi v Kurikulu za vrtce (2007). Ponavljanje števil

po vrstnem redu v matematiki bi lahko primerjali s ponavljanjem črk v abecedi z branjem, trdi Labinowicz (2010). Odnosi so miselne zgradbe, ki jih ne moremo posredovati zgolj besedno. Besede so lahko uporabne šele takrat, ko otrok preko svojih lastnih izkušenj s predmeti ustvari odnos do njih. Otrok svojega logičnega spoznanja ne pridobi iz predmetov samih, temveč tako, da se z njimi ukvarja in notranje gradi svoje dejavnosti, se strinja Piaget (prav tam).

»Štetje je ponavljajoča se dejavnost, iz katere otrok postopno izlušči njene tipične lastnosti.« (Manfreda Kolar 2006: 15) Ponotranjeno razumevanje načel otroku omogoča, da v svoji okolici prepozna različne situacije štetja, v katerih ne vidi le nekega nesmiselnega početja, pač pa organizirano aktivnost, katere namen je določiti število skupine predmetov (prav tam 2006: 32). Starejši kot je otrok, večja je verjetnost, da šteje pravilno znotraj posameznih pogojev (Cordes in Gelman 2005). Pri soočanju otroka z zahtevami štetja na uspešnost pomembno vpliva kontekst, za katerega je otrok zelo dovzeten (Manfreda Kolar 2006).

Kdaj in do koliko znajo otroci šteti?

Kako hitro se otroci naučijo šteti, je delno odvisno od številkega sistema njihove kulture (Papalia idr. 2003: 233). Pri številih do deset še ni velikih razlik, pozneje pa so. Na primer, kitajski sistem velja za enostavnejšega od angleškega, saj Kitajci po številu deset štejejo v prevodu deset-ena, deset-dva, deset-tri itd., medtem ko imajo Angleži

po številu deset, število `eleven` in `twelve`, kar ne predstavlja tako logične strukture kot kitajski sistem (Fayol in Seron 2005).

Strokovnjaki so različnega mnenja, pri kateri starosti in do koliko znajo šteti otroci. Majhna števila, tj. od 1 do 4, lahko brez štetja ocenijo že otroci pred prvim letom starosti (Marjanovič Umek 2004). Starkey in Cooper (1980, v Geary 1994) sta ugotovila, da že dojenčki, stari 4–7 mesecev in pol, razlikujejo med dvema količinama dveh od treh predmetov, ne pa štiri od šestih. Wynn (1996, v Cordes in Gelman 2005) je podobno ugotovil, da 6-mesečni dojenčki ločijo 2 od 3 poskokov lutke zajčka. Strauss in Curtis (1984, v Geary 1994) sta ugotovila, da 10- do 12-mesečni otroci razlikujejo dva od treh predmetov, vendar ne štirih od petih. Pod določenimi pogoji je nekaj dojenčkov razlikovalo tri od štirih predmetov. To so ugotavljali tako, da so merili čas gledanja na dva pladnja z različnim številom predmetov. Vedenje, da se dva predmeta razlikujeta od treh, ni bilo odvisno, ali so bili videni ali slišani. Otroci so sposobni kodirati ali si zapomniti količine do 3 ali 4 predmete, naj bo to na vizualni ali zvočni osnovi. Ti rezultati ne pomenijo, da dojenčki razumejo na enak način kot predšolski otroci. Pomenijo le to, da so sposobni razlikovati med količinami. Vrsten red usvojenih števil je naraščajoč. Ferbar (1990) predlaga, da štetje otrokom predstavimo z en, dva, tri, mnogo. Izkustveno se mnogo začne s tri. Ni naključje, da imamo v jeziku ednino, dvojino in množino. Wynn (1990, 1992b, v Cordes in Gelman 2005) je prišel do spoznanja, da razvojno gledano otroci lahko podajo najprej le en predmet, preden lahko podajo dva, in dva, preden lahko podajo tri. Wynn (prav tam) pravi, da ko otrok enkrat osvoji štiri predmete, to naj bi bilo pri približno 3 letih in pol, potem razume tudi večje sklope predmetov. V. Manfreda Kolar (2006) in L. Marjanovič Umek (2004) se strinjata, da otroci med tretjim in petim letom starosti pravilno preštevajo le majhne množice predmetov. Siegler (1998, v Papalia idr. 2003) pa meni, da

zna do petega leta večina otrok šteti do dvajset ali več.

V. Manfreda Kolar (2006) pravi, da se proces razumevanja številskega sistema pri otroku odvija počasi od približno tretjega leta starosti dalje. Otrokov razvoj koncepta se od zaznavnega do abstraktnega razvije do približno sedmega leta otrokove starosti. L. Marjanovič Umek (2004) meni, da se med tretjim in petim letom zgodi pomemben prehod k razumevanju velikosti števila. Powell in Nurnberger-Haag (2015) menita, da se otroci bistvenih struktur štetja učijo med drugim in šestim letom starosti.

Veščina preštevanja je pred razumevanjem načel, torej otroci znajo preštevati, preden poznajo načela štetja. Otrok pridobi razumevanje proceduralnih načel štetja pri starosti treh let in pol (Manfreda Kolar 2006). Vseeno pa otroci prej razumejo načela, kot pa znajo pravilno, torej brez napak, šteti. Razumevanje glavnih števnikov se razvojno pojavi pred razumevanjem vrstilnih števnikov (Marjanovič Umek 2004).

Kako otroci osvojijo pojem števila?

Otrok od poimenovanja posamičnih predmetov postopno preide na štetje. Za tem se razumevanju pojma število približa z razvrščanjem 1-1 (Kurikulum za vrtce, 2007). Sprva otroci uporabljajo le zaznavne informacije, da združijo enake predmete za štetje. Potem jih klasificirajo skupaj enake po obliki, vendar različne barve, nato predmete, ki se razlikujejo, vendar so enake barve, in tako naprej, dokler ne začnejo za štetje zbirati zelo heterogenih predmetov (Cordes in Gelman 2005). Otroci najprej premorejo le konkretno razumevanje števila, abstraktnega pa ne. Otrok lahko usvoji koncept abstrakcije števila le na osnovi zadostnega števila konkretnih izkušenj, zato bi mu morali omogočiti dodatne konkretne izkušnje, dokler le-te ne bi izzvale spontanega procesa abstraktnega mišljenja (Manfreda Kolar 2006).

Beckman (1924, v Manfreda Kolar 2006) je domneval, da otroci najprej štejejo majhne množice in šele pozneje ponotranjijo vzorce teh množic.

Skliceval se je na dejstvo, da otroci glasno štejejo, ko morajo določiti moč majhnih množic. Glasno štetje s starostjo upada. Če bi velikost množic otroci zaznavali intuitivno, bi zadoščal čas ene sekunde, je sklepali iz raziskave R. Gelman in M. Tucker (1975, v Manfreda Kolar 2006). Pri preštevanju majhnih množic, od 2 do 5 predmetov, so bili triletni otroci uspešnejši pri optimalnih pogojih, tj. pri daljšem času, ki so ga imeli na voljo. Zanimivo je tudi, da so bili 4- in 5-letni otroci pri množicah moči 2 in 3 uspešni že po 1 sekundi, pri množicah moči 4 in 5 pa se je njihova uspešnost izboljševala z daljšanjem časa. Kaj to pomeni? Prva interpretacija R. Gelman in Gallistela (1978, v Manfreda Kolar 2006) pravi, da otrok najprej šteje tudi najmanjše množice, s prakso pa si pridobi sposobnost neposrednega zaznavanja množice kot celote. Vendar je ta sposobnost še vedno omejena le na najmanjše množice (moči 2 in 3), pri večjih pa se še vedno poslužuje štetja. Zaznavni procesi po tej razlagi niso več označeni kot procesi nižjega tipa, temveč kot napredna oblika zaznavanja, ki se razvije postopno kot nadomestek in olajšava procesa preštevanja predmetov. Druga interpretacija zagovarja dejstvo, da se s starostjo otroka hitrost štetja večja. Ne glede na to, katera razlaga je pravilna, je dejstvo, da predšolski otroci majhne množice najprej štejejo, v poznejšem razvojnem obdobju pa štetje nadomestijo z bolj učinkovitim načinom določanja števila predmetov, ki temelji na prepoznavanju številskih vzorcev. Schaeffer in sodelavci (Manfreda Kolar 2006) to sposobnost navezujejo z otrokovo sposobnostjo oblikovanja množic z majhnim številom predmetov in uporabo kardinalnega pravila na teh množicah. Mehanizem prepoznavanja vzorcev je pogojen tako z velikostjo množice kot tudi z načinom predstavitve množic. Meja, do katere otrok še neposredno zaznava moči konkretno predstavljene množice, je višja od meje, do katere prepozna vzorec v svoji mentalni sliki dogajanja (prav tam).

Malo znano je, kako otroci pridobijo razumevanje in kako razumejo

konvencionalne aritmetične simbole. Powell in Nurnberger-Haag (2015) sta mnenja, da učenje štetja zahteva uskladitev med različnimi reprezentacijami količin. V. Manfreda Kolar (2006) se strinja, da je ustvarjanje povezav med različnimi načini reprezentacij potrebno, da postane matematika vsebinsko bližja otrokom. Obvladovanje formalne aritmetike, torej jezika in simbolov, je tesno povezano s prehajanjem med različnimi načini predstavitev nalog. O pridobivanju otrokovega razumevanja o pisnih aritmetičnih simbolih Manfreda Kolar (2006) predlaga, da otrokove lastne načine ustvarjanja simbolnih zapisov raziščemo s konkretno predstavljenimi nalogami, ki jih mora otrok simbolno ponazoriti. Interpretacije številskih simbolov, s katerimi se srečuje v vsakdanjem življenju, pa raziščemo s simbolno podanimi nalogami, ki jih mora otrok prevesti v konkretno ponazoritev.

BESEDNO ŠTETJE

Besedno šteje je ena izmed prvih otrokovih izkušenj in spoznanj o številu (Labinowicz 2010). Pimm (1995) meni, da ko odrasli sprašujejo otroka po štetju, navadno mislijo na besedno štetje, saj jih ne zanima, ali znajo določiti, koliko objektov določene vrste je v zbirki predmetov, ampak ali lahko ustvarijo pravilen določen nabor govornih zvokov v pravem vrstnem redu. Besede števil so besede, vendar so posebne po tem, da jih tvori urejenost in tesno strukturirana zbirka. Možno je šteti predmete ali samo šteti, kar pomeni šteti na glas in v pravem vrstnem redu. Zadnjo vrsto štetja pogosto uporabljajo otroci v igrah, v otroških pesmih ali kot nekaj, kar se navadijo/naučijo do obvladovanja.

Besedno štetje začnejo otroci usvajati med drugim in tretjim letom in se razvija še nekaj let. Veliko 2,5-letnih otrok loči besede števil od drugih opisnih besed. Otroci takrat praviloma še ne uporabljajo standardnega vrstnega reda števil – npr. otrok reče »tri, pet«, da prešteje dva predmeta. Včasih otroci te starosti celo uporabljajo črke za štetje. Otroci te starosti razume, da različna imena števil predstavljajo

različne količine in da je njihovo zaporedje pomembno (Geary 1994). Otroci morajo prvih nekaj poimenovanih števil povezati bodisi z zaznavno reprezentacijo bodisi z neverbalno reprezentacijo natančno določene količine za določeno majhno število (Cordes in Gelman 2005).

Nekateri teoretiki so mnenja, da otrokove prve besede štetja nimajo numerične vrednosti (Cordes in Gelman 2005). Piaget (Labinowicz 2010) meni, da lahko ta zmožnost besednega štetja odrasle zavede k sklepanju, da otrok, ki zna šteti, tudi razume pojem števila. Sodobna generacija otrok razodeva veliko zmožnost besednega štetja. Pri tem ne smemo spregledati otrokove zmožnosti le majhnega razumevanja, čeprav pri štetju zelo dobro posnema odrasle. Golo naštevanje števil, brez prisotnih resničnih predmetov, je dejavnost brez smisla, dodaja Piaget (Labinowicz 2010). Fayol in Seron (2005) po drugi strani trdita, da ima besedno štetje vrednost. Med otrokovim razvojem se zgodi, da razume več imen za števila in jih povezujejo s kardinalnostjo, ne vedo pa, katero ime povezati s katero množico. V besednem štetju ni ničesar, na kar bi se lahko oprli. Npr. v besedi »pet« ni ničesar, kar bi se nanašalo na kardinalno vrednost števila. Ime ne nosi nobene informacije o povečanju števila, npr. da je pet, ki sledi po štiri, za eno enoto več. Zato navajanje kardinalnih vrednosti brez dvoma predstavlja najtežje rešljiv problem za otroke med 18. meseci in štirim ali petim letom starosti. Sposobnost prepoznavanja enakosti je pri številih ključna sposobnost, ki predpostavlja sposobnost prepoznavanja sklopov ekvivalentov, čeprav se razlikujejo številne dimenzije, razen kardinalnosti.

Literatura:

Cooke Heather (2007) *Mathematics for Primary and Early Years, Developing Subject Knowledge, second edition*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications.

Cordes, S. in Gelman, R. (2005) The young numerical mind: When does it count? V: Campbell Jamie I. D. (ur.), *Handbook of Mathematical*

Cognition, str. 127–142. New York in Hove. Psychology Press.

Devidé Vladimir (1984) *Matematika skozi kulture in epohe*. Ljubljana: Društvo matematikov, fizikov in astronomov SRC.

Fayol, M. in Seron, X. (2005) About Numerical Representations V: Campbell Jamie I. D. (ur.), *Handbook of Mathematical Cognition*, str. 3–22. New York in Hove. Psychology Press.

Ferbar Janez (1990) Štetje. Novo mesto: Pedagoška obzorja.

Geary David C. (1994) *Children's Mathematical Development: Research and Practical Applications*. Washington: American Psychological Association.

Knapp Brian in Bass Colin (1999). Števila. Murska Sobota: Pomurska založba.

Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih (2007) Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Urad Republike Slovenije za razvoj šolstva.

Labinowicz Ed (2010) *Izvirni Piaget. Mišljenje – Učenje – Poučevanje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Liebeck Pamela (1995) *Kako djeca uče matematiku: metodički priručnik za učitelje razredne nastave, nastavnike i profesore matematike*. Zagreb: Educa.

Manfreda Kolar Vida (2006) *Razvoj pojma število pri predšolskem otroku*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Marjanovič Umek Ljubica (2004) *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Papalia Diane E., Olds Sally Wendkos in Feldman Ruth Dusing (2003) *Otrokov svet: otrokov razvoj od spočetja do konca mladostništva*. Ljubljana: Educy.

Pimm David (1995) *Symbols and meanings in school mathematics*. London and New York: Routledge.

Powell Sarah R., Nurnberger-Haag Julie (2015) Everybody Counts, but Usually Just to 10! A Systematic Analysis of Number Representations in Children's Books. *Early Education and Development*, letn. (2015) 26: 377–398. London and New York: Routledge.

VLOGA OČETA / Tanja Rozina, mag. prof. predšolske vzgoje

Kot vemo, se je vloga očeta skozi zgodovino precej spreminjala. Najprej je družini vladala mati (matriarhat), potem je oblast prevzel oče (patriarhat), danes pa je prišlo do novih plati očetovstva. Njegova vloga v družini se je spremenila. Začel se je vključevati v nego, skrb in vzgojo otroka. V raziskovalnem delu bom kritično ovrednotila različne vloge očeta pri vzgoji otroka v preteklosti in sedanjosti.

VLOGA MOŠKEGA SKOZI ZGODOVINO

Najprej je imela glavno vlogo v gospodarstvu ženska. Skrbela je za domače živali in se ukvarjala s poljedelstvom, kar je bilo z vidika preživetja bolj zanesljivo. Moški so se pogosto vračali z lova praznih rok. Zato je bila vloga ženske zanesljivejša od vloge moškega in tako se je pojavil matriarhat (Smiljanič in Mijuškovič 1968, 38).

Z naraščanjem bogastva pa je naraščala tudi vloga moških. Hkrati pa se je z novo obliko zakona (zakon parov) okrepila vloga očeta. Rod in dedovanje se nista več izvajala po materinem pravu. Prišlo je do preloma v zgodovini človeštva – do patriarhata (Smiljanič in Mijuškovič 1968, 43–44).

V patriarhatu se je vloga očeta zelo okrepila. Oče je bil glava družine, ki so se mu morali vsi podrediti (tako žena kot tudi otroci). Vse pomembne odločitve je sprejemal sam, imel je pravico kaznovati družinske člane ... Njegova vloga pa se je kljub temu do današnjih dni precej spremenila. V nadaljevanju članka bomo pogledali, kako je z očetovstvom danes in kaj o tem pravijo različni avtorji.

VLOGA OČETA DANES

Za današnje družine po večini velja, da oče ni več tisti, ki odloča o družini, temveč si vodenje družine deli s partnerko. Z vključitvijo ženske v plačano delo se je spremenila funkcija ženske/matere in moškega/očeta. Mati, ki je s plačanim delom prišla do svojega denarja in svoje socialne varnosti, je dobila tudi večjo veljavo v družbi, hkrati pa ni več odvisna od svojega moža. Tako se funkcija očeta kot vodilnega v družini skoraj izgubi, saj v njegovo nekdanjo vlogo vskoči socialno varna mati, ki ni več odvisna od njegovega

denarja. Če želi družina funkcionirati, mora oče sprejeti njeno neodvisnost in v odločanje o družini vključiti tudi svojo ženo. Le s skupnim vodenjem, ki vključuje veliko spoštljivega in kompromisnega govora, lahko vzgajata svoje otroke.

Vprašam se, kdaj se pravzaprav začne vloga očeta? Je to še pred rojstvom otroka, ali šele po rojstvu? Sama lahko iz izkušenj povem, da se ženska (če ne gre za nenačrtovano nosečnost) začne pripravljati na vlogo matere še precej pred spočetjem otroka. O tem se navadno pogovarja tudi s svojim partnerjem. Vendar, kot pravi T. Rener (et al., 2008), se za moškega očetovstvo začne šele s spočetjem ali pa z otrokovim rojstvom (prav tam, 30). Kot pravi Brajša (1987), je njegova prva funkcija, da zagotovi prostorske, materialne in finančne pogoje za neoviran potek nosečnosti, poroda in nege otroka. Hkrati pa svojo partnerko psihološko, čustveno in interpersonalno podpira (prav tam, 75–76).

Po porodu pa se začne novo poglavje v življenju dveh odraslih oseb, ki sta se odločili za otroka. T. Devjak (2011) meni, da je vloga očeta pri negi in vzgoji otroka zelo pomembna. Najprej se morata oče in otrok zblížati, še važnejši pa je odnos med materjo in očetom, ki mora biti srečen in prijeten. Oče po rojstvu otroka pomaga partnerki tako, da sodeluje pri vsakodnevni opravilih. Do prvega leta ima posredno vlogo, pozneje pa ta prehaja v neposredno (aktivno sodelovanje pri vzgoji, v igri, na sprehodih itd.).

Očetova vloga v času mladostništva je, da se s svojim otrokom pogovarja, druži in mu pomaga pri premagovanju mladostniških kriz (Brajša 1987, 92). V obdobju otrokove adolescence

pa je oče tisti, ki predstavlja avtoriteto in otroku postavi omejitve.

Sama sem se v magistrskem delu spraševala, kako vidijo vlogo očeta v odnosu do otroka strokovni delavci vrtca. Je v naših družinah res tako, kot pišejo navedeni avtorji, ali je to zgolj fantazija?

Raziskovalni del je povzetek mojega magistrskega dela z naslovom Pogled vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in njihovih pomočnikov/ic na vlogo očeta pri vzgoji otroka, ki je bila objavljena leta 2013.

RAZISKOVANI DEL OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Pred desetletji je bil glavni v družini oče. Preživeti je moral družino, hkrati pa je tudi odločal o vsem. Z vključitvijo žensk v plačano delo se je njegova vloga spremenila. Danes zaradi preza-poslenosti ženske tudi sam poprime za gospodinjstva opravila. Njegova vloga pa se je spremenila tudi v odnosu do otrok.

V nadaljevanju bom predstavila pogled vzgojiteljev/ic in njihovih pomočnikov/ic na vlogo sodobnega očeta.

CILJ RAZISKAVE IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Cilj raziskave je predstaviti, primerjati, analizirati ter kritično ovrednotiti različne vloge očeta pri vzgoji otroka v preteklosti in sedanjosti.

Raziskovana vprašanja:

1. Katere očetove vloge so bile po mnenju vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in pomočnikov/ic vzgojiteljev/ic najbolj pomembne pri vzgoji otroka v preteklosti in katere prevladujejo v sedanjosti?
2. Kateri motivi za sodelovanje z vrtcem po mnenju vzgojiteljev/ic

- predšolskih otrok in pomočnikov/ic prevladujejo pri očetih?
- Ali imajo očetje danes drugačno avtoriteto, kot so jo imeli v preteklosti?
 - Ali se v zadnjih dvajsetih letih opazi spremenjena težnja sodelovanja očetov z vrtcem?
 - Katerih oblik sodelovanja z vrtcem se očetje v povprečju najpogosteje udeležijo?
 - Kako očetje spremljajo in/ali vplivajo na kakovost dela v vrtcu z njihovim otrokom, glede na to, ali imajo v vrtec vpisanega prvega otroka ali pa jih imajo več?

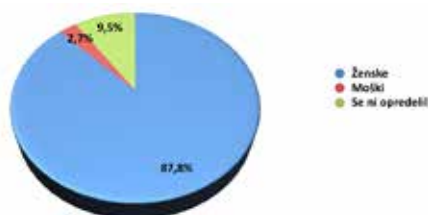
METODA IN RAZISKOVALNI PRISTOP

V raziskavi sem uporabila kvantitativno in kavzalno – neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja, ki temelji na empirični metodologiji.

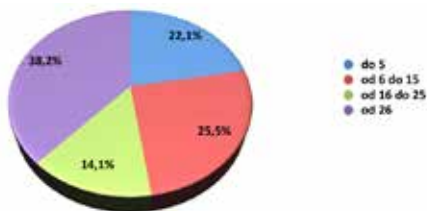
VZOREC

V vzorec raziskave o pogledu vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in njihovih pomočnikov/ic na vlogo očeta pri vzgoji otroka je bilo vključenih 148 vzgojiteljev/ic in njihovih pomočnikov/ic, ki delajo v vrtcih na območju zasavske regije (vrtec Hrastnik, vrtec Trbovlje, vrtec Zagorje, vrtec Litija). Vzorec je bil izbran namensko in priložnostno. Raziskava je potekala marca 2013.

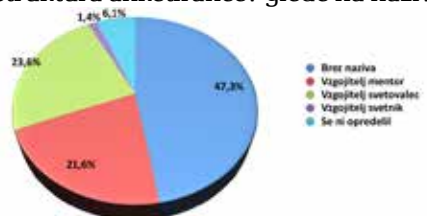
Struktura anketirancev glede na spol.



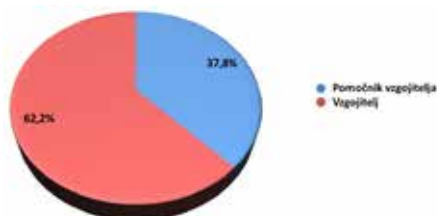
Struktura anketirancev glede na število let delovne dobe v vzgoji in izobraževanju.



Struktura anketirancev glede na naziv.



Struktura anketirancev glede na delovno mesto.



OPIS POSTOPKA ZBIRANJA PODATKOV

V vrtce sem najprej poklicala ter se dogovorila z ravnateljicami in jim potem po pošti poslala ankete. Ravnateljice so ankete razdelile med strokovne delavke in jim povedale termin, do kdaj morajo poslati rešene ankete na Upravo vrtca, kjer sem jih nato prevzela.



INTERPRETACIJA PODATKOV

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti različnih oblik sodelovanja očetov z vrtcem v sedanjosti in preteklosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje se udeležujejo roditeljskih sestankov.	130	2,3231	2,0000	2,00	,76973	148	3,6757	4,0000	4,00	,77562
Očetje se udeležujejo govorilnih ur.	130	2,1231	2,0000	2,00	,72620	148	3,3041	3,0000	4,00	,86236
Očetje se pogovarjajo »na vratih«.	129	2,3798	2,0000	2,00	,81196	148	3,3851	3,0000	3,00	,89232
Očetje se udeležujejo delavnic.	126	2,4444	2,0000	2,00	,85375	148	3,7095	4,0000	4,00	,78466
Očetje se udeležujejo izobraževanj za starše.	128	1,9297	2,0000	2,00	,74436	147	2,9252	3,0000	3,00	,94426
Očetje se udeležujejo čajank.	115	1,8174	2,0000	1,00	,81200	134	2,7463	3,0000	2,00	,91509
Očetje se udeležujejo in pomagajo pri organizaciji prireditev vrtca.	123	2,1951	2,0000	2,00	,80631	143	2,9441	3,0000	3,00	,89424
Očetje sporočajo odsotnost otroka.	125	2,0720	2,0000	2,00	,85361	148	3,0000	3,0000	3,00	,91101
Očetje oddajo otroka v vrtec.	127	3,0000	3,0000	3,00	,89974	146	4,0822	4,0000	4,00	,71926
Očetje prevzamejo otroka v vrtcu.	126	3,0556	3,0000	3,00	,89716	147	4,1156	4,0000	4,00	,63588
Očetje so člani sveta staršev.	125	2,2960	2,0000	2,00	,79336	145	3,3103	3,0000	3,00	,99664
Očetje so člani sveta zavoda (vrtca).	121	2,3636	2,0000	2,00	,80623	142	3,2183	3,0000	3,00	,92342
Očetje se udeležujejo zaključkov vrtčevskih let.	127	3,0551	3,0000	3,00	,97025	146	4,2329	4,0000	4,00	,75239
Očetje se udeležujejo piknikov.	123	3,1057	3,0000	3,00	1,03870	142	4,1056	4,0000	4,00	,75988
Očetje se udeležujejo nastopov otrok.	126	3,1667	3,0000	3,00	,93595	136	4,2123	4,0000	4,00	,73540
Očetje se udeležujejo pohodov.	123	2,9675	3,0000	3,00	,91378	144	4,0625	4,0000	4,00	,71173
Očetje prebirajo pisna obvestila.	126	2,3889	2,0000	2,00	,76913	147	3,2925	3,0000	3,00	,87750

Iz tabele je razvidno, da so strokovni/e delavci/ke, ki so zaposleni/e v vrtcu, mnenja, da so se očetje v preteklosti manj udeleževali različnih oblik sodelovanja z vrtcem. Vzgojitelji/ice in njihovi/ice pomočniki/ice menijo, da so očetje za eno oceno povečali pogostost sodelovanja z vrtcem.

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti prevzemanja različnih vlog očetov pri vzgoji otroka v sedanosti in preteklosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje se aktivno vključujejo v dejavnosti vrta.	125	2,3920	2,0000	2,00	,73940	146	3,5000	4,0000	4,00	,81579
Očetje prinesejo majhnega otroka v vrtec v naročju.	127	3,0236	3,0000	3,00	,93829	148	3,9257	4,0000	4,00	,80889
Očetje v vrtnu previjejo otroka, če je potrebno.	125	2,2400	2,0000	2,00	,93671	146	3,0685	3,0000	4,00	1,19573
Očetje jokajočega otroka potolažijo.	126	3.1825	3,0000	3,00	,91565	147	3,8776	4,0000	4,00	,78425
Očetje s svojim otrokom veliko komunicirajo.	126	3,1111	3,0000	3,00	,80222	146	3,9521	4,0000	4,00	,76413
Očetje so zaščitniški do svojih otrok.	126	3,3651	3,0000	3,00	,99280	146	3,9589	4,0000	4,00	,83770
Očetje z otrokom strpno komunicirajo.	128	2,9609	3,0000	3,00	,81716	148	3,6824	4,0000	4,00	,74721
Očetje si pogledajo oglasno desko in spremljajo novice.	128	2,3125	2,0000	2,00	,75033	147	3,2653	3,0000	3,00	,93139
Očetje sodelujejo pri uvajanju otroka v vrtec.	126	2,1190	2,0000	2,00	,71114	147	3,2993	3,0000	3,00	,93936
Očetje pridejo v vrtec po bolnega otroka in ga odpeljejo k zdravniku.	126	2,4921	2,0000	2,00	,77713	148	3,3108	3,0000	3,00	,82356
Očetje se zanimajo, kako se je otrok v vrtnu vedel.	127	2,5669	3,0000	3,00	,78265	148	3,4054	3,0000	3,00	,75447
Očetje se zanimajo, kako se otrok vključuje v dejavnosti vrta.	124	2,3145	2,0000	2,00	,73658	145	3,2345	3,0000	3,00	,85808
Očetje spremljajo otrokov osebni razvoj.	125	2,5040	3,0000	3,00	,80946	146	3,5342	4,0000	4,00	,91850

Po mnenju strokovnih delavcev/k vrta očetje danes pogosteje prevzemajo različne vloge pri vzgoji svojega otroka v primerjavi s preteklostjo. Zanimivo bi bilo raziskati vzroke za prevzemanje različnih vlog.

Tabela: Opisna statistika za ocene o pogostosti vzpostavljanja avtoritete očetov pri vzgoji otroka v sedanosti in preteklosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje v garderobi otroku postavijo jasne meje.	126	3,0952	3,0000	3,00	,89825	148	3,1284	3,0000	3,00	,92052
Očetje otroku zahteve racionalno utemeljijo.	128	2,7422	3,0000	3,00	,84412	147	3,3537	3,0000	3,00	,80922
Očetje se z otrokom pogovorijo v primeru otrokovega nesprejemljivega vedenja.	128	2,9063	3,0000	3,00	,84590	148	3,4392	4,0000	4,00	,86682
Očetje pohvalijo otrokova sprejemljiva dejanja.	128	2,8438	3,0000	3,00	,80781	147	3,7143	4,0000	4,00	,75851

Iz rezultatov raziskave je razvidno, da so vzgojitelji/ice in pomočniki/ice vzgojiteljev/ic mnenja, da se je avtoriteta očetov malenkost dvignila v primerjavi s preteklostjo. V literaturi pa je zaslediti ravno obratno, da prihaja do upada očetovske avtoritete. Na tem mestu prihaja do razhajanja mnenj.

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti motivov za sodelovanje očrtov z vrtcem v preteklosti in sedanjosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker je partnerka službeno odsotna.	126	3,0476	3,0000	3,00	,98677	144	3,7014	4,0000	4,00	,95405
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker si za to vzamejo čas.	124	2,4355	2,0000	2,00	,77818	143	3,4685	3,0000	4,00	,82909
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih v to prisili partnerka.	122	2,5164	2,0000	2,00	,95549	134	2,6940	3,0000	3,00	,99039
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo sami biti na tekočem, kaj se dogaja v vrtcu.	124	2,4597	2,0000	2,00	,67954	141	3,4539	4,0000	4,00	,84916
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker je to otrokova želja.	123	2,5772	3,0000	3,00	,77890	142	3,3803	3,0000	3,00	,87302
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokova socialna vključenost v vrtcu.	121	2,3636	2,0000	2,00	,78528	140	3,2857	3,0000	3,00	,87561
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokov kognitivni razvoj.	121	2,2149	2,0000	2,00	,74394	140	3,1571	3,0000	3,00	,94657
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokov gibalni razvoj.	122	2,3197	2,0000	2,00	,70730	141	3,2624	3,0000	3,00	,89957
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokov čustveni razvoj.	121	2,3058	2,0000	2,00	,73985	139	3,1655	3,0000	3,00	,89764
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima, na kateri razvojni stopnji je njihov otrok.	122	2,3361	2,0000	2,00	,72283	141	3,2695	3,0000	4,00	,89346
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo vedeti, ali njihov otrok potrebuje pomoč strokovnih služb (logoped, pediater ...).	121	2,2562	2,0000	2,00	,80134	139	3,0576	3,0000	3,00	,92290
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo strokovni nasvet vzgojiteljice pri vzgoji svojega otroka.	123	2,3333	2,0000	2,00	,83633	143	3,2448	3,0000	3,00	,94360
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo svojega otroka vzgojiti v skladu s pričakovanji družbe.	119	2,4454	2,0000	2,00	,82027	140	3,2071	3,0000	3,00	,94828
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker to od njih pričakuje družba.	119	2,4118	2,0000	2,00	,87732	139	2,9568	3,0000	3,00	,90786

Anketirani/e strokovni/e delavci/ke menijo, da očetje vedno bolj sodelujejo z vrtcem zaradi osebne želje, ne pa zaradi prisile oz. pričakovanj drugih. Predvidevam, da očetje želijo za svoje otroke le najboljše, saj so se motivi sodelovanja na področju otrokovega čustvenega, kognitivnega, socialnega in gibalnega razvoja povečali kar za eno oceno glede na preteklost. Zanima jih tudi otrokova vključenost v skupino, željni so strokovnega nasveta s strani vzgojitelja/ice in morebitne pomoči otroku.

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti spremljanja in/ali vplivanja očetov na kakovost dela v vrtcu

	PRVI OTROK VPISAN V VRTEC					DVA ALI VEČ OTROK VPISANIH V VRTEC				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje se udeležujejo aktivnosti vrtca.	148	3,7973	4,0000	4,00	,73734	148	3,6081	4,0000	4,00	,78796
Očetje hodijo na sestanke in govorilne ure.	148	3,4459	3,0000	3,00	,74032	148	3,3986	3,0000	3,00	,72600
Očetje so člani sveta staršev ali sveta zavoda.	147	3,1701	3,0000	3,00	,84703	147	3,0952	3,0000	3,00	,84670
Očetje predstavijo svoj poklic.	148	3,0608	3,0000	3,00	,91269	147	3,1293	3,0000	3,00	,93099
Očetje oddajajo otroka v vrtec.	147	3,9728	4,0000	4,00	,69189	147	3,9524	4,0000	4,00	,66552
Očetje pridejo po otroka v vrtec.	147	4,0068	4,0000	4,00	,63566	147	3,9864	4,0000	4,00	,65151
Očetje uvajajo otroka v vrtec.	148	3,1216	3,0000	3,00	,87990	148	3,0135	3,0000	3,00	,83288
Očetje sporočajo odsotnost otrok.	148	2,8986	3,0000	3,00	,93852	148	2,9122	3,0000	3,00	,93989
Očetje se izobražujejo na predavanjih za starše.	147	2,7687	3,0000	3,00	,81986	148	2,7162	3,0000	3,00	,81683

Po mnenju strokovnih delavcev/k bolj spremljajo in vplivajo na kakovost dela v vrtcu očetje, ki imajo v vrtec vpisanega samo enega otroka. Razlike so sicer majhne, a so statistično pomembne. Zakaj prihaja do razlik med tema dvema skupinama očetov, lahko samo predvidevamo.

ZAKLJUČEK

Vloga očeta se je skozi zgodovino spreminjala. Najprej je bil patriarhat, potem je prišlo do preobrata v patriarhat do danes, ko starša bolj ali manj skupaj skrbita za svoje otroke. Do teh sprememb je prihajalo zaradi družbe. Kot piše Gray (1997, 9), je ženska pridobila na veljavi z vstopom na trg delovne sile. Zaradi finančne neodvisnosti od svojih mož so postale bolj samostojne in neodvisne, zato niso več čutile potrebe po zaščiti in skrbi s strani mož. Posledica vsega tega pa je preobremenjenost ženske. Zato morajo tudi očetje poprijeti za marsikatera družinska dela.

To se je pokazalo tudi v moji raziskavi, ki sem jo izvedla med strokovnimi delavci/kami vrtcev. Tudi oni/e so

odkrili/e, da očetje vedno bolj sodelujejo z vrtcem in se vključujejo v aktivnosti, ki jih vrtec prireja za otroke in njihove starše v primerjavi s preteklim stanjem. Tudi vloga očetov se je bistveno izboljšala. Postali so bolj čuteči do otrok. Zanimiv je podatek, da so anketirani mnenja, da se je dvignila tudi njihova avtoriteta.

Rezultati raziskave so pokazali, da se je očetovska funkcija po mnenju anketiranih od preteklosti do danes izboljšala. Moram pa omeniti, da ne gre za stvarne podatke o dejanskem stanju, temveč za zaznavanje strokovnih delavcev/k vrtca.

LITERATURA

Brajša Pavao (1987). Očetje, kje ste. Ljubljana: Delavska enotnost.

- Devjak Tatjana (2011). Predšolska pedagogika (gradivo za študente). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Gray John (1996). Česar vam mati ni mogla povedati, oče pa ni vedel. Ljubljana: Quatro-Gnosis.
- Renner Tanja idr. (2008). Novo očetovstvo v Sloveniji. Ljubljana: Založba FDV.
- Rozina Tanja (2013). Pogled vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in njihovih pomočnikov/ic na vlogo očeta pri vzgoji otroka. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, UL – magistrsko delo.
- Smiljanić Dragoslav in Mijušković Milislav (1968). Zakon in družina v zgodovini. Ljubljana: DZS.

SODELOVALNO UČENJE V 4. RAZREDU / Urška Rudman, prof. RP / OŠ Frana Metelka, Škocjan

V današnji osnovni šoli se da opaziti, da primanjkuje skupnega sodelovalnega učenja. Učenci se razvijajo v individualiste. Večkrat ni opaziti solidarne pomoči. Vendar moram omeniti tudi svetle izjeme, ki priskočijo na pomoč vsakemu sošolcu in mu z veseljem pomagajo.

V razredu se učenci med seboj razlikujejo predvsem po predznanju, sposobnostih in motivaciji. Učitelj je tisti, ki v vsakem učencu poišče pozitivne lastnosti in njegova močna področja in s tem si učenec pridobi pozitivno luč v skupnosti. Otroke je treba naučiti sprejemanja drugačnosti in sodelovanja z različnimi ljudmi.

Našo osnovno šolo obiskujejo tudi romski učenci. Pri delu in doseganju najboljših posameznikovih rezultatov mi je v veliko pomoč sodelovalno učenje. Kagan (1987) opredeljuje sodelovalno učenje kot učenje v majhnih skupinah, ki je oblikovano tako, da vsak učenec doseže najboljši učinek pri lastnem učenju, pomaga pa tudi drugim, da dosežejo vsi kar najboljše rezultate. Osrednje mesto pri tem ima interakcija v skupini (Peklaj, 2001, str. 8).

Sodelovalno učenje učence spodbuja k samostojnosti, sodelovanju, delu v skupinah in dogovarjanju. Učenci se naučijo sprejemati mnenja drugih v skupini ter se učijo poslušati drug drugega in komunicirajo med sabo.

Razvija pozitivno povezanost učencev, neposredno interakcijo med učenci in odgovornost vsakega posameznega učenca.

Zelo pomembno je, da so učenci naravnani sodelovalno. Enkrat eden, drugič drugi prevzame glavno vlogo v skupini, vsi pa morajo biti aktivni in si prizadevati za skupni dosežek.

Učitelj pri sodelovalnem učenju v razredu načrtuje uro, pripravlja potreben material za izpeljavo ure, razdeli učence v skupine in poskrbi za odprta, produktivna vprašanja, ki jih učenci razrešujejo pri sami uri. Pri izpeljavi ure imajo glavno vlogo

učenci. Učitelj je v vlogi opazovalca. Najtežje so prve ure s sodelovalnim učenjem, pozneje, ko se učenci privadijo na obliko dela, poteka pouk zanimivo in brez težav.

Sodelovanje med učenci in z učiteljem je skupno delo, da bi dosegli skupni cilj in cilje posameznega učenca. Pri sodelovalnem učenju so cilji udeležencev pozitivno povezani.

Učenci si želijo biti uspešni in vedo, da je uspeh skupine odvisen od vsakega posameznika in vseh članov skupine. Udeleženci v skupini iščejo poti, metode, ki ustrezajo njim in tudi vsem drugim članom skupine, s katerimi sodelujejo (Peklaj, 1994, str. 7).

S sodelovalnim učenjem učencem večamo samozavest in samopodobo. Veča pa se tudi njihova motivacija za delo, pridobivajo socialne izkušnje in prek njih konstruirajo svoje znanje (Vodopivec I. in sod., 2003).

S to obliko dela sem v razredu opazila boljše klimo med učenci. Znajo stopiti skupaj in se lotiti reševanja problema. **Učenci imajo možnost sodelovati, učiti svoje sošolce in od njih pridobivati pomembne informacije.**

Pri družboslovnih predmetih se večkrat poslužujem te metode. Trenutno smo pri naravoslovju in tehniki raziskovali vesolje. Pripravila sem jim različna raziskovalna, produktivna vprašanja in ustrezno, primerno literaturo. Učence sem razdelila v skupine po tri člane. V skupini so si morali razdeliti različne vloge; nekdo je bil vodja in bralec, drugi zapisovalec in tretji poročevalec. Ob zaključku dejavnosti (na predstavitvi) so morali vsi znati pojasniti in obrazložiti pojme, s katerimi so se ukvarjali med uro. Naključno sem izbrala člana,



ki je sošolcem govoril o raziskovalnem vprašanju. Učenci so se sodelovalno učili, bili motivirani in kar je bistveno izmenjavali mnenja.

Nekateri učenci imajo težave sodelovati v skupini. Enostavneje je vse narediti sam, brez prilagajanj in pogajanj. Vendar večkrat tedensko poskušam učence preko te metode pripeljati do povezovalnega in trajnejšega znanja. Če se lotijo zadeve poglobljeno, pojme ponotranjijo.

MNENJA UČENCEV

Kaj pa pravijo moji učenci o sodelovalnem učenju?

- »Je zanimivo, sodelujemo.«
- »Se več pogovarjamo med seboj. Se tudi smejemo.«
- »Sošolec mi pove tako, da lažje razumem.«
- »Mi je fajn.«
- »V življenju bomo morali sodelovati, zato je dobro, da se to naučimo že prej.«
- »Všeč mi je, ko sem vodja skupine.«
- »Ni mi všeč, ko sošolec ne sodeluje in hoče vse po svoje.«

Literatura:

- Peklaj, C. (1994). Od individualnega k sodelovalnem učenju – model šestih ogledal v razredu. *Educa*, 4(3)
- Vodopivec, I. (2003). Sodelovalno učenje v praksi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Peklaj, C. idr. (2001). Sodelovalno učenje in Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.

SPOZNAVANJE SLOVENSKE KULTURNE DEDIŠČINE V PROJEKTU COMENIUS: IZDELAVA

GORENJSKIH ZAVIJAČK / Veronika Koščak, prof. matematike in tehnike / OŠ Janka Modra, Dol pri Ljubljani

Z vključitvijo v triletni evropski šolski projekt Comenius, z naslovom »We live together in a United Europe« oziroma »Skupaj živimo v združeni Evropi« je naša šola kot nosilec projekta, v katerem sta vključeni še šoli iz Latvije in Turčije, zasnovala podrobna navodila za obdobje treh let. Najprej smo gostili mentorje, s katerimi smo se dogovorili o delu, naših načrtih, kako vključevati učence v projekt, o zadolžitvah, ki jih evropska komisija in narodna agencija pričakujeta od nas.

V projektu Comenius je vključenih 21 učencev, ki jim ni odveč, če ostanejo po pouku še kakšno uro in aktivno sodelujejo v uresničevanju ciljev projekta. Da bi slovensko kulturno dediščino predstavili kar se da pristno, smo se odločili, da bomo izdelali gorenjske zavijačke in jih podarili tujim sodelujočim učencem. Spoznavali smo projektno učno delo in odkrivali svojo »tehnično ustvarjalnost«.



Slika 1: Skupina učencev vključenih v Comenius

UVOD

Projektno učno delo sodi med tiste postopke učenja, ki temeljijo na spodbujanju učencev k aktivnemu delu, sodelovanju, razmišljanju, impulzivnosti idej in zamisli, izkustvenem učenju in nenazadnje tudi pogojujejo kooperativne odnose med učiteljem in učencem.

Tovrstni način osvajanja znanja in predvsem ročnih spretnosti ima veliko prednosti. Učenci so med potekom projektne naloge aktivni izvajalci, sami iščejo možne rešitve in oblikujejo predloge o načinu reševanja problemov in na koncu ugotavljajo rezultate svojega dela, predvsem pa si veliko zapomnijo.

V zadnjih časih se precej govori in razmišlja o drugačni šoli, da želimo slabosti odpraviti ali vsaj zmanjšati. Pouk, ki smo ga poznali do sedaj, sloni na hierarhičnih in avtoritarnih odnosih in takšni učence obremenjujejo. Učenci so bili le subjekt sprejemanja informacij, premalo se jih je neposredno vključevalo v učni proces in

predvsem upoštevalo njihove interese. To pa pri učencih sproži zmanjšanje učne motivacije in učinkovitost učenja, kar še dodatno vpliva na odklonilni odnos do šole.

Še v nedavni preteklosti je bila izobraženost le privilegij določenih družbenih slojev, danes pa postaja potreba. Vedno hitrejši razvoj znanosti, tehnike in tehnologije je odvisen od izobraženih potencialov države, zato je prisiljena zagotoviti izobrazbo čim večjemu številu prebivalstva. Ravno zato pa je treba posameznika pripraviti in usposobiti že v času njegovega rednega šolanja.

PROJEKTNO UČNO DELO IN DRUGE OBLIKE DELA Z UČENCI

Učitelji se sprašujejo, zakaj uvajati za učitelja pogosto zahtevnejše, oblike in metode dela? Razvojne tendence v družbi vplivajo na spreminjanje odnosov in spreminjanje vzgojno-izobraževalnega koncepta. Šola se obrača na učence in njihove potrebe in zato je učiteljeva pomembna naloga odkrivanje in razvoj osebnih sposobnosti.

Vedno hitrejši je razvoj znanosti in tehnologije ter spoznanj na področju metodike in psihologije, zato povečujejo potrebo po nenehnem strokovnem izpopolnjevanju posameznika. Ker mu v času izobraževanja pridobljeno znanje ne zadostuje za razumevanje novosti, ki jih mora poznati za uspešno profesionalno delo, je primoran znanje nenehno izpopolnjevati z izobraževanjem in samoizobraževanjem. Razmah

različnih informacijskih medijev postaja lahko prava »mora« osnovni šoli. Če bo ta ostala v svojih klasičnih okvirih in ne bo sledila spremembam v družbi, znanosti, predvsem pa didaktiki, bo prenesla svoj vpliv na učenca.

Projektno učno delo združuje elemente direktnega učiteljevega vodenja učnega procesa in elemente samostojnega dela učenca, temelji na izkustvenem učenju, spodbuja učence k aktivnemu učenju in pogojuje kooperativne odnose med učiteljem in učencem. Najznačilnejše karakteristike, po katerih se projektno učno delo loči od tradicionalnega pouka, so tematsko problemski prestop, konkretnost tematike z usmerjenostjo na življenjsko situacijo, ciljno usmerjena in načrtovana aktivnost, katerih nosilci so učenci, upoštevanje interesov, potreb in sposobnosti učencev, kooperativnost, odprtost, poudarek na izkustvenem učenju in poudarek na učenju kot primarni vzgojni funkciji projektnega dela.



Slika 2: Medsebojna pomoč pri projektne učnem delu

Tehnična ustvarjalnost učencev

Tehnična ustvarjalnost v šoli nudi možnosti za razvijanje psihomotoričnih sposobnosti učencev. Prav posebej pa se odraža pri motoričnih sposobnostih, zato lahko cilje pri tehnični ustvarjalnosti realiziramo z delovnimi navadami. Glede na izkušnje lahko rečem, da je najprimernejši način vzgojno-izobraževalnega dela prav projektni način dela, predvsem pri pouku tehnike in tehnologije. Projektno učno delo je usmerjeno k ciljem, zato morajo biti naloge načrtovane in dobro organizirane. Pomembno je upoštevanje učenčevih interesov in njihovih sposobnosti. S tem, ko upoštevamo njihove interese, učence motiviramo za delo in se lažje vključujejo v projektni način dela. Če pa se interesi ne pojavijo, je treba učence dodatno spodbujati.

Tehnična ustvarjalnost se lahko prepozna v naslednjih stopnjah:

1. tehnična ideja ali zamisel,
2. zbiranje podatkov in gradiv za realizacijo,
3. realizacija in uresničevanje ciljev,
4. kontrola rezultata.

Učenčeva tehnična ustvarjalnost se mora razvijati že od malega s tehnično kulturo. Za ustvarjanje novih idej moramo v skupini vzpostaviti čim bolj sproščeno vzdušje. Ustvarjanje zmanjšuje strah pred kritiko ali oceno, učenci morajo biti za delo motivirani in projektne naloge so nalašč za to. Tudi razstava izdelkov ali sodelovanje z izdelki na katerem izmed natečajev spodbuja motivacijo in ustvarjalnost. Vsak učenec se hoče dokazati, biti uspešen.

Ustvarjalni produkt

Ustvarjalni produkt opredeljuje Ghiselin. Ustvarjalnost pomeni spremembo ali prestrukturiranje dotedanega razumevanja sveta. Čim bolj neka oseba s svojim produktom spremeni pomenski univerzum, tem bolj je ustvarjalna.^[4] S projektnim delom želimo učence motivirati in v njih »prebuditi«^[4] ustvarjalni produkt, ki se izraža predvsem z operativnimi cilji, ki jih želimo doseči tako, da učenci:

- razvijajo ustvarjalno mišljenje,

- preverijo pomen skice svoje ideje za možno poznejšo izvedbo,
- izdelek dimenzionirajo,
- ob skici natančno narišejo sestavno ali delavniško risbo ali tehniško risbo,
- ob spoznanju obdelave gradiv izberejo ustreznega za izdelavo predmeta,
- osvojijo delovne operacije, potrebne za izdelavo predmeta,
- spoznajo in upoštevajo varnostna pravila pri delu ter uporabljajo zaščitna sredstva.

Govorimo lahko o različnih značilnostih ustvarjalnega produkta (ideje, izdelki ...). Ena izmed značilnosti je uporabna vrednost in premalokrat se upošteva ustvarjalnost učencev. Učenci namreč težko naredijo nekaj takega s širšo uporabno vrednostjo. Ni pa nujno, da je produkt uporaben v tistem času, v katerem je nastal. Iz zgodovine vemo, da mnogo velikih odkritij takratne družbe niso priznavale, pa so se pozneje izkazala zelo uporabna. Dostikrat pa ni možno tega kriterija uporabiti zaradi same narave ustvarjalnosti npr. umetniških stvaritev ne moremo presojati z vidika uporabnosti.

Presojanje ustvarjalnosti pa je na podlagi tega kriterija tudi lahko sporno, če novosti produkta ustrezno ne opredelimo. Nanj pa lahko gledamo z dveh vidikov. Psihološkega (upoštevamo individualni napredek osebe – če učenec napravi, česar prej ni bil sposoben) ali sociološkega vidika (merilo nam je skupina, ki ji posameznik po starosti, izobrazbi ... pripada oziroma neka širša družbena skupnost). Čim bolj redek je dosežek, tem bolj je nov in neobičajen. Učenčevo ustvarjalnost lahko ocenjujemo z obeh vidikov, vendar se v vzgojni praksi bolj upošteva socialni. Izdelkov posameznih učencev ne bi smeli prepogosto primerjati z izdelki drugih učencev v skupini, saj so učenci, ki nekoliko »kasnijo«^[4] v svojem razvoju, le redko ocenjeni kot ustvarjalni, kar seveda spodbudno ne vpliva na njihov nadaljnji razvoj.

Omeniti pa je treba še ustreznost ali primernost, kar pomeni, da ustvarjalni

produkt ustreza problemski situaciji. Prva naloga ocenjevalca je, da poišče tiste odgovore, ki niso povezani z zastavljenim vprašanjem. Šele, ko smo te odgovore izločili, pristopimo k vrednotenju preostalih odgovorov glede na stopnjo njihove ustvarjalnosti. Ustreznost pa ne smemo zamenjati s pravilnostjo.

CILJI PROJEKTA

Globalni cilji

Učenec:

- zna povezati znanje iz tehnike pridobljeno v šoli in znanje iz okolice, kjer živi z drugimi področji (energija, likovna kreativnost, ekologija, slovenska kulturna dediščina);
- razvija tehnično ustvarjalnost in kreativnost;
- spozna projektni način dela;
- razvija kooperativnost v skupini;
- razvija čutne in gibalne (senzomotorične) sposobnosti;
- pridobiva delovne navade;
- razvija pravilen odnos do dela.

Etapni cilji

Učenec:

- spozna uporabnost in zna uporabiti orodja, pripomočke in električne stroje za obdelavo materialov;
- upošteva varnostne ukrepe pri delu;
- razume pomen upoštevanja varnostnih ukrepov;
- spozna vse stopnje izdelave predmeta;
- izdelava izdelke s pravilnimi postopki obdelave;
- izdelava uporaben predmet;
- spozna in loči različne vrste polizdelkov materialov;
- spozna poklice povezane s svojim delom;

INICIATIVA – POBUDA

Pobuda je nastala ob projektu Comenius, kako predstaviti našo kulturno dediščino. Ko učenci spoznajo, kaj želimo narediti, jih motiviramo, spodbudimo in jih usmerimo, da bodo sami dali pobudo za izdelke, ki jih želijo izdelati, saj bodo tako delali bolj vztrajno in inovativno. Učence je treba pravilno usmerjati, in predlagati rešitve ob morebitni »poplavi idej«.



Slika 3: Gorenjska zavijačka

IZVEDBA

Izdelek je predstavljen v obliki projekta, v katerem sem upoštevala ustvarjalnost učencev, ga razdelila in načrtovala sistematično po težavnosti. Uporabili smo gradiva in materiale kot pri pravi gorenjski zavijački. Moje glavno načelo je, da učenec te predmete lahko izdelava pri pouku tehnike in tehnologije v okviru nerazporejenih ur, pri oddelčni skupnosti, ali katerem od predmetov, da uporabimo medpredmetno povezavo: zgodovina, slovenščina, domovinska in državljanska kultura in etika ... ter da so načrti izdelani po fazah, s kratkim in jasnim besedilom. Fazam je dodana tudi fotografija, ki prikazuje izvedbo in tako učence usmerja v pravilen postopek izdelave.

Metoda učenja z odkrivanjem

To je posebna oblika učenja, saj učenci sami prihajajo do spoznanj po lastni miselni poti, z lastnim iskanjem, odkrivanjem, preizkušanjem Omogočeno jim je eksperimentiranje, opazovanje, sodelovanje, izražanje svojih mnenj in predlogov ... Postopek pa poteka v šestih fazah in tako smo ga razvijali tudi mi, ko smo se lotili izdelave gorenjske zavijačke.

V prvi fazi so se seznanili s problemom, zastavila sem jim ga sama. Problem je bil dovolj odprt, da je dopuščal različne poti reševanja in več možnih rešitev.

V drugi fazi smo poskušali opredeliti problem ter ugotavljali, kaj jim je že dano in kaj morajo sami poiskati.

V tretji fazi so zbirali manjkajoče informacije oziroma konkretna navodila in material za rešitev problema: pogovor s starši ali drugimi odraslimi osebami, z opazovanjem, eksperimentiranjem, iskanjem na spletu, pomoč pisnih virov in literature ...

V četrti fazi so iskali različne možne rešitve in si pomagali z vprašanji, kot so: Kako spremeniti izgled? Kako nadomestiti našiti del? Kako povezati in dopolniti motiv? Kaj dodati? Kako uporabiti na drugačen način? ...

Peta faza je bila usmerjena k vrednotenju možnih rešitev, in sicer so se ravnali po vzorcu pravilno- napačno. Za dobro se je izkazalo, da so samostojno vrednotili svoje rezultate, kar je prispevalo k večji kritičnosti.

V šesti fazi pa so vse pridobljeno znanje ustrezno posplošili. To doseže tako, da rešujejo nove probleme, za katere velja naučeni princip reševanja, da iščejo nove primere za kak pojem ... in da razumejo naučeno.

Prednosti učenja z odkrivanjem:

- povečuje intelektualne potenciale, otroci usvajajo informacije po poteh, da jih lahko uporabijo pri reševanju problemov,
- večja se notranja motivacija otrok, saj odkrivanje pomeni neke vrste podkrepitev,
- otroci odkrivajo raziskovalni stil za reševanje katerekoli vrste nalog in izboljšajo tehnike raziskovanja,
- boljša je zapomnitev usvojene znanja, ker lahko otroci med učenjem organizirajo informacije v okviru lastnega sistema povezovanja.

Kako izdelamo gorenjsko zavijačko

Deli gorenjske narodne noše so: avba (za deklice zavijačka – pokrivalo z rutko), obleka (svilena – bogato nabrana), srajca (iz belega bombaža s širokimi rokavi – rokava in ovratnik so obrobljeni z belo čipko – rokava sta na ramenih podvojena – temu rečejo koza), spodnje krilo, hlače, pasovi, predpasnik (fertah), trakovi (pangeljci – črni trakovi s črno čipko), ruta (svilena s franžami in

rožičastim vzorcem), dokolenke (štikane s polžastim vzorcem – polžki so značilen ornament), dežnik, cekar (spleten iz slame), nakit (broška, verižica, uhani), nagelj (šopek), robček, črni čevlji.

Material, orodje in pripomočki

Potrebujemo belo platno trikotne oblike, ki bo služilo kot rutica, črtni žametni trak, perlice različnih barv, zlato konturno barvo za tkanino, zlati kitasto pleteni trak, belo čipko, prozorno folijo, svinčnik za načrtovanje ideje, bel list formata A4, škarje, lepilno pištolo.



Slika 4: Potrebni material za okrasitev gorenjske zavijačke

Postopek izdelave po fazah prikazanih s fotografijami



Iz črnega žametnega blaga izstrižemo pravokotnike. Z zlato konturno barvo za blago narišemo motiv in obrobe (obrobo lahko tudi naredimo iz kitasto prepletene zlate vrvice).



Ko je konturna barva posušena, nalepimo ali prišijemo perlice različnih barv v motiv.



Okoli črnega pravokotnika našijemo ali prilepimo belo čipko.



Črni pravokotnik s čipko našijemo na trikotno izstriženo belo platno tako, da hipotenuza trikotnika (najdaljša stranica) služi za privez gorenjske zavijačke.



Rutico oziroma gorenjsko zavijačko privežemo na zadnji strani in zavijačko lepo oblikujemo.



Izdelamo lahko še embalažo za gorenjsko zavijačko iz prozorne folije. Embalaža naj bo v obliki valja, sestavljena iz dveh krogov in pravokotnika; kroga služita kot osnovni ploskvi (zgoraj in spodaj), pravokotnik pa kot plašč valja, ki je ovit okoli osnovnih ploskev (krogov).

Slike 5, 6, 7, 8, 9, 10: Postopek izdelave gorenjske zavijačke

Končni izdelki učencev

Izdelki vseh učencev vključenih v projekt Comenius so bili uspešno narejeni in dokončani. Za vse izdelke so bile narejene tudi embalažne škatlice, ki jih lahko učenci 9. razredov izdelajo v okviru matematike, ko govorijo o geometrijskih telesih, okroglih telesih in spoznajo valj. Možnost izdelave je tudi z učenci 7. razreda pri predmetu tehnika in tehnologija, saj je letoletna učna snov vezana na umetno maso in spoznavajo lastnosti polizdelka – folije.

Razstava v šoli



Slika 11: Razstava izdelkov učencev
Učenci, ki so bili vključeni v projekt Comenius, so pridno delali in ustvarjali. Večino časa so ostajali v šoli po končanem pouku in prihajali predčasno v šolo, da so lahko izpolnili vsa pričakovanja in cilje, ki smo jih skupaj načrtali in osnovali. Ob dnevu odprtih vrat so tako pripravili razstavo svojih izdelkov za sošolce, starše in krajanje. Na svoje izdelke so bili z razlogom ponosni. Pri delu so se zelo trudili in jih natančno izdelali. Izdelke so odnesli s seboj v Latvijo, kjer so se srečali z vrstniki iz Latvije in Turčije. Izmenjali so si darila, ki predstavljajo njihovo kulturno dediščino.

ZAKLJUČEK

Večina ljudi, ki uči, se ne zaveda, da je biti učinkovit učitelj morda najtežje delo v naši družbi. Učinkovit učitelj je tisti, ki uspe prepričati vse učence, da v šoli kakovostno delajo. To pomeni, da učenci izkoristijo svoje sposobnosti, ne pa da v šoli preganjajo dolgčas, kot jih na žalost večina počne.

Čeprav se učenci med seboj razlikujejo, imajo vsi enake potrebe. Učitelj, ki to razume, bo vodil učence tako, da

bodo s šolskim delom zadovoljevali svoje potrebe. Ko se to zgodi, so zadovoljene tudi potrebe učitelja.

Delo učitelja je, da se z učenci pogovarja, jih posluša, omogoča, da je razred prostor, v katerem je učenje prijetno, vnaša izboljšave. Ko bodo učenci odkrili, da so sposobni kakovostnega dela, jih bo predmet veselil. Odkritje »jaz lahko naredim nekaj dobrega« vodi k motivaciji.

Vse naše življenje je poskus čim bolje zadovoljiti eno ali več od teh potreb. Kje učenci zadovoljujejo svoje potrebe? Pri predmetih tehnika, šport, glasba, igralske dejavnosti, pri interesnih dejavnostih, kjer delajo v skupini, dosežejo več, ker si medsebojno pomagajo in obenem zadovoljujejo potrebo po pripadnosti.

LITERATURA

- Glogovec, Z., Žagar, D., (1992). Ustvarjalnost: Projektno učno delo. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport
- Bezjak, J. (1997). Projektno delo pri pouku tehnike, kot uspešna oblika in metoda sodobne inženirske pedagogike. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- Novak, H. (1990). Projektno učno delo: drugačna pot do znanja. Ljubljana: DZS.
- Pečjak, V. (1987). Misлити, delati, živeti ustvarjalno. Ljubljana: DZS.

VARNOST ZA NAŠE NAJMLAJŠE - NAŠA VARNOST / Martina Belšak, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok / Vrtec Ivana

Glinška, Maribor

V preteklih dneh je pod okriljem Združenih narodov potekal Četrty svetovni teden prometne varnosti. Letos je bil teden prometne varnosti posvečen zmanjševanju hitrosti motornih vozil s sloganom: »Rešimo življenje - #upočasimo!« (Save Lives - #SlowDown). Neprilagojena hitrost voznikov motornih vozil je namreč eden izmed ključnih razlogov za hude prometne nesreče, v katerih so pogosto udeležene najbolj ranljive skupine prebivalcev, to so v prvi vrsti otroci, pa tudi pešci, kolesarji in starejši.

Prav predšolski otroci pa so tista populacija, ki samostojno še ne zmore poskrbeti za svojo varnost, a ob ustreznih izkušnjah in zgledu razvija ustrezen in varen način funkcioniranja v prometnih situacijah.

Kdo smo in kaj smo počeli:

Oddelek Muce (5–6 let) šteje 19 otrok. Sestavlja ga predvsem fantovska populacija, to je petnajst fantov in le štiri deklice. Celotna skupina se s tem šolskim letom poslovila od vrtca in odhaja v šolo, zato se zavedam, da jim bodo pridobljene izkušnje še kako koristile.

Izvajali smo različne dejavnosti, s katerimi smo pridobivali nove izkušnje in utrjevali že usvojeno znanje s področja prometa. V začetku šolskega leta me je ga. ravnateljica spodbudila k sodelovanju v projektu Pasavček, preko katerega smo imeli še dodatno podporo in priložnosti za prenašanje informacij in znanj. S sodelovanjem sem želela svojo strokovno raven na področju prometnega opismenjevanja otrok dvigniti, obuditi in znati opazovati nevarnosti na cesti, ki jih odrasli vsakodnevno pogosto spregledamo; na njih opozoriti otroke in njihove starše. Posredno smo preko otrok k sodelovanju povabili še starše, saj sem mnenja, da vsebine, ki jih z otroki obravnavamo in usvajamo, dobijo celosten pomen le, če jih obravnavamo skupaj – družina in vrtec v interakciji.

Projekt je bil načrtovan za obdobje celega šolskega leta. V mesecu novembru sva si s sodelavko zastavili smernice, kako bomo izvedli projekt in kako bomo v projekt vključevali otroke, starše in lokalno skupnost. Že v uvajalnem mesecu sva k sodelovanju povabili otroke, ki so v prvi vrsti želeli

ogled intervencijskih vozil. Sprejeli smo dogovor o možnosti ogleda. Njihove predloge sva beležili in sestavili program projekta.

Zastavili sva si osnovne cilje, ki sva jih skozi leto poskušali uresničiti:

- otroke seznaniti z varnim ravnanjem v prometu – upoštevanje cestno prometnih pravil;
- otrokom predstaviti in jih navajati na varno prečkanje ceste, varno hoditi v prometnih situacijah (sprehodi, izleti);
- otrokom predstaviti morebitne nevarnosti, ki prežijo v prometu;
- otroke seznaniti in jih opozoriti na varno vožnjo vseh potnikov v avtomobilu;
- otroke seznaniti s posledicami nepravilnega ravnanja v prometu;
- seznaniti starše z varnim ravnanjem v prometu in
- otroke motivirati za prenos informacij v domače okolje – družino.

Aktivnosti, ki smo jih skupno načrtovali, so potekale strnjeno v mesecu marcu in aprilu. Kot vsi projekti je tudi ta zahteval celosten pristop. Načrtovane dejavnosti so zajemale vseh šest kurikularnih področij:

1. **Gibanje:** igrali smo se različne gibalne elementarne igre, izvajali naravne oblike gibanja (hoja, tek, potiskanje, vlečenje) v zaprtem prostoru in na prostem z igro »Semafor«, prometne vsebine in simbole smo uporabljali pri razgibavanju, igre za ravnotežje – »hoja po ozkih pločnikih«, se igrali/vozili z različnimi otroškimi vozili – tricikli, skiroji, kolesi z »vključevanjem v promet« na igrišču.
2. **Jezik:** brali smo različne zgodbe, pravljice, pesmice, preko katerih

so se otroci srečevali tako z govorjenim kot knjižnim jezikom. Izmišljali smo si preproste rime in uganke o prometu in varnosti. Se naučili deklamacijo »Medved Brundo«. Knjigo, kot vir informacij, smo uporabili za iskanje odgovorov in potrebnih podatkov, slikovnih materialov ipd. Prometne vsebine so imeli otroci možnost doživljati tudi preko različnih medijev: avdio in video, z ogledom risanih interaktivnih filmov Znalček v prometu in Lučko. Preko simbolnih iger in iger vlog so otroci po svojih željah posnemali bolj in manj resnične prometne situacije. S sodelovanjem z maskoto Pasavček, ki smo jo izdelali sami, izdelujemo dnevnik z vtisi iz Pasavčkovega obiska.

3. **Umetnost:** otroci so sodelovali v različnih stopnjah ustvarjalnih procesov: pri načrtovanju, oblikovanju zamisli in izvedbi, posredovanju ter pogovoru o delu, procesu in izkušnjah, pri likovni umetnosti smo slikali, risali, rezali, lepili, barvali, tiskali, oblikovali, izdelovali najrazličnejše prometne aplikacije; pri glasbeni umetnosti smo peli različne pesmi, usvojili novo pesem; pri plesni umetnosti smo plesali in improvizirali različne prometne situacije; pri AV smo si ogledali nekatere dele serije risanke Zelena luč.
4. **Narava:** podali smo se v ožjo in širšo okolico vrtca, jo nekajkrat prehodili, spoznali in poimenovali pomembne prometne znake in signalizacijo. Govorili smo o svojih osnovnih počutjih ter o pomenu in skrbi za dobro počutje. Ugotavljali smo pomen čutil ob vključevanju v promet.
5. **Družba:** pogovarjali smo se o varnem ravnanju v prometu;



demonstrirali pravilno vključevanje v promet, igrali smo se igro vlog – policist, šofer, pešec. Preko različnih dejavnosti so otroci imeli možnost predvideti različne možne razplete določenega dogodka in pripovedovati o svojih izkušnjah; pridobivati veščine povezane s prometno varnostjo – prečkanje ceste, prepoznavanje nevarnih situacij, upoštevanje prometnih predpisov, izogibanje prometnim nezgodam ipd.

6. Matematika: preštevali smo avtomobile, gradili in izdelovali garaže, izdelali razrezanke in jih sestavljali. Ločevali znake po oblikah in pomenu, jih razstavljali in sestavljali, razvrščali, grupirali. S pomočjo grafa beležili, pregledovali, primerjali, opisovali aktivno sodelovanje vseh družinskih članov. Imenovali smo neurejene predmete v množicah in jih urejali, preštevali. Opazovali smo rabo simbolov – prometnih znakov in predstavili pomen rabe le-teh. Ob različnih prometnih situacijah smo se pogovarjali, kaj se je zgodilo najprej kot vzrok in kaj je nastalo kot posledica. Igrali smo se igro Zakaj – igra odgovaranja.

Za izvedbo smo v veliki meri uporabljali naravne materiale, odpadne materiale, ki so nam jih pomagali zbirati in prinašati starši in ožje sodelavke. V likovnih delavnicah smo uporabljali risalne liste, barvice, flomastre, akvarelne barve, škarje, lepilo, reklamne časopise in lepilne trakove.

Uporabljali smo različne knjige, zloženke, pobarvanke in video posnetke. Pri vsakem vključevanju v promet smo uporabljali varnostne brezrokavnike in druga odsevna telesa.

V igralnici imamo kar nekaj didaktičnega materiala (igračice): avtomobile, prometne znake, domino prometne znake, sestavljanke o varnosti v prometu, po katerih otroci tudi sicer skozi vse leto radi posegajo. Prav v tem obdobju pa smo poskrbeli za še dodatne slikovne aplikacije, ki smo si jih izdelali sami.

V izvedbo projekta smo vključevali starše naših otrok, skupine otrok v našem vrtcu, ki so prav tako vključeni v projekt Pasavček in njihove vzgojiteljice. Sodelovali smo tudi z intervencijskimi službami: policisti, reševalci, gasilci in lokalnim Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

Kje smo začeli?

Projekt smo uvedli z obiskom maskote Pasavček, ki sem jo izdelala sama. Maskota je bila otrokom poznana, prav tako njen slogan »Red je vedno pas pripet«. Skupaj z našo maskoto smo si kot izhodišče ogledali animirano poučno risanko Lučko. Skozi omenjeno risanko so otroci ponovili in utrdili pravila varnega ravnanja v prometu. Pasavčka sem predstavila kot bistro, a tudi zelo radovedno žival, ki želi spremljati vsakega posameznega otroka tudi v domačem okolju in mu hkrati pomagati v primeru, ko za njegovo varnost in varnost njegovih najbližjih ne bo najbolje poskrbljeno. Tako je naša maskota tri do štiri dni v tednu preživela skupaj z vsakim otrokom in njegovo družino. V nahrbtniku Pasavčka pa je bila tudi knjiga *Lepo vedenje v prometu* in dnevnik, v katerega so otroci narisali svoje izkušnje in vtise med druženjem z maskoto.

Vsakič, ko se je vrnila nazaj v vrtec, nas je popeljala tudi skozi prometne poti, ki smo jih skupaj premagali in iskali varne rešitve ter izpostavili morebitne nevarnosti, ki bi nam lahko grozile. Uporabljali smo svoje izkušnje in znanje in skozi šolsko leto pridobili

nove izkušnje in znanja na področju varnosti in prometa.

Likovni kotiček smo zapolnili z različnimi pobarvankami, v katerih so otroke zapisane številke vodile h končnemu izdelku – uporaba devetih števil in ustreznih devet barv. Koščki papirja različnih barv in velikosti so otroke motivirali k ustvarjanju trganke Pasavčka.

Med demonstracijo uporabe varnostnega pasu (medvedek v avtomobilu) smo skupaj ugotavljali pomen uporabe varnostnega pasu. Hkrati smo ugotavljali tudi posledice nepravilne uporabe, ki je prav tako neustrezna in nevarna. Da bi bili med vožnjo v avtomobilu zares vedno pripeti, nas je na to opozarjala obešanka v avtomobilu, ki smo si jo izdelali sami. Obešana na vzvratno ogledalo nas je vedno opozorila na pravilno in varno zapenjanje varnostnega pasu.

Kotiček z manipulativnimi igrami smo še dodatno opremili z različnimi didaktičnimi igrami o prometu. Skozi igro so otroci spoznavali oblike prometnih znakov, jih poimenovali, poimenovali njihove barve, razlagali njihov pomen, jih skozi igro praktično uporabljali. Eno od teh – sestavljanke prometni znaki, smo si izdelali tudi sami.

Na hodniku smo si s pomočjo lepilnih trakov izdelali čisto pravo cesto s križišči, prehodi za pešce in krožiščem. Otroci so pri izdelavi sodelovali in podajali predloge. Prav zaradi skupnega načrtovanja »varne« poti, jim upoštevanje prometnih znakov in druge signalizacije med aktivno igro ni delalo preglavic.

Ogledali smo si krajše videoposnetke s spletne AVP strani: uporaba varnostnega pasu, kolesar v prometu, varna vožnja, prečkanje tirnic, vožnja pod vplivom alkohola, uporaba mobilnih telefonov med vožnjo. Nevarnosti, ki smo jih izpostavili med ogledom filma, so otroci hitro zaznali, na njih opozorili in iskali rešitve, ki bi preprečile nesreče ob neustreznem ravnanju.



Poimenovali smo različna odsevna telesa, s katerimi smo v prometu bolj opazeni ali morda celo prepoznavni. Med igro in ob vključevanju v promet smo jih tudi redno uporabljali. Ker pa za našo varnost v prometu nismo vedno odgovorni mi sami, smo nase in na svoje sorojence opozorili še z opozorilnimi tablicami, ki smo jih iz odpadnih materialov izdelali sami. Tablice so otroci s pomočjo staršev namestili na zadnjo vetrobransko steklo avtomobila.

Spremljali in beležili smo tudi uporabo otroških sedežev in uporabo varnostnih pasov cele družine. Ker pa je precej otrok doma v neposredni bližini vrtca, smo v beleženje vključevali še uporabo varnostnih čelad na kolesu ali skiroju in pravilno, varno prečkanje cest. V skladu z upoštevanjem cestnih predpisov si je otrok vsakič prislužil žig Pasavčka. Po zbranih desetih žigih je sledila nagrada – tatu Pasavčka. Ob koncu smo evalvirali naše »prometno obnašanje« in ugotovili, da so otroci postali pravi mali policisti, ki so na morebitno neprimerno vedenje opozarjali tudi svoje starše in sorojence. Tudi uporaba odsevnikov ni bila več skrb vzgojiteljic, temveč so to prevzeli kar otroci.

Oblikovali smo mnogo zanimivih iger, skozi katere smo se seznanjali z varnim

vključevanjem v promet, prepoznava, poimenovali prometne znake in razlagali njihov pomen, reševali prometne uganke, iskali pare, preverjali in utrjevali svoje znanje ... Udeležili smo se tudi zaključne prireditve na Trgu Leona Štuklja, ki jo je organiziral lokalni Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu. Rokovanje s »ta pravim« Pasavčkom je bilo otrokom v veliko veselje. V družbi čarovnika Grega so otroci preživeli zabavno dopoldne. Še posebej fantje so uživali, ko so lahko raziskovali opremo v intervencijskih vozilih. Vozila, ki jih imajo sicer priložnost videti le od daleč ali pa v filmih, so si lahko tokrat ogledali tudi od znotraj. Uniformirane osebe pa so velikodušno predstavile svojo opremo in opremo v vozilih. Ob koncu smo si vsi zaželeli eno – da si prevoza z vozili na intervencijski vožnji ne želimo! Je pa res, da se je veliko otrok po obisku navdušilo za te poklice. V bližnji prihodnosti načrtujemo še demonstracijo uporabe DEMO-sedežev. Takrat se bomo ponovno zbrale vse sodelujoče skupine Vrtca Ivana Glinška Maribor, izmenjale izkušnje, zanimivosti in pridobljeno znanje.

Kakšni so bili rezultati?

Ob začetku projekta smo v oddelku opravili »kratko anketo« o uporabi varnostnih pasov otrok in staršev. Takrat so prav vsi otroci povedali, da med

vožnjo v avtomobilu vedno sedijo v svojih sedežih in da seveda tudi njihovi starši varnostne pasove redno uporabljajo.

Med izvajanjem omenjenih dejavnosti pa smo pogosto slišali zgodbe otrok, da se npr. pred vožnjo v avtomobilu pripnejo sami; da je očka predlagal, da naj se ne pripenja, ampak naj varnostni pas samo drži v roki; da pripenjanje ni potrebno, saj zdaj ni policistov na cesti; da naj se otrok ne pripenja, saj se bodo peljali le kratko relacijo – do trgovine; da zapenjanje z varnostnim pasom opravi starejši sedemletni sorojenec; da se atiju ni treba pripeti, ker je odrasel in še kakšno. Seveda teh zgodb s svojo sodelavko nisva preverjali, saj to ni bil namen dejavnosti in zagotovo je bila katera tudi plod otroške domišljije. So pa bile to odlične priložnosti, da smo lahko na konkretnih primerih predebatirali problematiko in riziko vsakega posameznega ravnanja in skupaj poiskali skupno – pravo oz. varno alternativo.

Po vsaki izvedeni dejavnosti so otroci nove informacije sprejeli zelo odgovorno. V jutranjih srečanjih, ki jih izvajamo vsakodnevno, so otroci pogosto z nami podelili kako izkušnjo, kako jim je pridobljeno znanje pomagalo varno ravnati v specifični prometni situaciji. Najponosneje so pripovedovali zgodbe, kako so na varno ravnanje opozorili in podučili svoje starše. Menim, da sva s sodelavko oblikovali in izvedli celoten koncept dela in vključevanja vseh deležnikov v tem projektu. Otroci so se z veseljem in zanimanjem lotili vsake dejavnosti, ki sva jo pripravili. O aktivnostih, ki smo jih izvajali, so starši lahko prebrali na oglasni deski. In ob prihodu ali odhodu otrok so starši povedali, da jih zdaj opominjajo na »red« v avtu. Če torej strnem, lahko ponosno zapišem, da smo dosegli zastavljene cilje. Najbolj razveseljevalo pa me je radovedno in ustvarjalno vključevanje otrok. V sklopu projekta smo si prizadevali otrokom ponuditi čim več novih, koristnih informacij. Še naprej bomo otroke in starše seznanjali in opozarjali k varnemu ravnanju v prometu.

Pa še nekaj izjav otrok na vprašanje: »Kaj vas je Pasavček naučil?«

VAL J.: Pred izstopom iz avtomobila pogledamo levo in desno, da nas ne zadene kak kolesar, avtomobil ali pešec.

DOMEN: Tudi ob zeleni luči na semaforju se vseeno še prepričamo, ali je varno prečkati cesto.

ELA: Če promet usmerja policist, moramo razumeti in upoštevati njegove ukaze.

NIKO: Znak za pešce voznike opozarja, da imajo na prehodu pešci prednost.

JOŠT: Na motorju in kolesu moramo zmeraj imeti čelado na glavi.

ISA: Naši domači ljubljenci se vozijo v posebni škatli ali zavarovanem delu avta.

VITJA: Preden prečkaš cesto, moraš vedno pogledati levo, desno in nato še enkrat levo.

PAVLINA: Na cesti moramo vedno upoštevati prometne znake in semafor.

VAL K.: Če potrebujemo pomoč policista, ki je na drugi strani ceste, ga pokličemo k sebi ali pa gremo varno k njemu.

UMA: Otroke morajo starši naučiti, da se morajo v avtu pripeti, tako da naredi »klik«, starši pa morajo to preveriti.

MARK: Okrogel znak z rdečo obrobo, belo sredino in dvema pešcema na sredini pomeni, da tam ne smejo hoditi pešci.

JAN: Prehoda za pešce ne prečkamo za ali pa pred tovornjakom.

VAL P.: Bel in rdeč okrogel prometni znak z dvema avtomobiloma na sredini pomeni – prepovedano prehitevanje.

KERIM: Na prehodu za pešce počakamo, da se prižge zelena luč.

VID: Prehod za pešce moramo prečkati varno, čeprav imamo prednost.



POVEŽIMO OTROKE Z NARAVO, POJDIMO V GOZD / Prof. ddr. Ana Vovk Korže in Janja Lužnik, univ. dipl. inž. kraj. arh. /

Mednarodni center za ekoremediacije / FF MB

Tehnologija in mediji, preobremenjenost s številnimi načrtovanimi, vodenimi in nadzorovanimi aktivnostmi, pomanjkanje časa, pretirana zaskrbljenost glede varnosti otrok je današnje otroke ter najstnike »iztrgal« iz naravnega okolja, s tem pa se jim povzroča velika škoda, saj nimajo možnosti začutiti narave. Otroci so oropani kakovostnega družabnega življenja in osebnih izkustvenih doživetij resničnega sveta, kot so plezanje po drevesih, igra z vodo, izdelava lesenih lokov in piščali, samostojna in svobodna igra z vrstniki, ki smo jih generacije pred njimi doživljale kot nekaj samoumevnega. Zaradi odtujenosti od narave jih le-ta navdaja z občutkom nelagodja, predsodkov ali celo strahu, ne razumejo pomena narave, ne čutijo povezanosti z njo in je ne spoštujejo. Prekomerna teža, depresija, motorične in socialne nespretnosti, nemotiviranost, slaba zbranost, slaba samopodoba otrok so le nekatere od številnih zaskrbljujočih težav, ki pestijo današnje otroke in mladino. Kako torej znova povezati otroke z naravo je pravi izziv tako za starše kot za učitelje.

Rešitev je v resnici zelo preprosta, a se v praksi zaradi številnih sistemskih in organizacijskih ovir še zmeraj premalo izvaja. Kot ugotavljajo številni avtorji, je otroke treba znova povezati z naravnim okoljem in jim preko izobraževalnih programov, ki so usmerjeni v lokalno naravno okolje, omogočiti pristno senzorno, izkustveno doživljanje narave. Kontinuirane pozitivne izkušnje, ki jih otroci pridobijo skozi raznolike učne aktivnosti, igro, s pomočjo raziskovanja, spoznavanja v naravno zasnovanih učnih okoljih pozitivno vplivajo na pravilen celosten telesni, osebni, socialni, kognitivni razvoj posameznika kot tudi celotne družbe. V ta namen v prispevku predstavljamo poglede na učenje v naravi, predstavljamo gozdno pedagogiko kot primer izkustvenega izobraževanja usmerjenega v naravo, ki se je začel uveljavljati tudi pri nas. Obenem povzemamo nekaj slovenskih izvedenih ureditev naravnih odprtih učnih okolij, ki so lahko dobra spodbuda za ureditev še kako potrebnega novega naravnega učnega kotička v bližini kakšnega vrtca, šole, stanovanjskega naselja, mestnem parka ali kar na domačem vrtu.

Uvod

Ameriški avtor Richard Louv je v svoji knjigi z naslovom *Zadnji otrok v gozdu: Rešimo naše otroke pred sindromom zmanjšane kontakta z naravo* predstavil "motnjo primanjkljaja narave/nature deficit disorder"; ki je posledica odtujenosti človeka od naravnega sveta, ki jo opažajo pri današnjih t. i. „Z“ generaciji otrok (Louv, 2008).

Ob sklicevanju na številne raziskave opozarja na slabo fizično in psihično zdravje današnjih otrok in celotne družbe, kar je v prvi vrsti posledica pomanjkanja bivanja in gibanja v naravnem okolju. Depresija, prekomerna teža, težave s koncentracijo, socialne nespretnosti so le nekatere od najpogostejših in zaskrbljujočih težav današnjih otrok in mladine. Avtor v knjigi podaja praktične rešitve in preproste pristope za ponovno vzpostavitev povezave med otroki in naravo, ki jo je moč doseči predvsem s senzornim, izkustvenim učenjem v naravnem okolju.

Iz navedenega sledi, da so v naravo usmerjeni izobraževalni programi, ki spodbujajo učinkovitejše oblike poučevanja, kjer narava lokalnega okolja postane učilnica, dandanes nujni. Tovrsten način izobraževanja namreč nima pozitivnega vplivala le na sam učni uspeh učencev, kar dokazujejo tudi številne raziskave, temveč razvija veščine in vrednote posameznika pomembne za doseganje trajnostne prihodnosti, s pomočjo katerih bodo mladi sposobni kritično razmišljati, sprejemati odgovorne odločitve v dobro sebe, sedanjih in prihodnjih generacij ter se uspešno prilagajali hitrim in nepredvidljivim družbenim spremembam.

Žal številne raziskave kažejo, da se formalne in neformalne oblike učenja v praksi še vedno najpogosteje izvajajo v učilnicah med zaprtimi zidovi, izolirane od realnih življenjskih okoliščin, kjer učeči pridobivajo

teoretično znanje in ga v praksi ne znajo uporabiti. Organizacija pouka na prostem pri nas zakonsko ni zahtevana in je zato v največji meri odvisna od zavzetosti, iznajdljivosti, idej in usposobljenosti posameznega učitelja kot tudi organizacije posamezne izobraževalne institucije (Medmrežje 1). Najpogostejši razlogi, zaradi katerih se učitelji ne odločijo za izvajanje pouka na prostem, so organizacijske in vsebinske ovire, disciplinske težave učencev, prevelike skupine, premalo spremljevalcev, stopnja nevarnosti in tveganja za poškodbe, neugodne vremenske razmere, preobremenjenost in pomanjkanje časa za izvajanje pouka na prostem, pomanjkljiva usposobljenost, zahtevnejše učne priprave, pomanjkanje didaktičnih pripomočkov, oddaljenost izobraževalne institucije od naravnega okolja in še bi lahko naštevali.

Zaradi navedenih razlogov želimo v prispevku predstaviti poglede na učenje v naravi kot enega temeljnih konceptov vzgoje in izobraževanja za trajnostno prihodnost. Predstavljamo enega izmed možnih izobraževalnih programov, ki je usmerjen v naravo in se je v tujini že dobro uveljavil, pred nekaj leti pa se je pričel uveljavljati tudi pri nas – gozdno pedagogiko. Obenem povzemamo nekaj inovativnih slovenskih primerov že izvedenih odprtih naravnih učnih okolij za izkustveno doživljanje narave, s katerim želimo prikazati, da je takšna okolja mogoče zasnovati na zelo raznolikih lokacijah in na zanimive načine.



Slika 1. Otroci se želijo učiti v naravi.

Učenje zunaj zaprtih zidov

Model izobraževanja za trajnostni razvoj podpira strategije učenja, ki učečim omogočajo doseganje ciljev širokega znanja, veščin in vrednot, pomembnih za doseganje trajnostne prihodnosti, s pomočjo katerih bodo sposobni kritično razmišljati, sprejemati odgovorne odločitve v dobro sebe, sedanjih in prihodnjih generacij ter se uspešno prilagajati hitrim in nepredvidljivim družbenim spremembam (Sedmak, 2009).

Klasični vzorec 'pasivnega' učenja nadomešča sistemski pristop, kjer se pozornost usmeri na učečega, kako- vost učne izkušnje, učnega okolja, iz- kustveno in kritično učenje. Pri tem je učeči aktivno vključen v proces učenja, vključuje se v akcijsko raziskovanje, sodelovalno in skupinsko učenje, kri- tično raziskovanje in refleksija ter in- terdisciplinarni pristop (Medmrežje 1).

Odgovor klasičnemu abstraktnemu načinu učenja, ki se je v praksi izkazal

kot neustrezen, kar potrjujejo številni avtorji, je izkustveno učenje, ki teoretično učenje poveže s prakso preko konkretne osebne izkušnje in obstoječe znanje nadgradi z novim. Le to pa omogoča učinkovitejše dojetje in spoznavanje. Za uspešno učenje morajo biti izpolnjene vse faze, ki si sledijo od stika s konkretno izkušnjo, sledi faza razmišljujočega opazovanja, faza abstraktne konceptualizacije ter zaključek z aktivnim eksperimentiranjem. Pri tem pa je treba upoštevati tudi obstoječe predznanje in izkušnje vsakega posameznika.

Za uspešno izkustveno učenje je torej izredno pomembno, da ima učeči možnost pridobivanja izkušnje v realnem, resničnem okolju, zato tovrstna metoda podpira premik učnega procesa iz učilnic v okolico šole, kjer postaneta skupnost in okolica mesto učenja. Učenje v naravi in z naravo zagotavlja stik z naravo in učenje iz narave.

Pouk na prostem je po definiciji organizirano učenje, ki poteka zunaj učilnice in se sklicuje na filozofijo, teorijo in prakso izkustvenega učenja in okoljske vzgoje. Izvaja se lahko na najrazličnejših lokacijah kot npr. v šolskem okolju, bližnji soseski, urbanem ali naravnem okolju, v okviru vodenih ekskurzij, v okviru učnih poti ipd. (Medmrežje 2).

Gre za metodo poučevanja, ki poudarja neposredno multisenzorno doživljanje in zvišuje posameznikovo fizično, duševno, kognitivno, psihično raven in omogoča polnejše učenje od učenja v učilnici. Svobodna uporaba vseh čutil posameznikom spodbuja kreativnost, ustvarjalnost in domišljijo.

S pridobivanjem neposredne intenzivne in osebne izkušnje skozi učni proces v realnem okolju si učeči ustvari realno predstavo ter nadgradi teoretično znanje in abstraktno predstavo, obenem pa razvija pozitiven, spoštljiv in odgovoren odnos do okolja in narave.



Slika 2. Gozd je čudovita učilnica v naravi.

Uspešno in pristno doživljanje realnega okolja z vsemi čutili je mogoče izpeljati s pomočjo Cornellove učne strategije tekočega učenja, ki učečega osredotoči na dejavnost preko navdušenja, usmeritve in osredinjanja pozornosti, neposredne delitve in delitve navdušenja z drugimi (Medmrežje 3).

Komljančeva (2010) odprto učno okolje opredeljuje kot prostor in čas za izmenjavo izkušenj in interesov. Bolj, ko je okolje odprto za učenje, bolj je spodbudno, prijazno in varno. Odprto učno okolje je privlačno za vsakega, ki se mu omogoči učenje po njegovi meri. Kot dober primer odprtih učnih okolij Komljančeva navaja koncept gozdnih vrtcev in šol, kjer se aktivnosti odvijajo v naravnem okolju.

Odprto učenje je optimalno prilagajanje na življenje. Ključni faktor v

odprtem učnem okolju je svoboda za skupno prilagajanje s pozitivno učno klimo, ki spodbuja ustvarjalnost, kjer se učimo drug od drugega, da bi vedeli, znali in živeli ter puščali napredne sledove za kulturni razvoj družbe (Komljanec, 2010).

Izkustveno učenje skozi gozdno pedagogiko

Poznanih je več izobraževalnih programov in konceptov, ki so usmerjeni v naravo, v prispevku pa se osredotočamo na strategijo gozdne pedagogike, ki je v nekaterih evropskih državah že dobro uveljavljena in se je kot dobra praksa pred nekaj leti začela pojavljati tudi pri nas.

Za predstavitev tovrstne prakse smo se odločili predvsem zaradi dejstva, da je naša država izredno gozdnata, saj jo pokriva skoraj 60 odstotkov

gozdov. To pomeni, da je gozd kot naravno okolje prisoten v bližini skoraj večine naselij in ima tudi večina vrtcev in šol dostop do gozda brez uporabe prevoznih sredstev. Gozd je pester življenjski prostor številnih rastlinskih in živalskih vrst, ki skupaj soustvarjajo kompleksen in zapleten ekosistem. Naši gozdovi so vrstno zelo pestri, saj uspeva kar 71 samoniklih vrst gozdnega drevja, kar je dokaz, da so dobro ohranjeni (Medmrežje 4). K temu je prispeval predvsem sonaravni način gospodarjenja, ki temelji na prebiralnem gospodarjenju in obenem prepoveduje golosečni pristop. Gozd je pomemben predvsem zaradi številnih nalog, ki jih opravlja, kot so proizvodnja kisika, varovanje gozdnih zemljišč in sestojev, ohranjanje biotske raznovrstnosti, zadržuje vodo in blaži vplive podnebnih sprememb, vpliva na delež in kakovost pitne vode, je vir

surovin in lesne biomase ipd. Za človeka predstavlja kakovostno in zdravo okolje za druženje, sproščanje, estetsko doživljanje narave, nudi priložnosti za razvoj turizma, zagotavlja varstvo naravne in kulturne dediščine, je prostor raziskovanja in izobraževanja. Pestre življenjske združbe in procesi, ki se odvijajo v gozdu, kar vabijo posameznika k raziskovanju, ustvarjalnosti, igri, pridobivanju novih znanj in dragocenih izkušenj. Prav zaradi navedenega pridobiva gozd tudi v vzgojno-izobraževalnih procesih številnih šol in vrtcev vse večji pomen kot naravno odprto učno okolje. Šole in vrtci, ki redno izvajajo vzgojno-izobraževalni proces v gozdu, opažajo velik napredek na posameznih področjih razvoja otrok. Termin »gozdna pedagogika« se je v zadnjih dvajsetih letih pojavil med gozdarji v Nemčiji, Avstriji in Švici z namenom promocije gozdarstva med širšo javnostjo (medmrežje 5).

Gozdna pedagogika je veda, ki z metodo doživetega učenja, posrednim in neposrednim zaznavanjem naravnega okolja ljudi poučuje o pomenu in funkcijah gozda ter o razvoju okolja. Vodenja izvajajo strokovno usposobljeni gozdarji (Divjak Zalokar, 2008). Koncept poučevanja temelji na ideji, da je narava najboljša učiteljica, ki posamezniku omogoča vseživljenjsko učenje. Posameznik ne pridobiva znanja od učitelja, temveč s pomočjo lastnega opazovanja, senzornega zaznavanja naravnega okolja. Ne gre torej za tradicionalno obliko učenja, temveč za učenje, ki temelji na zmožnostih, ki jim jih ponuja okolje. Skozi učenje posameznik postopno razvija tudi občutek in skrb za okolje ter pozitivno delujejo v prid narave. Pristop vabi otroke k učenju z naravo in jih spodbuja k raziskovanju in igri v naravnem okolju. Prednosti gozdne pedagogike so v tem, da otroci postanejo srečnejši, bolj ustvarjalni in zadovoljni s seboj, bolj zdravi, intelektualno in čustveno stabilnejši. Krepijo samostojnost, fizično aktivnost in razvoj komunikacijskih veščin. Naravno okolje daje otrokom občutek gotovosti in varnosti in jim omogoča, da pustijo svoji domišljiji prosto pot. Eden izmed glavnih ciljev

je razviti otroke in mlade ljudi v samozavestne in okoljsko odgovorne posameznike.

Nestrukturirano naravno okolje omogoča razvoj spontanosti dejavnosti, obilje čutnih zaznav, svobodo in možnost tveganja, kar posamezniku predstavlja večji izziv in polnejšo izkušnjo. S pomočjo uporabe raznolikih naravnih materialov in predmetov pridobivajo konkretna znanja in razumevanja. Raziskave kažejo, da več časa kot prebivajo otroci v naravnem okolju, prej in intenzivneje ponotranjijo občutek in skrb za naravo (Juvan, 2013).

V Sloveniji gozdna pedagogika še ni formalno uveljavljena veda. Naravoslovni dnevi, delavnice, izobraževanja in gozdne učne poti po kriterijih sicer spadajo v program gozdne pedagogike, vendar jih v Sloveniji pod tem pojmom še ne označujemo. Prav tako še ne poznamo gozdnih vrtcev in šol, kot jih poznajo v tujini, so se pa že oblikovali prvi zametki Mreže gozdnih vrtcev in šol. Kar nekaj slovenskih vrtcev je že začelo kontinuirano izvajati vzgojno-izobraževalni proces v naravnih okoljih, kot so gozd, travniki in obrežja naravnih potokov. Prav tako so tudi v nekaterih šolah začeli izvajati poučevanje vseh predmetov v gozdu (Medmrežje 5).

V našem prostoru se s tematiko gozdne pedagogike že nekaj časa ukvarjajo taborniki, skavti in različna društva, od leta 2010 pa bolj intenzivno tudi zasebni zavod Inštitut za gozdno pedagogiko (Medmrežje 5 in 6), s ciljem otrokom približati gozd preko gozdne pedagogike, oblikovati smernice in programe za usposabljanje strokovnega kadra za delo zunaj razredov, uvajanje gozdne pedagogike v kurikulum za vrtce in šole. V sklopu inovacijskih projektov spodbujajo koncept gozdnih vrtcev in šol in v ta namen izvajajo pester nabor dejavnosti, kot so naravoslovni dnevi, gozdne delavnice, izobraževalni seminarji za pedagoške delavce, prenos celotnega kurikula v gozdni prostor, strokovna podpora šolam in vrtcem, promoviranje gozda kot zdravo življenjsko okolje. Vse

aktivnosti pa imajo enoten cilj – doseči stalno povezanost šol in vrtcev z naravnim lokalnim okoljem. V ta namen razvijajo in raziskujejo lastni, slovenski model odprtega učnega okolja v naravnih ekosistemih.

Kot navajajo na spletni strani, delovanje Inštituta poteka predvsem na področjih krepitve naravoslovnih metod dela s poudarkom na spoznavanju in promociji slovenskih gozdov in trajnostnega gospodarjenja, z željo približati naravoslovje in znanstveno-raziskovalne dejavnosti otrokom in mladini. Gozd obravnavajo kot učilnico in vir idej za vse predmete oziroma področja kurikula, z uvajanjem različnih didaktičnih pristopov in poudarkom na razvoju aktivnih in sodobnih učnih metod v naravi in z naravo. Zanimajo jih predvsem vpliv narave na zdravje in razvoj otrok ter njihovih vrednot. S strokovno pripravljenimi programi s področja gozdne pedagogike želijo otrokom in širši javnosti približati slovenski gozd in naravo. S krepitvijo Mreže gozdnih vrtcev in šol Slovenije pomagajo pri oblikovanju inovativnih vrtcev in šol, ki vzgajajo samozavestne, samokritične, ustvarjalne, zdrave in družbeno odgovorne otroke. Slovenski gozd bi tako postal temelj za vzgojo odgovornih in kreativnih otrok, ki se bodo znali odločiti v prid okolja, narave, svojega življenja kot svoje okolice.

Akterji v projektnem delu opozarjajo na aktualne probleme sodobne družbe, in sicer, da so otroci premalo v naravi, se premalo gibljejo in imajo posledično slabše razvite motorične sposobnosti, ne poznajo lokalnega okolja, nimajo razvitih socialnih veščin, niso motivirani za delo, so prenasršeni z medijskimi vsebinami, v šolah in vrtcih se premalo spodbuja kreativnost in divergentno razmišljanje.

Ideja gozdnih vrtcev in šol se je razvila v skandinavskih deželah in temelji na upoštevanju naravnega ritma, kjer narava vzpostavlja kontekst učenja, ki pozitivno vpliva na človekov razvoj (Juvan, 2013). Redno izvajanje dejavnosti in aktivnosti v dinamičnem in spreminjajočem se naravnem okolju,

ponavljanjem in refleksije določene izkušnje so omogočeni vseživljenjsko učenje, razvoj na vseh področjih, razvoj vrednosti in odgovornosti, razvoj motoričnih sposobnosti in pravilen fizični in psihični razvoj. Za uspešno izkustveno doživljanje je pomembno, da ima pri izvajanju dejavnosti učeči na razpolago tudi dovolj časa, svobodo samostojnega raziskovanja, da lahko preizkuša in razvija in krepí svoje sposobnosti.

Poučevanje in raziskovanje v naravnem okolju, ki ima značilnosti odprtega učenja in se izvaja v neposredni bližini vrtcev in šol, ne spodbuja in krepí le otrokovega razvoja, temveč tudi celotno lokalno skupnost. Gozdne učilnice in poučevanja na prostem omogočajo razvoj socialnih veščin, izkušenj, sodelovanja in osebno predanost delu, radovednost, domišljijo in spontane individualne iniciative, identiteto, občutek za prostor.

Ena izmed dejavnosti v okviru gozdnega vrta je tudi pridelava in priprava lastne hrane. Otroci ob pomoči odraslih sami poskrbijo za zasaditev, vzgojo in nego rastlin ter pripravo obrokov. Dejavnosti pozitivno vplivajo na razvoj odgovornosti, samostojnost pri delu in krepíjo socialne vezi v skupini. Otroci se tako že zgodaj seznanijo s celovitostjo trajnostnega načina življenja in pomena samooskrbe.

Slovenski vrtci vključeni v Mrežo gozdnih vrtcev in šol, ki redno in kontinuirano izvajajo številne dejavnosti in aktivnosti v naravnem okolju, že opažajo pozitivne spremembe na otrocih: otroci so bolj zdravi, bolj umirjeni, motorične veščine so se izboljšale, bolj so samozavestni in odgovorni do okolja, vzgojiteljice opažajo večjo motivacijo za delo, so bolj ustvarjalni in pri delu je več sodelovanja. In kar je najpomembnejše – otroci se počutijo v naravnem okolju bolj srečni in zadovoljni s seboj (Medmrežje 7).

V Rožni dolini, v Ljubljani, je bilo ustanovljeno tudi prvo varstvo otrok »Čarobni gozd« (Medmrežje 8) v naravnem okolju po zgledu skandinavskih

in nemških vrtcev, kjer otroci večino dneva, ne glede na vremenske razmere, preživijo v naravi. Otroci se zjutraj zberejo v hiši v Rožni dolini, od koder gredo raziskovat bližnji gozd, travnik ali potok. Na kosilo se vrnejo v hišo in popoldan preživijo na dvorišču, kjer imajo tudi svojo gredico.

Od teorije v prakso – izhodišča urejanja odprtega učnega okolja

Sodobne usmeritve urejanja javnega odprtega prostora za otroke in mladostnike vse bolj temeljijo na vračanju k naravi (Simoneti, 2010). Poudarek je na ustvarjanju pestrih, raznolikih in vsebinsko bogatih doživljajsko ter manj formalno urejenih prostorskih sklopov. Prevladuje preplet prvin naravne in oblikovane krajine, kot so vegetacijske prvine, moduliran teren ter uporaba naravnih lokalnih materialov, kot so voda, pesek, les, kamen. V prostor umeščajo opremo in strukture, ki spodbujajo razvoj različnih izkustvenih doživetij in preizkušanje lastnih spretnosti in zmožnosti, puščajo domišljiji prosto pot, imajo značaj fleksibilnih ureditev, ki nudijo možnost preoblikovanja. Nove ureditve se v največji možni meri navezujejo in upoštevajo obstoječe naravne danosti in zatečena prostorska razmerja. V prostor posegajo na način, da v okolju ne povzročajo škode, minimalno posegajo v naravni teren in obstoječo vegetacijo.

Za nove zasaditve se uporabijo avtohtone rastlinske vrste (drevesa, grmovnice, zelišča, sadno drevje ipd.). Vegetacijske prvine, kot so žive meje, skupine grmovnic in dreves, se v prostor umeščajo predvsem z namenom obnove in izboljšanja stanja obstoječih habitatov, ustvarjanja naravne sence, ali kot strukturni element za ločevanje in razmejevanje različnih programskih sklopov.

Zasnove odprtih učnih okolij za intenzivno doživljanje narave so za uporabnike privlačnejše, bolj zanimive in učinkovitejše v doseganju ciljev, če temeljijo na zadovoljevanju otrokovih potreb za celostni razvoj, njihovih interesih in željah, ter so izdelane v tesnem medsebojnem sodelovanju z otroki, učitelji in lokalno skupnostjo.

Pri urejanju odprtih učnih okolij ima pomembno vlogo tudi izbira ustrezne lokacije. Prednost imajo lokacije, ki se nahajajo v sami okolici izobraževalne institucije ali njeni neposredni bližini, z namenom zagotoviti varen in enostaven dostop brez uporabe javnega prevoza. Obenem naj bodo čim manj izpostavljene motnjam hrupa.

Gozdno igrišče ali kako otrokom pričarati nasmeh na obraz – primeri dobrih praks

Uspešnih in inovativnih primerov ureditev za izvajanje pouka na prostem je v našem okolju zmeraj več. Kot je že bilo navedeno, se pri tovrstnih ureditvah zgledujemo predvsem po dobrih praksah iz skandinavskih dežel ter Nemčije in Avstrije, ki temeljijo predvsem na principih že dobro uveljavljene gozdne pedagogike.

V nadaljevanju predstavljamo nekaj inovativnih primerov zasnovanih odprtih naravnih učnih lokalnih okolij, ki omogočajo izvajanje raznolikih aktivnosti, igro, raziskovanje, kako-vostno preživljanje prostega časa in bi jih bilo mogoče prenesti v različna okolja. Primeri se razlikujejo predvsem po raznolikih vsebinskih sklopovih in glede na lokacijo (šolsko ali vrtčevsko dvorišče, naravno okolje – gozd).

Minica – igralnica v gozdu, Gozdni vrtec Črček v Predvoru, smo zasledili na spletni strani Mreže gozdnih vrtcev (Medmrežje 9). Otroci so s pomočjo vzgojiteljic iz različnih naravnih materialov (prirezana debla, veje, mah, storži, lubje ...) v bližnjem gozdu uredili in poimenovali raznolike inovativne koticke, kot npr. koticek dom, koticek gledališče, okrogli in pleteni koticek, ki spodbujajo ustvarjalno in domišljijsko igro, prosto gibanje, raziskovanje, opazovanje, obenem pa omogočajo izvajanje načrtovanih dejavnosti v skladu s kurikulumom. Obilica naravnega materiala, kot so lubje, veje, debla, skorja, listje, zemlja, kamenčki, plodovi, otrokom omogoča dinamično spreminjanje gozdnega ambianta in s tem priložnosti za vedno nova doživetja in izkušnje.



Slika 3. Učilnica pod drevesi spodbuja kreativnost mladih.

Za vzdrževanje in urejanje koticov otroci samostojno skrbijo na način, da ne povzročajo škode v naravnem okolju, s čimer razvijajo odgovoren odnos in skrb za naravo, spoznavajo elemente varstva okolja. Dejavnosti v gozdni igralnici se izvajajo skozi vse leto, tako imajo otroci priložnost spoznavati značilnosti in pomen narave skozi različne naravne cikle.

Naš vrtiček – iz majhnega zraste veliko (Šolski Ekovrt), Vrtec Antona Medveda Kamnik

V Vrtcu Antona Medveda Kamnik izvajajo projekte (Medmrežje 10), ki spodbujajo vzgojo za trajnostni razvoj. Ena izmed prednostnih nalog vrtca je otrokom omogočiti neposredni stik z naravo in izkustvenim učenjem v neposrednem naravnem okolju. Eden izmed tovrstnih projektov je tudi Šolski Ekovrt, v okviru katerega spodbujajo

oblikovanje ekoloških vrtov in njihovo vključevanje v dejavnosti, vzgojo otrok in posredno tudi staršev ter lokalne skupnosti. Omenjeni vrtec je bil prvi vrtec v Sloveniji, ki si je z dejavnostmi pridobil znak Šolski Ekovrt in je vključen v Mrežo Šolskih eko vrtov. Otroci, starši in zaposleni imajo v okviru dejavnosti priložnost spoznavati ekološko pridelavo in vrtnarjenje po principih permakulture. S strokovnimi nasveti jim pomagajo tudi strokovnjaki iz lokalnega okolja. Otroci so aktivno vključeni v urejanje vrtov ter vzgojo in nego rastlin. Skozi celo leto imajo možnost opazovati razvoj rastlin, od semena do plodov, ter spoznavajo svojo vlogo pri uspevanju vrtnega ekosistema. Eko vrtički so postali sestavni del življenja in dela v vrtcu in so odlična priložnost za otroke, ki imajo sicer vse manj priložnosti za pristen stik z naravo in izkušnje z delom na vrtu. Otroci

tako skozi proces vzgoje razvijajo pozitiven odnos do narave, spoznavajo rastline, pridelke, koristne organizme, naravne procese in razvijajo spretnosti medsebojnega sodelovanja. Hkrati spoznavajo principe trajnostnega razvoja in samooskrbe. Naučijo se osnovnih vrtnarskih opravil in rokovanja z orodjem in dela z zemljo. Zaradi različnih prostorskih danosti so uredili različne oblike zeliščnih, zelenjavnih in okrasnih gred, tako ob igrišču kot tudi na balkonih ipd. Prevladuje uporaba naravnih in recikliranih materialov. Na dvorišču so zasadili tudi nekaj sadnih dreves, uredili kompostnike in lesene hiške za spravilo vrtnega orodja ter postavili zbiralnike za deževnico s strešnih površin, ki jo uporabijo za zalivanje vrtov. Otroci tako spoznajo tudi principe trajnostne rabe naravnih virov. Otroci imajo priložnost osebne izkušnje pridobivati v neposrednem

naravnem učnem okolju. Sprostitvi, igri, čutnemu zaznavanju, počitku so namenjeni posebej urejeni kotički in odprta travnata površina.

Učilnica v naravi ob Osnovni šoli Alojzija Šuštarja v Ljubljani

Učilnico v naravi, ki je urejena na šolskem dvorišču O.Š. Alojzija Šuštarja v Ljubljani, smo imeli priložnost поблиže spoznati ob udeležbi na Mednarodni konferenci Učilnica v naravi – Outdoor Learning, ki jo je omenjena šola izvedla v letu 2015 v okviru istoimenskega Projekta. Inovativno odprto učno okolje je bilo zasnovano po zgledu norveške šole, s katero so se povezali v okviru izvedenega projekta, in izvaja program učilnice v naravi. Uredili so jo v tesnem medsebojnem sodelovanju vodstva šole, učiteljev, učencev in staršev. Prav močna podpora vodstva šole pri izvajanju tovrstnih projektov je eden izmed ključnih razlogov za uspešno delovanje in realizacijo skupnih zastavljenih ciljev.

Osnovni namen izgradnje učilnice v naravi je učencem šole ponuditi celostno doživetje šolske okolice, priložnosti za igro, raziskovanje in učenje na prostem, izboljšati razumevanje okolja in narave, spodbujati in krepiti družbeno odgovorno delovanje in pomagati do celovitega razvoja osebnosti učencev. V ta namen izvajajo tudi inovativne programe, kot je ‚Življenje v naravi‘ za prvo triado. Učitelji so za potrebe kakovostnega izvajanja učenja na prostem pripravili tematske sklope učnih priprav in potrebnih didaktičnih materialov, ki služijo obravnavanim učnim tematikam tako na razredni kot na predmetni stopnji. Da bi izkušnje in znanja še obogatili, so se povezali tudi z Worth Primary School iz Cheshirea v Angliji (Medmrežje 11 in 12).

V okolici šole so uredili več različnih učnih okolij, v okviru katerih otroci spoznavajo in spremljajo življenje in procese v različnih ekosistemih kot npr. šolski ribnik, šolski vrtički ob učilnicah prve triade. V učilnici so otroci ob pomoči staršev in učiteljev iz naravnih materialov izdelali različno opremo, kot so sedala, plezala,

čutna pot, odprto kurišče, celo ročno izdelan žar, ki ga uporabljajo za peko pic ipd. Na razpolago je velika skladišnica naravnih gradiv in materialov ter orodja, ki omogoča otrokom, da v medsebojnem sodelovanju ali samostojno soustvarjajo, spreminjajo in nadgrajujejo prostor v skladu s svojimi zamislimi in domišljijo. Otroci ob tem zadovoljujejo potrebo po raziskovanju in pustolovščini, izrazijo svojo ustvarjalnost in domišljijo ter razvijajo samostojnost pri odločanju. Z delom v skupini razvijajo komunikacijske in socialne veščine, občutek za skupnost in solidarnost. Z aktivnim soustvarjanjem učilnice v naravi otroci razvijajo tudi občutek odgovornosti za prostor, saj se lažje identificirajo z njim, zato za prostor skrbijo in se ne pojavljajo težave zaradi vandalizma.

Prostor obdajajo tudi skupine dreves, po katerih je otrokom dovoljeno tudi plezati. S tem razvijajo motorične spretnosti, preizkušajo svoje zmožnosti, sprejemajo tveganja in izzive ter se naučijo prevzemati odgovornost za lastna dejanja.

Projekt sonaravno igrišče Igralna pot je pilotni projekt gozdnega igrišča, ki smo ga zasledili na medmrežju (Medmrežje 13) in je zasnovano po principih gozdne pedagogike. Na pobudo lokalne skupnosti ga je pripravil Zavod za izobraževanje in svetovanje Špelinice. Osnovna ideja projekta je bila ureditev poti skozi gozd pod Šišenskim hribom ob Vodnikovih cestah v Ljubljani, ki bi otrokom popestrila sprehod v obliki igralnih postojank in na ta način spodbujala otrokovo gibanje v naravnem okolju.

Igralna pot sestavlja deset različnih postojank ‚poigrank‘, ki so oblikovane iz naravnih materialov, kot so zložba lesenih drevesnih debel, prodnato nasutje, modulacija terena, skulpture iz vrbovja in še mnoge druge, ki so dodane že obstoječim igralom. Bližina gozda otrokom omogoča spontano uporabo tudi drugih naravnih materialov, kot so različni drevesni plodovi, mah, veje ipd. Postojanke otrokom

ponujajo prosto igro, nove ideje za gibalno, čutno, likovno in prostorsko doživetje, hkrati pa od otroka zahtevajo ročne, motorične ter miselne spretnosti.

Kot navajajo avtorji, projekt obenem podaja odgovor na aktualno problematiko, kako otrokom iz urbanih središč na preprost, inovativen in zanimiv način omogočiti aktivno preživljanje prostega časa v naravnem okolju. Večina dejavnosti, v katere so vključeni mestni otroci, namreč najpogosteje poteka v zaprtih prostorih. V urbanem mestnem okolju, razen otroških igrišč, ne obstajajo druge možnosti za brezskrbno igro otrok na prostem, zato otroci počasi izgubljujejo stik z naravo, posledično pa tudi spoznavanje njenih zakonitosti.

Projekt, ki ga je zasnoval Zavod Špelinice, opozarja na to, kako enostavno se otroci razveselijo. Otroke namreč večkrat podcenjujemo, ko jim kupujemo drage igrače. Na igralni poti so otroci pokazali, da znajo izkoristiti potencial vsakega igrala, ne glede na barvo, material in obliko. Znanstveniki so v svojih raziskavah ugotovili, da je stopnja inovativnosti, kreativnosti in možnosti odkrivanja v okolju premo sorazmerna s številom in vrsto spremljivk v njem, in kot zagotavljajo avtorji projekta, igralna pot s svojimi neštetimi možnostmi uporabe to prav gotovo omogoča.

Sklep

Izkustveno izobraževanje ima dolgoročno pomembne učinke. V praktični učno-izobraževalni proces pogosto vključujemo vse starostne stopnje prebivalstva in sodelujemo z lokalnim okoljem na konkretnih trajnostnih vsebinah, od okolja, narave, ljudi in gospodarstva. Dejansko gre za podarek učenja oz. izobraževanja na podlagi izkušenj, problemskega učenja, transfera znanj v lokalno okolje, sodelovanje s podjetji – gospodarstvom in predvsem za razvijanje kompetenc za zelena delovna mesta, kar je velika priložnost za Slovenijo. Izkustveno izobraževanje ima pri tem nadpovprečno vlogo.



Slika 4. Lastno delo v naravi razvija tudi odgovornost do živih bitij v tleh.

Literatura

- Divjak Zalokar Luka. Pomen gozdne pedagogike pri oblikovanju odnosa otrok do gozda. Diplomsko delo. Ljubljana 2008. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljene gozdne vire. 67 str. (http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_divjak_zalokar_luka.pdf)
- Juvan Matic. 2013. Vpliv gozdne pedagogike na razvoj okoljske etike. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. 63 str. (http://pefprints.pef.uni-lj.si/1736/1/Diplomsko_delo.pdf), 23. 2. 2016
- Kodrič Janja. Učni poligon kot učilnica v naravi s poudarkom na samooskrbi in začetnem naravoslovju. Magistrsko delo. Maribor 2015 (<https://dk.um.si/Dokument.php?id=83104>), 23. 2. 2016
- Komljanc Natalija. Koncept odprtega učenja v odprtem učnem okolju. 2010. (http://www.zrss.si/pdf/191213112813_natalija_komljanc_koncept_odprtega_ucenja_v_odprtem_ucnem_okolju.pdf), 20. 2. 2016
- Louv, R. (2008). Last Child in the Woods: Saving Our Children from Nature-Deficit Disorder. Chapel Hill, North Carolina: Algonquin Books
- Mramor Špela. Pouk na prostem pri predmetu spoznavanje okolja v drugem razredu osnovne šole. Magistrsko delo. Maribor 2015 (<https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=79931>), 22. 2. 2016
- Simoneti Maja. 2010. Igrišča za otroke 21. Stoletja. Nove usmeritve pri urejanju otroških igriščV: Mladina 24 (24. Januar 2014) <http://www.mladina.si/50937/igrisca-za-otroke-21-stoletja/>, 27. 2. 2016
- Urša Steiner. 2015. Doživljajsko otroško igrišče kot odgovor na sodobne potrebe otrok. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 120 str. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/krajinska-arhitektura/dn_steiner_ursa.pdf
- Sedmak Suzana. 2009. Izobraževanje za trajnostni razvoj – opredelitev področja. V: Danes za jutri: razmišljanja o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj. Koper: Fakulteta za management, (<http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-061-1.pdf>), 15. 2. 2016

KOLUMNA / METKA ZOREC



Foto: Anže Petkovšek

Metka Zorec je profesorica francoščine in zgodovine na OŠ Prežihovega Voranca v Ljubljani. Je predsednica Učiteljskega združenja Slovenije (UZS).

Učiteljsko združenje Slovenije je strokovno združenje. Povezuje osnovnošolske in srednješolske učitelje ter druge zaposlene v šolstvu. Zastopa, zagovarja in ščiti njihovo avtonomijo in strokovnost. Vzpostavlja se kot vežni člen med učitelji in Ministrstvom

za izobraževanje, znanost in šport. Na ta način lahko učitelji v medijih in pred širšo javnostjo nastopajo pod skupnim imenom in s tem pokažejo na moč svojega združevanja, povezanost in slog. Namen Združenja je med drugim tudi, da izvaja postopke, ki privedejo do uzakonitve Učiteljske zbornice Slovenije.

Učitelji si več o članstvu in delu UZS lahko preberete na: www.uzs.si

Razredništvo:**Veš, ministrstvo, svoj dolg?**

Današnje kolumno začnjam z resnično zgodbo učitelja razrednika. Učenci so svojega razrednika povabili na neuradno zabavo po valeti. Neuradna zabava se je pričela s pogostitvijo. Omenjeni učitelj je vljudno odklonil vabilo staršev, da poravnajo račun njegove večerje. Naslednji dan je kolegom z grenkim nasmehom povedal, da je za večerjo odštel več denarja, kot ga je dobil v štirih letih za razredništvo svojim učencem.

Na podobne težave je slikovito opozorila OŠ Draga Kobala iz Maribora. V javnem pismu ministrici za izobraževanje januarja 2015 je pozvala učitelje k protestu proti razrednotenemu razredništvu. Učitelji so namreč spoznali, kako sramotno nizko je plačilo razredništva na ravni celotne šole. Plačilu so se iz protesta odrekli in ga podarili šolskemu skladu. Ugotovili so, da z vsoto plačila za vseh 26 razredništev na šoli ne zmorejo kupiti pižame za šolo v naravi učencu, ki izhaja iz revne družine.

Taka in podobna pisma ter opozorila učiteljev razrednikov se vrstijo v medijih že vrsto let. Ministrstvo za izobraževanje je odeto v tišino. Že vrsto let. Razrednikove temeljne naloge je Ministrstvo za izobraževanje začrtalo nekako takole: razrednik skrbi za osebnostni in socialni razvoj učencev, poznati mora osnove osebnostnih in razvojnih značilnosti učencev, zna

analizirati dogajanje razreda kot celote in posameznikov v njem, načrtuje in izvaja ure razrednega pouka, izdela sistem pravil, ki omogočajo sožitje na šoli ter učinkovito učenje, soustvarja kakovostne odnose med učenci, starši in kolegi, znati mora reševati posamezne probleme tudi s pomočjo staršev in učencev, upoštevati mora individualne razlike med učenci, njihovo socialno in kulturno okolje ter njihove življenjske stiske, razrednik prav tako načrtuje in izvaja delo z otroki s posebnimi potrebami in mora biti konec koncev sposoben evalvacije lastnega dela.

Ko preberemo vse naštet, lahko sklepamo, da se Ministrstvu za izobraževanje delo razrednika zdi odgovorno in pomembno. Vsako odgovorno in pomembno delo zasluži primerno vrednotenje in plačilo, če pa je, tako kot v primeru razrednika, namenjeno za dobrobit otrok, pa bi si takšno delo poleg ustreznega plačila moralo zagotoviti spoštovanje in ugled.

Resnica pa je žal umazano boleča: razrednik za svoje delo dobi 0,70 do 1,80 evra dodatka za razredništvo na mesec ali približno 5 centov na mesec na učenca. Ugled in spoštovanje učiteljem drastično padata.

Razrednik je na šoli postal deklica za vse in za vsakogar, medtem ko notranjo dinamiko razredništva v resnici redkokdo dobro pozna. Učitelji smo ljudje, ki se trudimo s svojim delom

navduševati učence, naše delo je stresno: držati je treba pozornost 25 mladih ljudi 45 minut ob povprečni jakosti hrupa, ki je višja od vsakega dela v pisarni. Za nekaj centov morajo biti razredniki vedno pripravljeni odpreti vrata svojega časa in potrpežljivosti: vodijo pogovorne ure s starši in učenci, preko službenih elektronskih naslovov redno obveščajo starše o različnih dogodkih, spremljajo učence na dnevih dejavnosti, na prireditvah ali lokalnih dogodkih, pišejo priporočila za štipendije in poročila za zavode in nadzornike, sodelujejo z različnimi službami (socialnimi, pedagoškimi, vzgojno-izobraževalnimi, policijskimi, zdravstvenimi ...), vodijo administrativna dela, po novem tudi elektronsko administracijo in prevzemajo odgovornost za vse, kar je v njihovem razredu narobe, tako da rešujejo vse vrste vzgojnih problemov, pri čemer se nemalokrat izkaže, da je v trikotniku učenec-starši-učitelj edino učitelj nezaščiten. In edini, nad katerim se lahko s pravnimi sredstvi izvaja nasilje. Proti učitelju se namreč kadarkoli lahko vloži anonimno prijavo na Inšpektorat za šolstvo, ki vsako prijavo obravnava brez imena in priimka prijavitelja. V primeru, da se prijava izkaže za lažno, prijavitelj zanjo ni kazensko odgovoren.

Pogosto najboljši učitelji opravijo največ dela na šoli in prav razredništvo je tipičen primer tega nesorazmernega razporejanja dela. Ni vsak učitelj razrednik. Bolj ko je učitelj sposoben in

socialno spreten, več nalog dobi – med njimi zagotovo tudi razredništvo. Kadar se pogovarjam s svojimi starejšimi kolegi, radi povedo, da je bil v času Jugoslavije poklic učitelja spoštovan, učitelj je bil nadvse avtonomen in imel je večjo avtoriteto pri učencih. Z razredništvom se niso ukvarjali, vsi učitelji so bili razredniki in to delo je bilo pravičnejše razporejeno. Bilo je manj odličnjakov in učenci so razred ponavljali, kar je danes v osnovni šoli redok primer.

Sistemske anomalije v današnjem času razrednike prisiljujejo, da večino svojega dela opravljajo zastonj oziroma za miloščino. Prav tako učitelju vsi deležniki v šolstvu radi potrkaajo na njegovo vest: zaradi empatije in etične države našega poklica, se delo razrednika nemalokrat prevesi v izkoriščanje. Zaradi dejstva, da moramo biti in da smo učitelji moralno odgovorni posamezniki, smo brez plačila popravljali nacionalno preverjanje znanja, izvajali ure dodatne strokovne pomoči, za male denarje popravljali maturo itd. V zadnjih letih kar naprej poslušamo, da smo zaposleni v javnem sektorju paraziti, medtem ko se je na učiteljih grozljivo varčevalo. Naši nekdanji šolski ministri pa so se z varčevanjem na poklicu učitelja celo radi pohvalili: »Slovenski učitelji naredijo vse za veliko manj denarja kot njihovi primerljivi evropski kolegi.« V Franciji, na primer, razrednik dobi nad 100 evrov plačila za razredništvo.

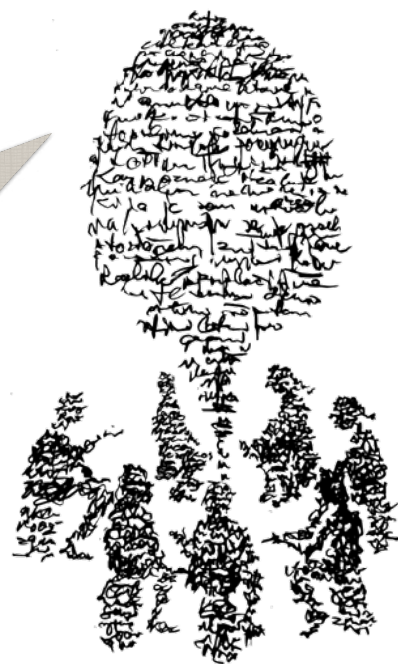
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport križem rok opazuje razvrednotenje poklica učitelja razrednika in to ob zavedanju, da smo slovenski učitelji tisti, ki kljub izkoriščanju in poniževanju, držimo kakovost javnega šolstva. Šola stoji in pade na učitelju. Stoji in pade na razredniku.

Učiteljsko združenje Slovenije se je marca 2017 na sestanku z najvišjimi predstavniki sindikata SVIZ dogovorilo za skupen predlog rešitve položaja razrednika, za katerega se pogaja Sviz kot edino reprezentativno sindikalno telo, a se od takrat še ni nič premaknilo. Učitelji tudi že po izvedenih pogovorih dobimo v odgovor tišino in zaprta vrata.

28.
JUNIJ
OB 16.00

2.

vseučiteljska konferenca Učiteljskega združenja Slovenije



GIMNAZIJA KRANJ,
KOROŠKA 13, 4000 KRANJ
28. JUNIJ 2017,
16.00-18.00

Na konferenco vabimo vse učitelje (člane in nečlane Učiteljskega združenja) k pregledu aktualne šolske problematike in njenih rešitev.

Program:

- RAZREDNIŠTVO: Kako daleč smo z ureditvijo položaja razrednika?
- ANONIMNE PRIJAVE: trenutno stanje in zahteva po ukinitvi anonimnih prijav v šolstvu
- DOLŽNOSTI IN PRAVICE UČITELJA: predstavitev skupnega dokumenta s 6-ih pokrajinskih srečanj ter predstavitev pogleda na Dolžnosti in pravice učitelja ter odgovornost učitelja predstavnikov izbranih osnovnih in srednjih šol
- DELOVNE SKUPINE IN TELES NA MIZŠ: poročilo članov Učiteljskega združenja, ki v teh telesih delujejo in zahteva po javnih objavah zapisnikov
- ODMOR
- SREDNJEŠOLSKI UČITELJI: predstavitev ožje skupine in načrti dela za šolsko leto 2017/18
- KORAKI DO UČITELJSKE ZBORNICE
- RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Prijave na <http://www.uzs.si>

Op.: Kolumna je bila v rubriki »Pod katedrom« v podobni obliki prvotno objavljena na Radiu Študent, dne 21. 12. 2015.

Naročilnica na revijo DIDAKTA

Ime ustanove (oz. ime in priimek) _____

Naslov _____

Pošta _____

E-pošta _____

SI/davčna številka _____

DA NE davčni zavezanec _____

Telefon _____

Kraj in datum _____

Žig/podpis _____

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša 89,99 EUR za 9 števil (7 enojnih in 2 dvojni). Posamezna enojna številka stane 11,99 EUR in posamezna dvojna številka 16,99 EUR.

Vsi individualni kupci imajo 50 % popust. Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov založbe: **Didakta d.o.o., Gradnikova 91a, 4240 Radovljica** Naročila sprejemamo tudi po telefonu (04) 53 20 210 in e-pošti: zalozba@didakta.si.

Za založbo
Rudi Zaman

Urednica
Polona Meglič

Uredniški odbor
dr. Natalija Komljanc,
Dora Gobec,
Mojca Grešak,
dr. Justina Erčulj,
dr. Robi Kroflič,
dr. Kristijan Musek Lešnik,
Andrej Antolič,
Matic Pavlič

Časopisni svet
dr. Cveta Razdevšek Pučko,
mag. Teja Valenčič,
Rudi Zaman

Lektura
Grega Rihtar

Fotografije
avtorji člankov,
foto dokumentacija
uredništva

Oblikovanje
Didakta, d.o.o.

Tisk
Grafika Soča, d.o.o.

Naslov uredništva
Revija Didakta
Gradnikova 91a
4240 Radovljica
tel.: 04 53 20 200
faks: 04 53 20 211
e-pošta: revija@didakta.si
www.didakta.si
Naročnino prosimo poravnajte na račun št. 02 068-0016734826, odprt pri NLB.

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša 89,99 EUR za 5 dvojnih števil. Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR.

Revija Didakta sofinancira
Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

NAVODILA AVTORJEM ČLANKOV

Članki za revijo naj obsegajo od 9.900 do 15.000 znakov s presledki. Prispevke pošljite po elektronski pošti na naslov revija@didakta.si ali na zgoščenki po pošti na naslov Didakta, d. o. o. Radovljica, Gradnikova 91a, 4240 RADOVLJICA, s pripisom "Za revijo Didakta". Zaželeno je, da besedilu priložite slikovno gradivo: slike, fotografije, risbe ... Prosimo, da slikovno gradivo pošljete kot samostojno prilogo. Elektronske fotografije ali skenirane slike morajo biti ustrezne kakovosti (10 cm, 300 dpi). Prispevek opremite s podatki o avtorju – imenom in priimkom, naslovom ustanove, domačim naslovom, telefonsko številko in elektronskim naslovom. Upoštevajte znanstvena oz. strokovna načela pisanja člankov, članek naj bo napisan zvezno in ustrezno strukturiran (naslovljen in smiselno razdeljen na poglavja), navedeni naj bodo citati in uporabljena literatura. Že objavljenih prispevkov ne objavljamo. Pridržujemo si pravico do manjših sprememb.

Uredništvo revije Didakta